

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

TEISĖS FAKULTETAS

CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

SIMAS VITKUS

**AUTORIAUS TEISĖS VIEŠAI SKELBTI KŪRINI.
DABARTIS IR PERSPEKTYVOS**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

Ažuolas Čekanavičius

VILNIUS, 2011

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. VIEŠO PASKELBIMO TEISIŲ.....	6
REGLAMENTAVIMAS IR SAMPRATA.....	6
1.1. Teisinis reglamentavimas tarptautiniu mastu.....	6
1.1.1. Berno konvencija.....	6
1.1.2. “Viešo paskelbimo” sąvoka Berno ir Romos konvencijų kontekste.....	12
1.1.3. PINO Autorių teisių sutartis.....	14
1.1.4. PINO “Interneto” sutarčių skirtumai reglamentuojant viešo paskelbimo teisę – analogija su Berno ir Romos konvencijomis.....	16
1.2. Teisinis reglamentavimas regioniniu mastu.....	19
1.2.1. Palydovinė transliacija kaip viešas paskelbimas.....	19
1.2.2. Informacinės visuomenės direktyva – harmonizuotos neišsemiamos viešo paskelbimo teisės.....	22
1.3. Teisinis reglamentavimas Lietuvoje.....	25
1.4. Teisinio reglamentavimo perspektyvos – kūriniai “našlaičiai”.....	30
2. TEISĖS VIEŠAI SKELBTI KŪRINIŲ.....	35
SUDĖTINĖS DALYS IR JOS APRIBOJIMAI.....	35
2.1. Sudėtinės dalys.....	35
2.1.1. Transliavimas.....	35
2.1.2. Retransliavimas.....	37
2.1.3. Kūrinio padarymas viešai prieinamo ir kiti viešo paskelbimo veiksmai.....	38
2.2. Apribojimai ir trijų pakopų testas.....	40
3. VIEŠAS PASKELBIMAS TEISMŲ PRAKTIKOJE.....	45
3.1. Europos Teisingumo Teismo praktika.....	45
3.1. Lietuvos teismų praktika.....	50
IŠVADOS.....	56
LITERATŪRA.....	58
Santrauka.....	63
Summary.....	65

IVADAS

Autorių teisių apsauga siejama su objektyviai išreikšto bei originalaus kūrinio kaip individualios kūrybinės veiklos rezultato sukūrimu. Kūrinio sukūrimo momentas svarbus tuo, kad tuomet autorius įgyja įstatymo numatytas išimtinės teises į kūrinį, iš kurių viena yra šiame magistro baigiamajame darbe analizuojama teisė viešai paskelbti kūrinį. Viešo paskelbimo teisė yra įtvirtinta tarptautiniu bei regioniniu mastu, jau nekalbant apie nacionalinį reglamentavimą. Šios teisės turinį sudaro skirtingi kūrinio paskelbimo būdai, iš kurių pagrindiniai yra transliacija, retransliacija bei kūrinio padarymas viešai prieinamo. Šio magistro baigiamojo darbo eigoje viešo paskelbimo teisė bus analizuojama ir vertinama ne tik reglamentavimo, tačiau ir taikymo aspektu. Bus aptariamos šios teisės reglamentavimo perspektyvos, nagrinėjamos sudėtinės dalys, taikytini apribojimų principai trijų pakopų testo rėmuose bei plataus minėtos teisės aiškinimo taisyklės, kurios susiformavo Europos Teisingumo Teismo bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje.

Temos naujumas. Autorių teisės Lietuvoje didesnio dėmesio susilaukė neseniai – po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo. Pirmasis Autorių teisių įstatymas įsigaliojo tik 1999 metais. Todėl nors šiandien galiojanti nauja šio Įstatymo redakcija užtikrina bendrą autorių teisių apsaugą, vis dėlto negausi Lietuvos Respublikos teismų praktika autorių teisių apsaugos srityje neleidžia objektyviai įvertinti teisinio reglamentavimo veiksmingumo. Todėl būtina viešo paskelbimo instituto veikimą analizuoti lyginamuoju aspektu per tarptautinių ir regioninių teisės aktų prizmę, taip atskleidžiant tikrąją jo sampratą ir veikimo principus visoje autorių teisės sistemoje, o kartu atskleidžiant panašumus bei skirtumus su gretutinių teisų objektų viešu paskelbimu.

Temos aktualumas. Naujos bei nuolat besivystančios technologijos suponuoja autorių teisės universalumo poreikį. Ši problema aktuali, kadangi tiek tarptautiniu, tiek regioniniu mastu nuolat jaučiamos pastangos taip sureguliuoti autorių teisinius santykius, kad būtų užtikrinta visapusiška teisių turėtojų apsauga ir kartu nustatyta pusiausvyra tarp šių turėtojų bei kūrinių naudotojų interesų tiek dabar, tiek ateities perspektyvoje. Šiame magistro baigiamajame darbe svarbu išanalizuoti aktualius klausimus viešo paskelbimo teisės požiūriu, susijusius su teisinio reglamentavimo pastangomis, pažanga bei spragomis, o kartu šio reglamentavimo praktinį veiksmingumą. Turint omenyje Lietuvos teismų praktikos nepakankamumą viešo paskelbimo teisės kontekste, į šios turtinės teisės problematiką būtina pažvelgti iš Europos Teisingumo Teismo pozicijos.

Darbo tikslas. Nustatyti viešo paskelbimo teisės požiūriu aktualius probleminius klausimus, susiformavusius dėl neišsamaus reglamentavimo, kuris vis labiau jaučiamas dėl sparčios technologijų vystymosi raidos, bei šio reglamentavimo perspektyvą ir taikymo

tendencijas. Tam, kad pasiektume šį tikslą, iškelėme tokius šio magistro baigiamojo darbo **uždavinius**:

1. Išnagrinėti bei įvertinti svarbiausius tarptautinius bei regioninius teisės aktus, reglamentuojančius autoriaus teisės viešai skelbti kūrinį; taip pat nacionalinėje teisėje įtvirtintas viešo paskelbimo teisės normas kaip pirmiau pamintų šaltinių įgyvendinimo rezultata;
2. Nustatyti ir aptarti viešo paskelbimo teisės reguliavimo perspektyvą;
3. Pasiremiant teisės aktais ir doktrina, atskleisti viešo paskelbimo teisės sampratą, jos sudėtinių dalių turinį ir apribojimų sistemą trijų pakopų testo rėmuose;
4. Išanalizuoti Europos Teisingumo Teismo bei Lietuvos teismų praktikoje susiformavusias taisykles ir ypatumus viešo paskelbimo teisės kontekste.

Tyrimo objektas. Autorių teisių turėtojų teisės ir apribojimai viešai skelbiant kūrinius.

Tyrimo dalykas. Viešo paskelbimo teisės sampratos įtvirtinimas teisės aktų lygmenyje, jų analizė ir probleminių klausimų sprendimo perspektyva; technologijų pažanga, kuri sąlygoja norminių teisės aktų leidėjų bei teismų konsolidavimąsi, siekiant užtikrinti pusiausvyrą tarp autorių teisių turėtojų bei kūrinių naudotojų interesų; platus viešo paskelbimo teisės aiškinimas kaip autorių teisių turėtojų interesų gynimo garantija.

Rašant šį magistro baigiamąjį darbą bus naudojami toliau nurodyti **tyrimo metodai**:

1. Dokumentų analizės metodas – šis metodas padės atskleisti teisės aktuose slypinčias problemas bei tolesnio reguliavimo tendencijas;
2. Lyginamasis metodas – šiuo metodu bus remiamasi, siekiant palyginti viešo paskelbimo teisės reguliavimo raidą tarptautiniu, regioniniu bei nacionaliniu lygmenimis, o taip pat viešo paskelbimo sąvokos turinį – panašumus ir skirtumus – viešai skelbiant kūrinius ir gretutinių teisių objektus.
3. Loginis metodas – remiantis šiuo metodu bus analizuojami ir vertinami viešo paskelbimo teisei būdingi probleminiai klausimai, daromi atitinkami apibendrinimai bei išvados.

Darbo struktūra. Šį darbą sudaro įvadas, trys skyriai, kurie skirstomi į smulkesnius poskyrius, bei išvados. Pirmajame skyriuje nagrinėjama ir vertinama viešo paskelbimo teisės samprata, reglamentavimas ir jo perspektyva. Analizuojami tarptautiniai dokumentai, Europos Sąjungos bei nacionalinės teisės aktai. Kartu apžvelgiamas charakterizuojančių bruožų, būdingų viešo paskelbimo teisei apskritai bei kiekvienai jos formai atskirai, kompleksas bei jo vystymosi raida. Pačios „viešo paskelbimo“ sąvokos turinys analizuojamas, pasitelkiant lyginamąjį metodą, kuris leidžia atriboti viešą kūrinių paskelbimą nuo gretutinių teisių objektų viešo paskelbimo. Pirmojo skyriaus pabaigoje pateikiamas Europos Komisijos pasiūlymas dėl direktyvos priėmimo, siekiant leisti tam tikrais atvejais naudoti nenustatytus autorių teisių kūrinius juos

skaitmeninant ir viešai paskelbiant, ir šio pasiūlymo analizė.

Antrajame skyriuje atskleidžiamos viešo paskelbimo teisės sudėtinės dalys. Kaip žinome, yra trys pagrindinės viešo paskelbimo formos – transliacija, retransliacija bei kūrinio padarymas viešai prieinamo, – tad kiekviena iš šių dalių bus nagrinėjama atskirai, tačiau grynai turinio požiūriu. Nustačius kiekvienos sudėtinės dalies būdingus kvalifikuojančius požymius, bus galima atskirti viešo paskelbimo teisės formas pagal jų konkretų turinį. Šiame skyriuje taip pat nagrinėjami turtinei viešo paskelbimo teisei taikyti apribojimai trijų pakopų testo rėmuose ir šio testo reikšmė, siekiant užtikrinti viešojo intereso įgyvendinimą, kai tai tampa vis sunkiau dėl nelankstaus teisinio reguliavimo, atsiliekančio nuo sparčiai besivystančių technologijų.

Paskutiniame šio magistro baigiamojo darbo skyriuje bus nagrinėjama bei vertinama viešo paskelbimo teisės taikymo praktika, susiformavusi ir įgavusi tam tikrų taisyklių pavidalą jurisprudencijos lygmeniu. Pateiktuose pavyzdžiuose apžvelgiama, kaip Europos Teisingumo Teismas bei Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taiko ir aiškina viešo paskelbimo teisę. Po jų pateikiamos atliktą analizę atspindinčios išvados.

Darbo šaltiniai. Nagrinėjama tema Lietuvoje teisinės literatūros yra labai nedaug. Taip yra, kadangi intelektinės nuosavybės apsaugos taikymas nacionalinės teisės rėmuose neturi nuo seno susiformavusių tradicijų bei praktikos. O nacionalinių įstatymų bazė įtvirtina labiau bendrą autorių teisių apsaugą nei reglamentuoja specifinius klausimus. Taigi nagrinėdami ir vertindami viešo paskelbimo institutą, neapsiribosime vien lietuvių teisine literatūra, bet taip pat atsižvelgsime kitose šalyse nusistovėjusių doktriną. Mūsų darbui reikšmingi yra šie teisės aktai: Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas; Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos; PINO (Pasaulinė Intelektinės Nuosavybės Organizacija) Autorių teisių sutartis; PINO Atlikimų ir fonogramų sutartis; Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos; Europos Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo; Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų derinimo. Be minėtų teisės aktų kitas svarbus šio mokslinio darbo šaltinis yra teismų praktika, suformuota pagal Europos Teisingumo Teismą bei Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą.

1. VIEŠO PASKELBIMO TEISIŲ REGLAMENTAVIMAS IR SAMPRATA

Autoriaus turtinių teisių viešai skelbti kūrinį teisinio reglamentavimo analizę pradėsime nuo tarptautinės teisės normų, kuriose buvo suformuluoti pagrindiniai principai ir taisyklės. Šių principų ir taisyklių išskirtinį pobūdį bei kartu pačios „viešo paskelbimo“ sąvokos turinį atskleisime lyginamuoju aspektu panagrinėję tarptautinės teisės normas, skirtas kartu viešam gretutinių teisių objektų paskelbimui. Toliau nuosekliai pereisime prie Europos Sąjungos antrinės teisės aktų, reglamentuojančių autoriaus viešo paskelbimo teises. Šių normų analizei turėtume skirti ne ką mažiau dėmesio, kadangi Lietuva yra Europos Sąjungos valstybė narė ir jai privalu perkelti Europos Sąjungos teisinį reglamentavimą į nacionalinę teisę; kitaip tariant, nacionalinės teisės normos turi būti suderintos su Europos Sąjungos teisės normomis. Išanalizavę tarptautinius bei regioninius teisės aktus, pereisime prie viešo paskelbimo teisės reglamentavimo Lietuvoje. Atskleisime, ar nacionalinės normos yra suderintos su tarptautiniais bei regioniniais teisės aktais; taip pat išanalizuosime nacionalinių teisės normų, skirtų viešam kūrinio paskelbimui, reglamentavimo ypatumus. Šiame skyriuje svarbu net tik atskleisti „viešo paskelbimo“ sąvokos turinį bei reglamentavimo ypatumus, bet kartu ir nagrinėjamų teisės aktų tarpusavio ryšį. Skyriaus pabaigoje pateiksime Europos Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos priėmimo, siekiant leisti tam tikrais atvejais naudoti nenustatytus autorių teisių kūrinius juos skaitmeninant ir viešai paskelbiant, ir šio pasiūlymo analizę.

1.1. Teisinis reglamentavimas tarptautiniu mastu

1.1.1. Berno konvencija

11, 11*ter*, 14 bei 14*bis* straipsniai

Apie viešo paskelbimo teisę kalbama Berno konvencijos 11 straipsnio 1 dalies (ii) punkte¹. Pažymėtina, kad į šios teisės apimtį patenka tik tolimos paskelbimo formos², o tai, kas įprastai vadinama viešu atlikimu³, lieka už jos ribų⁴. Tačiau 11 straipsnio 1 dalies (ii) punktas apima ne visas tolimas paskelbimo formas – šis straipsnis nereglementuoja kūrinio perdavimo į eterį teisės bei kūrinio retransliavimo teisės. Taigi „viešo paskelbimo“ sąvoka vartojama 11 straipsnyje suprantama siauriau, nes čia įtvirtinti žodžiai: „[...] bet koku būdu paskelbti

¹ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Žinios. 1995. Nr. 40-988. 11 straipsnio 1 dalies (ii) punkte nustatyta, kad dramos, muzikos-dramos ir muzikos kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti bet koku būdu paskelbti visuomenei savo kūrinių atlikimus.

² Tai nematerialaus kūrinio perdavimas per atstumą, kuomet vieta, kurioje yra inicijuojamas toks perdavimas, nesutampa su kūrinio priėmimo vieta.

³ Pavyzdžiui, literatūros kūrinio deklamavimas, muzikos kūrinio grojimas koncerte ir kitos nematerialaus naudojimo formos, kurios nereikalauja jokio persiuntimo į tolimesnę vietą.

⁴ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius: Phare, 2001. P. 19.

visuomenei savo kūrinį atlikimus [...]“ , apima tik viešą perdavimą kabeliu ar laidais⁵. Skiriamas dvejopas tokio pobūdžio perdavimas⁶: a) kūrinį perduodančių signalų siuntimas visuomenės narių grupei į vieną vietą; b) šių signalų siuntimas į skirtingas vietas, kuriose visuomenės nariai savo galiniais įrenginiais juos priima. Atkreiptinas dėmesys, kad tiek vieno, tiek kito paminėtojo būdo kvalifikuojantis požymis yra tai, kad perdavimas vyksta per atstumą, t.y. vieta, kurioje yra inicijuojamas kūrinį perduodančių signalų siuntimas, negali sutapti su šių signalų priėmimo vieta⁷. Priešingu atveju, situacija, kai šios vietos sutaptų, turėtų būtų kvalifikuojama ne kaip kūrinio viešas paskelbimas, o kaip viešas atlikimas.

Panagrinėkime pirmąjį viešo paskelbimo laidais būdą, t.y. kūrinį perduodančių signalų siuntimą į vieną vietą, nesutampančią su perdavimo inicijavimo vieta⁸. Šio būdo skiriamasis požymis yra bendra visuomenės narių, kuriems viešai skelbiamas kūrinys, susirinkimo vieta. Pažymėtina, kad pakanka kūrinį perduoti potencialiai auditorijai, kad būtų konstatuotas pats viešo paskelbimo faktas, t.y. visiškai neturi reikšmės tai, ar kas nors girdės ir (ar) matys siunčiamą kūrinį. Tačiau būtina, kad vieta, kurioje yra priimami garsų ir (ar) vaizdo signalai, būtų laisvai prieinama, atvira⁹, t.y. svarbu, kad patekimas į tokią vietą nebūtų kaip nors varžomas visuomenės narių, norinčių išgirsti ir (ar) pamatyti siunčiamą kūrinį, atžvilgiu.

Viešai perduodant kūrinį per atstumą laidais į vieną vietą panaudotinos kelios viešo paskelbimo prietaisų (sistemų) rūšys¹⁰. Šie prietaisai klasifikuojami pagal tai, kokio pobūdžio signalai gali būti priimti, t.y. ar garsų, ar vaizdo. Pirmasis iš prietaisų yra garsiakalbis – kūrinį viešai skelbiant per garsiakalbį gali būti priimami tik garsų siuntimo signalai; antrasis yra vaizdo ekranas – kūrinį viešai skelbiant per vaizdo ekraną, atvirkščiai, gali būti priimami tik vaizdo siuntimo signalai. Pažymėtina, jog kūrinys gali būti viešai skelbiamas panaudojant šių prietaisų (sistemų) kombinaciją¹¹, taip sudarant sąlygas tiek garsų, tiek vaizdo siuntimo signalų priėmimui.

Kaip jau minėta, Berno konvencijos 11 straipsnio 1 dalies (ii) punktas be kūrinį perduodančių signalų siuntimo į vieną vietą, kartu apima ir tokių signalų siuntimą į skirtingas vietas, kuriose visuomenės nariai savo galiniais įrenginiais juos priima. Pastarasis kūrinio perdavimo būdas žinomas kaip kabelinė transliacija¹² – tai kabelinių operatorių inicijuotas

⁵ Guide to the copyright and related rights treaties administrated by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 69.

⁶ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 50.

⁷ Ficsor M. The law of copyright and the internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation. Oxford: Oxford University Press, 2002. P. 156.

⁸ Guide to the copyright and related rights treaties administrated by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 69.

⁹ Ten pat.

¹⁰ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 50.

¹¹ Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 730.

¹² Ficsor M. The law of copyright and the internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation. Oxford: Oxford University Press, 2002. P. 157.

perdavimas laidais abonementams arba kitiems gavėjams¹³, priimantiems siunčiamus garsų ir (ar) vaizdo signalus savo radijo ar televizijos imtuvais. Kabelinės transliacijos teisė savo turiniu panaši į kitą Berno konvencijos 11*bis* 1 dalies (ii) punkte reglamentuojamą teisę, t.y. kabelinės retransliacijos teisę, kuri taip pat skirta nuotoliniam perdavimui laidais visuomenės nariams, esantiems skirtingose vietose. Šias dvi teises – kabelinės transliacijos bei kabelinės retransliacijos – galima atriboti pagal kūrinio perdavimą inicijuojančius bei vykdančius subjektus arba kabelinių operatorius, kurie skirstomi į pradines¹⁴ ir nepradines specializuotas organizacijas¹⁵. Berno konvencijos 11 straipsnio 1 dalies (ii) punktas skirtas pradinėms specializuotoms organizacijoms, t.y. radijo ar televizijos stotims, kurios pirmosios perduoda kūrinius laidais kaip kabelinės programos¹⁶ dalį. Nepradinės specializuotos organizacijos apibūdinimą pateiksime plačiau nagrinėdami retransliacijos teisę, reglamentuojamą Konvencijos 11*bis* 1 dalies (ii) punkte.

Atkreiptinas dėmesys, kad dramos, muzikos-dramos ir muzikos kūrinių atlikimai yra tik viena kūrinių kategorija, kuriai taikytina Konvencijos 11 straipsnio 1 dalies (ii) punkte reglamentuota viešo paskelbimo teisė. Tačiau be jos Konvencijoje yra nustatytos ir kitos, patenkančios į pastarosios teisės taikymo apimtį. Pagal Berno konvencijos 11*ter* straipsnio 1 dalies (ii) punktą¹⁷ viešo paskelbimo teisė taip pat taikytina dramos, muzikos-dramos ir muzikos kūrinių skaitymui. Pastebėtina, jog nors pastarojoje normoje yra numatytas skirtingas reguliavimo objektas – kita kūrinių kategorija, – tačiau pačios viešo paskelbimo teisės turinys yra analogiškas¹⁸. Berno Konvencijos 14 straipsnio 1 dalies (ii) punktas išplečia nagrinėjamos teisės taikymo ribas iki kinematografijos būdu atgamintų ar perdirbtų literatūros ir meno kūrinių¹⁹. O Konvencijos 14*bis* straipsnio 1 dalis²⁰, nustatanti kinematografijos kūrinių autorių

¹³ Ricketson S., Ginsburg J. *International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond*. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 730.

¹⁴ Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija, 1971). Vilnius: Phare, 2001. P. 71.

¹⁵ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // *Žinios*. 1995. Nr. 40- 988. 11*bis* straipsnio 1 dalies (ii) punkte įtvirtinta, kad literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti viešai skelbti visuomenei eteryje jau transliuotus kūrinius laidais ar belaidžiu būdu, kai tai daro kita nepradinė organizacija.

¹⁶ Ficsor M. *Collective management of copyright and related rights*. Geneva: WIPO, 2002. P. 84. Tokiais atvejais kabelinės kilmės pobūdžio programa priklauso kabelinių programų kategorijai, į kurią taipogi patenka ir jau transliuotos kabelinės programos.

¹⁷ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // *Žinios*. 1995. Nr. 40- 988. 11*ter* straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti (i) viešai raiškiai skaityti jų kūrinius, įskaitant skaitymą bet kokiais būdais ir priemonėmis; (ii) bet kaip viešai skelbti tokį jų kūrinių skaitymą visuomenei.

¹⁸ Ricketson S., Ginsburg J. *International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond*. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 730.

¹⁹ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // *Žinios*. 1995. Nr. 40- 988. 14 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti (i) šių kūrinių kinematografinį perdirbimą ir atgaminimą bei tokiu būdu perdirbtų ar atgamintų kūrinių platinimą; (ii) tokiu būdu perdirbtų ar atgamintų kūrinių viešą atlikimą ir demonstravimą bei viešą paskelbimą laidais.

²⁰ Ten pat. 14 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog nepažeidžiant bet kokio kūrinio, kuris galėtų būti atgamintas ar perdirbtas, autorinės teisės, kinematografijos kūrinys saugomas kaip originalus kūrinys. Kinematografijos kūrinio autorinės teisės savininkas turi tas pačias teises kaip ir originalaus kūrinio autorius, įskaitant 14 straipsnyje numatytas teises.

teisių turėtojams visas originalių kūrinių teikiamas teisės²¹, numato išimtinės turtinės viešo paskelbimo teisės taikymą patiems kinematografijos kūriniams²².

Taigi į Berno konvencijos 11, 11*ter* ir 14 straipsnių 1 dalių (ii) punktų bei 14*bis* straipsnio 1 dalies teisinio reguliavimo apimtį patenka tik toks viešas perdavimas, kurio metu kūrinys visuomenės nariams siunčiamas laidais ar kabeliu. Šiose normose numatyta viešo paskelbimo teisė apima tiek viešą paskelbimą per garsiakalbį ar vaizdo ekraną, tiek kabelinę transliaciją. Tačiau ji taikytina tik tokiais atvejais, kai kūrinius perduodančius signalus siunčia pradinė specializuota organizacija. Atkreiptinas dėmesys, kad viešo paskelbimo teisės reglamentavimas Berno konvencijoje yra fragmentiškas²³ ir nors aukščiau įvardintieji straipsniai bendrai numato ne vieną kūrinių kategoriją²⁴, kuriems ji taikytina, vis dėlto nemažai šiandien saugomų autorių teisės objektų lieka už Konvencijos teisinio reguliavimo ribų²⁵.

Konvencijos 11*bis* straipsnis

Berno konvencijos 11*bis* straipsnis numato tokias viešo paskelbimo teises, kurių nereglamentuoja 11, 11*ter* ir 14 straipsnių 1-ųjų dalių (ii)-ieji punktai bei 14*bis* straipsnio 1 dalis. Šios teisės skirstytinos taip: a) perdavimo į eterį teisė²⁶; b) retransliavimo teisė²⁷; c) teisė skelbti kūrinių garsiakalbiu ar kitu panašiu prietaisu²⁸. Įvardintąsias teises būtina panagrinėti atskirai, kad galėtume nustatyti, kokia vis dėlto apimtimi šiandien žinomos viešo paskelbimo teisės yra sureguliuotos Berno konvencijos pagrindu.

Berno konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (i) punkte sakoma, kad „Literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti transliuoti savo kūrinius eteryje ar viešai juos visuomenei skelbti koku kitu belaidžiu ženklų, garsų ar vaizdo siuntimo būdu“. Kaip jau minėta, ši norma įtvirtina kūrinių transliavimo bevielio ryšio priemonėmis teisę²⁹. Atkreiptinas dėmesys, kad joje nėra įvardinama kokia nors konkreti kūrinių kategoriją ar kategorijos, kurių atžvilgiu gali būti taikomas belaidis viešas perdavimas. Taigi pastarosios viešo paskelbimo formos – kūrinių

²¹ Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija, 1971). Vilnius: Phare, 2001. P. 94.

²² Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 731.

²³ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius: Phare, 2001. P. 19.

²⁴ Guide to the copyright and related rights treaties administrated by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 208.

²⁵ Ficsor M. The law of copyright and the internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation. Oxford: Oxford University Press, 2002. P. 495. Pavyzdžiui, kompiuterių programos, fotografijos bei grafiniai darbai, atspausdinti dramos, muzikos-dramos bei muzikos kūriniai ir kt.

²⁶ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Žinios. 1995. Nr. 40- 988. 11*ter*. 11*bis* straipsnio 1 dalies (i) punktas.

²⁷ Ten pat. 11*bis* straipsnio 1 dalies (ii) punktas.

²⁸ Ten pat. 11*bis* straipsnio 1 dalies (iii) punktas.

²⁹ Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 732.

perdavimo bevielio ryšio priemonėmis – reglamentavimas nėra toks fragmentiškas kaip, pavyzdžiui, kūrinių perdavimo laidais atveju. Tačiau bendra tarp šių viešo paskelbimo formų yra tai, kad visiškai neturi reikšmės tai, ar kas nors klauso ir (ar) žiūri perduodamų laidais ar transliuojamų į eterį kūrinių³⁰, kadangi viešo paskelbimo konstatavimui pakanka pačio garsų ir (ar) vaizdo signalų išsiuntimo fakto³¹. Todėl, tarkime, jei televizijos stotis transliuoja savo parengtą programą visuomenės nariams, turintiems reikiamus galinius įrenginius signalų priėmimui bei galintiems matyti ir girdėti signalais perduodamus kūrinius, tai visiškai neturi reikšmės, ar tas kūrinys bus žiūrimas ir girdimas ar ne³². Kūrinio perdavimą į eterį nuo perdavimo laidais paprastai galima atskirti pagal asmenų galinčių priimti tą kūrinį ratą. Perdavimo į eterį pagrindas yra platesnė viešumo sąvoka, todėl mėgėjiškas perdavimas per radiją ar telefono laidais į šią sąvoką neįeina³³. Perduodant kūrinį į eterį siunčiamos informacijos priėmimo galimybės riboja tik kiekvienu konkrečiu atveju turimos techninės priemonės. Tačiau jei kūrinys būtų perduodamas ne radijo bangomis, o laidais, tai reikštų kūrinio pateikimą tik tam tikrai asmenų grupei (pavyzdžiui, abonementams). Todėl tokiomis sąlygomis viešumo apimtis yra siauresnė, kadangi nepriklausomai nuo visuomenės nario turimų techninių priemonių ne kiekvienas iš jų turės galimybę priimti radijo ar televizijos siūstuvais siunčiamus signalus³⁴.

Kabelinės retransliacijos teisę įtvirtina Berno konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (ii) punktas, numatantis, kad „Literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti viešai skelbti visuomenei jau transliuotus kūrinius laidais ar belaidžiu būdu, kai tai daro kita nepradinė organizacija“. Šis Konvencijos straipsnis suteikia autoriui išimtinę teisę leisti viešai skelbti kūrinį visuomenei per kitą³⁵ nei ta, kuri jį jau kartą perdavė, organizaciją³⁶, kitaip tariant, per tarpininką (nepradinę specializuotą organizaciją). Praktiškai tai atrodytų taip: kurioje nors šalyje esanti bendrovė autoriui leidus priima signalus, kuriuos perduoda į eterį televizijos stotis (dažniausiai esanti toje pačioje šalyje ar kaimyninėje šalyje), ir juos perduoda laidais savo abonementams³⁷. Tokiais atvejais taikytinas Berno konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (ii) punktas³⁸, o tuo tarpu Konvencijos 11, 11*ter*, 14 bei 14*bis* straipsnių nuostatomis dėl kūrinių kabelinės transliacijos reikėtų remtis tik tuomet, kai jau minėta televizijos stotis pati laidais perduotų tokį kūrinį savo

³⁰ Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija, 1971). Vilnius: Phare, 2001. P. 73.

³¹ Fouad Makeen M. Copyright in a global information society: the scope of copyright protection under international, US, UK and French law. Hague / London / Boston (Mass): Kluwer Law International, 2000. P. 73.

³² Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 443.

³³ Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija, 1971). Vilnius: Phare, 2001. P. 74.

³⁴ Ten pat.

³⁵ Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 733.

³⁶ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 52.

³⁷ Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija, 1971). Vilnius: Phare, 2001. P. 75.

³⁸ Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 78.

abonementams. Pažymėtina, jog gali būti ne taip paprasta atskirti, kokiomis sąlygomis viešai skelbiant kūrinį atsiranda tarpininkas ir kokį vaidmenį toks tarpininkas vaidina kabelinio transliavimo procese³⁹. Bet grįžtant prie nagrinėjamų normų lyginamosios analizės, galima padaryti išvadą, kad šių normų taikymo sritį atribojančiu kriterijumi laikytinas viešą kūrinį perdavimą vykdančios specializuotos organizacijos tipas⁴⁰, t.y. turi būti nustatoma, ar ši organizacija kūrinį perdavimo inicijavimo bei vykdymo procese priskirtina prie „pradinių“ ar „nepradinių“.

Pastebėtina, kad Berno konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (ii) punkto atžvilgiu galima tiek kabelinė retransliacija, tiek retransliavimas bevielio ryšio priemonėmis⁴¹. Skiriamuoju kriterijumi atribojant pastarąjį kūrinį panaudojimo būdą nuo transliavimo į eterį, kurį reglamentuoja Konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (i) punktas, vėlgi turėtų būti specializuotų organizacijų priskirtinumas prie „pradinių“ arba „nepradinių“. Taigi jei kokia nors specializuota organizacija priima signalus, kuriuos transliuoja į eterį televizijos ar radijo stotis, ir juos toliau perduoda į eterį nebe kaip pradinę organizacija, tuomet tokia faktinė situacija patenka į 11*bis* straipsnio 1 dalies (ii) punkto, o ne 11*bis* straipsnio 1 dalies (i) punkto, reguliavimo apimtį. Esminę reikšmę turi tai, kad retransliuojant kūrinį tarp perdavimo įrenginio ir imtuvo atsiranda tarpinis įtaisas, kuris leidžia nepradinei specializuotai organizacijai pačiai valdyti perdavimo operacijas⁴².

Kalbant apie trečiąją teisę, įtvirtintą Berno konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (iii) punkte, nustatančiame, kad „Literatūros ir meno kūrinį autoriai turi išimtinę teisę leisti viešai skelbti transliuotą eteryje kūrinį garsiakalbiu ar bet koku kitu ženklų, garsų ar vaizdų siuntimo prietaisu“, pastebėtina, kad ji savo turiniu panaši į jau mūsų nagrinėtą Konvencijos 11 straipsnio 1 dalies (ii) punkte numatytą viešo perdavimo laidais teisę⁴³. Abi šios normos apima kūrinį nuotolinį perdavimą į vieną vietą, kuri yra viešai prieinama visuomenės narių atžvilgiu, pasinaudojant garsiakalbiu, vaizdo ekranu ar kitu analogišku garsų ir (ar) vaizdo signalų siuntimo prietaisu. Tačiau jei 11 straipsnio 1 dalies (ii) punkto atveju tokį viešą paskelbimą vykdo pradinė specializuota organizacija, tai 11*bis* straipsnio 1 dalies (iii) punkto atveju tai daro aptartoji nepradinė specializuota organizacija. Kitaip tariant, Berno konvencijos 11*bis* straipsnio

³⁹ Probleminiai klausimai, susiję su autorių teisių apsauga kabelinės transliacijos atveju, buvo nagrinėti Paryžiuje 1977 m. birželio mėnesį: buvo nutarta, kad Sąjungos šalys pačios privalo savo įstatymuose numatyti kriterijus, kuriais remiantis būtų nustatoma, ar kūrinio viešo paskelbimo procese dalyvauja tam tikras tarpininkas, ar vis dėlto perdavimas traktuotinas kaip paprasta priėmimo laidais operacija.

⁴⁰ Fouad Makeen M. Copyright in a global information society: the scope of copyright protection under international, US, UK and French law. Hague / London / Boston (Mass): Kluwer Law International, 2000. P. 242.

⁴¹ Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 734.

⁴² Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinį apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija, 1971). Vilnius: Phare, 2001. P. 74.

⁴³ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 52.

1 dalies (iii) punktas taikomas jau kartą per radiją ar televiziją transliuotiems kūriniais⁴⁴.

1.1.2. “Viešo paskelbimo” sąvoka Berno ir Romos konvencijų kontekste

Nors gretutinės teisės nepatenka į šio magistro baigiamojo darbo nagrinėjimo dalyką, tačiau vis dėlto tikslinga lyginamosios analizės pagrindu nustatyti viešo paskelbimo teisių kvalifikuojančius požymius, išimtinai būdingus tik kūrinų panaudojimo atvejais. Todėl šiame poskyryje palyginę Berno⁴⁵ bei Romos⁴⁶ konvencijų nuostatas, skirtas viešo paskelbimo teisėms, galėsime griežtai atskirti „viešo paskelbimo“ sąvokos turinį pagal taikytiną intelektinės nuosavybės teisės institutą⁴⁷.

Romos konvencija yra žinoma kaip pirmoji ir ilgiausiai galiojanti tarptautinė sutartis gretutinių teisių srityje⁴⁸. Nors pripažįstama, kad kūrinys yra autorių teisių saugomas objektas, vis dėlto autoriaus teisės viešai skelbti kūrinį yra susijusios su kai kuriomis minėtosios Konvencijos nuostatomis, skirtomis atlikėjų, fonogramų gamintojų bei transliuojančiųjų organizacijų teisių apsaugai. Taip yra, kadangi gretutinių teisių įgyvendinimas dažniausiai yra susijęs su kūriniais, kuriuos saugo autorių teisių apsaugai skirti teisės norminiai aktai⁴⁹, tarp kurių yra ir tarptautinė Berno konvencija. Romos konvencijos 1 straipsnyje įtvirtintas gretutinių teisių ir autorių teisių santykis⁵⁰, pagal kurį pastarosios Konvencijos nuostatos negali būti aiškinamos taip, kad kiltų prieštaravimų autorių teisių apsaugos atžvilgiu. Tačiau tai nereiškia, kad gretutinės teisės yra būtinai žemesnio lygio autorių teisių atžvilgiu⁵¹. Romos konvencijos 1 straipsnis apsiriboja autorių teisių apsaugos garantijos paskelbimu ir nenurodo jos viršenybės aiškiai teigdamas, kad gretutinių teisių apsauga nei savo turiniu, nei mastu negalės būti viršesnė už tą, kuri pripažinta autoriaus teisėms⁵².

⁴⁴ Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinų apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija, 1971). Vilnius: Phare, 2001. P. 75.

⁴⁵ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinų apsaugos // Žinios. 1995. Nr. 40- 988. 11, 11*bis*, 11*ter*, 14, 14*bis* straipsniai.

⁴⁶ Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos // Žinios. 1999. Nr. 11-249. 7 straipsnis.

⁴⁷ Laurinavičius A. Intelektinės nuosavybės apsauga tarptautinėje prekyboje. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009. P. 19. Autorių teisių apsauga bei gretutinių teisių apsauga yra keli iš galimų intelektinės nuosavybės apsaugos institutų. Į šias rūšis minėtieji institutai yra skirstomos pagal saugomą objektą – pripažįstama, kad kūriniai yra autorių teisių saugomi objektai, o fonogramos, transliacijos bei atlikimai yra gretutinių teisių saugomi objektai.

⁴⁸ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 123.

⁴⁹ Romos konvencijos ir fonogramų konvencijos komentarai. Vilnius: Phare, 2002. P. 15.

⁵⁰ Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos // Žinios. 1999. Nr. 11-249. 1 straipsnis nustato, kad šios Konvencijos numatyta apsauga neprieštarauja literatūros ir meno kūrinų autorių teisių apsaugai. Todėl ne viena šios Konvencijos nuostata negali būti aiškinama kaip pažeidžianti tokią apsaugą.

⁵¹ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 122.

⁵² Romos konvencijos ir fonogramų konvencijos komentarai. Vilnius: Phare, 2002. P. 17

Aptarę nagrinėjamų konvencijų tarpusavio santykį, pereikime prie labiau aktualių šio magistro baigiamojo darbo požiūriu klausimų, susijusių su viešo paskelbimo teisėmis. Romos konvencija suteikia atlikėjams galimybę uždrausti be jų sutikimo transliuoti ir viešai skelbti jų atlikimą, išskyrus atvejus, kai atlikimas, naudojamas transliavimui ar perdavimui, jau pats savaime yra radijo ar televizijos laida arba kai transliuojamas anksčiau padarytas jo įrašas⁵³. Pirmiausia atkreiptinas dėmesys į tai, kad atlikėjų teisės pagal Romos konvencijos 7 straipsnį suprantamos ne kaip išimtinės, o kaip suteikiančios galimybę uždrausti tam tikrus veiksmus, susijusius su atlikimų ar jų įrašų naudojimu⁵⁴. Viešo perdavimo per atstumą teisių išimtinumas, suteikiamas kūrinių autoriams Berno konvencijos pagrindu, yra svarbus skiriamasis požymis tarp šioje Konvencijoje įtvirtintų viešo paskelbimo teisių bei tų, kurias nustatyto Romos konvencija⁵⁵. Tačiau šis požymis neatskleidžia esminio skirtumo tarp Romos ir Berno konvencijų „viešo paskelbimo“ sąvokos požiūriu.

Pažymėtina, kad, viena vertus, Romos konvencijoje viešas paskelbimas suprantamas siauriau nei Berno konvencijoje, bet žvelgiant kitais aspektais – plačiau⁵⁶. Šį dvilypumą atskleisime toliau nagrinėdami Romos konvencijos 7 straipsnio nuostatas. Pastarojo straipsnio 1 dalies (a) punkte transliavimas bei viešas paskelbimas lingvistiškai įvardijami kaip atskiri atlikimo panaudojimo būdai: „[...] apsauga atlikėjams apima galimybę uždrausti [...] transliuoti ir viešai paskelbti jų atlikimą“. Vadovaujantis tokia 7 straipsnio 1 dalies (a) punkto formuluote darytina išvada, kad viešas paskelbimas Romos konvencijoje suprantamas siauriau⁵⁷ nei Berno konvencijoje, t.y. viešas paskelbimas neapima kūrinio perdavimo belaidžiu būdu. Tuo tarpu Berno konvencija, įtraukia kūrinio transliavimą į „viešo paskelbimo“ sąvoką arba, kitaip tariant, „viešo paskelbimo“ sąvoką traktuoja plačiau nei Romos konvencija. Žinoma, tai savaime nekeičia paties fakto, jog Berno konvencijos prasme transliavimas ir toliau išlieka specifiniu – belaidžiu – viešo paskelbimo būdu. Tad Berno konvencija apsiriboja transliavimo formų kaip galimų viešo paskelbimo būdų atskyrimu, t.y. Konvencijoje atribojama kabelinė transliacija⁵⁸ nuo transliavimo bevielio ryšio priemonėmis⁵⁹. Tačiau viešas paskelbimas Romos konvencijoje

⁵³ Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos // Žinios. 1999. Nr. 11-249. 7 straipsnio 1 dalies (a) punktas.

⁵⁴ Toks Romos konvencijos atlikėjų teisių reguliavimas rodo tam tikrą kontinentinės Europos valstybių ir copyright sistemą turinčių valstybių kompromisą. Jungtinėje Karalystėje atlikėjų teisės nuo seno nebuvo saugomos kaip išimtinės teisės, priešingai nei fonogramų gamintojų bei transliuojančiųjų organizacijų teisės, kurios numatytos kaip išimtinės turtinės teisės. Žinoma, tai tėra konvencijos nustatomas minimumas, kurio ribas nacionalinių įstatymų leidėjai gali išplėsti.

⁵⁵ Romos konvencijoje įtvirtintos atlikėjų perdavimo per atstumą teisės jau pačioje Konvencijoje įvardijamos kaip atlikimo naudojimo draudimo galimybės, o ne išimtinės teisės.

⁵⁶ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 131.

⁵⁷ Guide to the copyright and related rights treaties administrated by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 276.

⁵⁸ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Žinios. 1995. Nr. 40- 988. 11 straipsnio 1 dalies (ii) punkte, nurodyta, kad dramos, muzikos-dramos, ir muzikos kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti bet koku būdu paskelbti visuomenei savo kūrinių atlikimus. Ši nuostata skirta kabelinės transliacijos teisei. Atsižvelgiant į kūrinių tipus Berno konvencijos 11ter, 14 bei 14bis straipsniai taip pat apima kabelinės transliacijos teisę.

⁵⁹ Ten pat. 11bis straipsnio 1 dalies (i) punkte nurodyta, kad literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę

suprantamas plačiau tuo pagrindu, kad apima ne tik perdavimą per nuotolį, kuomet perdavimo subjektas siunčia signalus kitoje vietoje esantiems visuomenės nariams, bet ir perdavimą, inicijuojamą ir vykdomą toje pačioje vietoje, kurioje yra susirinkusi visuomenės narių dalis arba kuri yra viešai prieinama visuomenės narių atžvilgiu⁶⁰.

1.1.3. PINO Autorių teisių sutartis

Nors Berno konvencija yra pirmasis dokumentas, skirtas autorių teisių apsaugai užtikrinti, tačiau ne ką mažesnės reikšmės yra kitas tarptautinis teisės aktas, žinomas kaip Autorių teisių sutartis⁶¹. 1996 m. gruodžio 20 d. Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija⁶² (toliau – PINO) Autorių teisių sutartį pasirašė drauge su kita savarankiška tarptautine sutartimi, t.y. Atlikimų ir fonogramų sutartimi⁶³. Abu teisės aktai skirti intelektinės nuosavybės teisių apsaugai, tačiau jie taikomi skirtingoms jos rūšims: PINO Autorių teisių sutartis taikoma autorių teisių apsaugai, o PINO Atlikimų ir fonogramų sutartis – gretutinių teisių apsaugai⁶⁴. Gretutinės teisės nepatenka į šio magistro baigiamojo darbo dalyką, todėl jos gali būti nagrinėjamos tik tiek, kiek siekiama atskleisti autorių teisių – konkrečiai viešo paskelbimo teisių – skiriamuosius požymius gretutinių teisių atžvilgiu.

PINO Autorių teisių sutartis yra specialioji Berno konvencijos atžvilgiu⁶⁵. Tai reiškia, kad iš Berno konvencijos kylančios teisės ir įsipareigojimai negali būti pažeidžiami nustatant platesnes teises minėtoje Sutartyje. Joje nurodyta, kad „Nė viena šios Sutarties nuostata nenukrypsta nuo galiojančių įsipareigojimų, kuriuos pagal Berno konvenciją dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos prisiėmė susitariančios šalys“⁶⁶. Todėl nors susitariančioms šalims nėra taikomas reikalavimas būti Berno konvencijos valstybėmis narėmis, vis dėlto jos privalo laikytis

leisti transliuoti savo kūrinius eterijoje ar viešai skelbti juos visuomenei bet koku kitu belaidžiu ženklų, garsų ar vaizdo siuntimo būdu.

⁶⁰ Guide to the copyright and related rights treaties administrated by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 147.

⁶¹ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis // Žinios. 2001. Nr. 32-1060.

⁶² Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga. Klaipėda: Klaipėdos Universiteto leidykla, 2004. PINO savo veikla siekia, kad būtų parengta intelektinės nuosavybės apsauga visose valstybėse narėse. Ji skatina sudaryti atitinkamas tarptautines sutartis, suinteresuotoms valstybėms teikia teisinę ir techninę paramą, renka ir skleidžia informaciją ir kt. Svarbiausias PINO tikslai yra kūrybinės veiklos skatinimas ir šios veiklos rezultatų apsaugos gerinimas, bendradarbiaujant su kiekviena tarptautine organizacija, taip pat vadovavimas sąjungoms, sudarytoms intelektinei nuosavybei saugoti.

⁶³ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis // Žinios. 2000. Nr. 95-2970.

⁶⁴ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 134.

⁶⁵ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Žinios. 1995. Nr. 40- 988. 20 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos Autorių teisių sutartis yra konkretus susitarimas, taikomas susitariančioms šalims, kurios yra minėtos konvencijos įkurtos Sąjungos šalys. Ši Sutartis nėra susijusi su jokiais kitomis, išskyrus Berno konvenciją, sutartimis ir nepažeidžia jokių iš jų kylančių teisių ir įsipareigojimų.

⁶⁶ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis // Žinios. 2001. Nr. 32-1060. 1 straipsnio 2 dalis.

nuostatų, įtvirtintų Konvencijos 1 – 20 straipsniuose bei jos Priede⁶⁷.

PINO Autorių teisių sutarties pagrindinis tikslas yra užtikrinti kuo veiksmingesnę ir vienesnę literatūros ir meno kūrinių apsaugą. Lyginant pirmąsias preambulių nuostatas tiek Berno konvencijai, tiek PINO Autorių teisių sutarčiai keliamas analogiškas tikslas. Tai patvirtina, kad PINO Autorių teisių sutartimi siekiama pratęsti Berno konvencijos formuojamą autorių teisių apsaugos tradiciją⁶⁸. Tačiau Sutartyje kartu pažymimas ketinimas plėtoti ir išlaikyti⁶⁹ tokią apsaugą⁷⁰. Itin didelė reikšmė suteikiama žodžiui „išlaikyti“, kadangi laikomasi pozicijos, jog iki PINO Autorių teisių sutarties egzistavęs teisinis reguliavimas turi būti kiek įmanoma labiau išsaugotas, prireikus net pasiremiant tam tikrais išaiškinimais. Ir tik tais atvejais, kai šio reguliavimo išsaugojimas arba išlaikymas pasireikštų neveiksmingumu, turėtų būti svarstomas tarptautinių normų, reguliuojančių autorių teisių apsaugą, plėtojimas⁷¹.

Atkreiptinas dėmesys, kad Berno konvencijos atžvilgiu PINO Autorių teisių sutartis reikšminga tuo, kad papildo gan fragmentišką viešo paskelbimo teisės reglamentavimą. Be to, nustatomas naujas kūrinių panaudojimo būdas, t.y. kūrinių padarymas viešai prieinamų⁷². Šios išvados paremtos PINO Autorių teisių sutarties 8 straipsnio formuluote: „Nepažeidžiant Berno konvencijos 11 straipsnio 1 dalies (ii) punkto, 11*bis* straipsnio 1 dalies (i) ir (ii) punktų, 11*ter* straipsnio 1 dalies (ii) punkto, 14 straipsnio 1 dalies (ii) punkto ir 14*bis* straipsnio 1 dalies nuostatų, literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti bet koku būdu viešai paskelbti savo kūrinius, paskelbiant juos laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant tų kūrinių padarymą viešai prieinamų tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku“. Įvardintieji Berno konvencijos straipsniai apima tradicines viešo paskelbimo formas⁷³, o paskutinioji pateiktosios PINO Autorių teisių sutarties normos nuostata aiškiai įtvirtina naują viešo paskelbimo formą, taip vadinamąjį padarymą viešai prieinamų⁷⁴. Pastarojo kūrinių panaudojimo būdo Berno konvencija nereglementavo, nes jis nebuvo aktualus iki pat paskutinės Konvencijos peržiūrėjimo konferencijos, įvykusios 1971 metais Paryžiuje. Neabejotina, jog šiandien kūrinių perdavimas kompiuterių tinklais arba internetu yra vienas labiausiai paplitusių viešo paskelbimo būdų⁷⁵.

⁶⁷ Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 150.

⁶⁸ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 88.

⁶⁹ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis // Žinios. 2001. Nr. 32-1060. Preambulė.

⁷⁰ Ficsor M. The law of copyright and the internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation. Oxford: Oxford University Press, 2002. P. 412.

⁷¹ Ten pat. P. 413.

⁷² Fouad Makeen M. Copyright in a global information society: the scope of copyright protection under international, US, UK and French law. Hague / London / Boston (Mass): Kluwer Law International, 2000. P. 291.

⁷³ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius: Phare, 2001. P. 19.

⁷⁴ Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 210.

⁷⁵ Fouad Makeen M. Copyright in a global information society: the scope of copyright protection under international, US, UK and French law. Hague / London / Boston (Mass): Kluwer Law International, 2000. P.

PINO Autorių teisių sutartyje – 8 straipsnyje – įtvirtinta teisė padaryti kūrinį viešai prieinamą tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku, yra nepaprastai svarbi skaitmeninėje aplinkoje dirbantiems autoriams dėl to, kad nustato minimalią jų teisių apsaugą⁷⁶.

Atkreiptinas dėmesys, kad Sutarties 8 straipsnio taikymas yra gana ribotas, kadangi didžiąją dalį transliacijos formų apima Berno konvencija⁷⁷. Tačiau kalbant apie tradicines kūrinio viešo paskelbimo formas svarbu pažymėti, jog priešingai nei Berno konvencija, PINO Autorių teisių sutartis vienareikšmiškai suteikė kabelinės transliacijos teisę visiems kūriniams, neskaidydama jos atskirų kūrinių kategorijoms⁷⁸. Nagrinėjamos Sutarties 8 straipsnis perkvalifikuoja Berno konvencijoje įtvirtintų autoriaus viešo paskelbimo teisių pagrindus tam, kad užkirstų kelią spragoms, atsirandančioms dėl Konvencijos reglamentavimo nepakankamumo bei viešo paskelbimo technologijų vystymosi⁷⁹. Tai itin svarbu, nes priešingu atveju, kompiuterių programoms, fotografijos bei grafiniams darbams, atspausdintiems dramos, muzikos-dramos bei muzikos kūriniams negalėtų būti taikoma kabelinės transliacijos teisė⁸⁰. Išvardintieji kūriniai šiandien yra nuolat perdavinėjami interaktyvioje skaitmeninėje erdvėje, bet negalime atmesti galimybės, jog ateityje jiems gali būti taikomos ir kitos viešo paskelbimo formos, tarp jų ir kabelinė transliacija⁸¹.

Taigi PINO Autorių teisių sutarties pagrindu buvo įgyvendinti du pagrindiniai uždaviniai, susiję su viešo paskelbimo teise: a) Sutartis išplėtė viešo paskelbimo teisių taikymą visiems kūriniams⁸²; bei b) nustatė, kad viešo paskelbimo teisė kartu apima ir kūrinio perdavimą per interaktyvią skaitmeninę erdvę, t.y. kompiuterių tinklais⁸³.

1.1.4. PINO “Interneto” sutarčių skirtumai reglamentuojant viešo paskelbimo teisę – analogija su Berno ir Romos konvencijomis

292.

⁷⁶ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius: Phare, 2001. P. 21.

⁷⁷ Guide to the copyright and related rights treaties administrated by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 210.

⁷⁸ Berno konvencija numato, kad kabelinės transliacijos teisė dramos, muzikos-dramos ir muzikos kūrinių atlikimui taikoma pagal 11 straipsnį; dramos, muzikos-dramos ir muzikos kūrinių skaitymui – pagal 11ter straipsnį; kinematografiniu būdu perdirbtiems ar atgamintiems kūriniams – pagal 14 straipsnį; kinematografijos kūriniams – pagal 14bis straipsnį.

⁷⁹ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 105.

⁸⁰ Ficsor M. The law of copyright and the internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation. Oxford: Oxford University Press, 2002. P. 495.

⁸¹ Ten pat.

⁸² Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European Copyright Law. Kluwer Law International, 2006. P. 105.

⁸³ Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 746.

Ši Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos Sutartis⁸⁴ kaip ir prieš tai nagrinėta Romos konvencija⁸⁵ nereglamentuoja autorių teisių⁸⁶. Turint omenyje, kad gretutinės teisės nepatenka į šio magistro baigiamojo darbo nagrinėjimo dalyką, PINO Atlikimų ir fonogramų sutartis mums aktuali tik tiek, kiek yra susijusi su „viešo paskelbimo“ sąvoka.

„Viešo paskelbimo“ sąvoka PINO Atlikimų ir fonogramų sutartyje yra pateikta 2 straipsnio 1 dalies (g) punkte⁸⁷. Pastebėtina, kad PINO Atlikimų ir fonogramų sutartyje viešas paskelbimas, kaip ir transliavimas, apibūdinamas pasinaudojant „perdavimo“ terminu. Šiuo terminu norima pasakyti, kad vieta, kur visuomenė gali priimti garsus ar vaizdus, yra tokia, kurioje, kad nesinaudojant perdavimu šie garsai ar vaizdiniai nebūtų juntami⁸⁸. Pabrėžtina, jog transliacija PINO Atlikimų ir fonogramų sutarties prasme apima tik belaidį perdavimą, pavyzdžiui, perdavimą radijo bangomis ar transliuojant satelitu, taip pat perdavimą retransliuojant⁸⁹. Tačiau perdavimas viešo paskelbimo atveju pagal PINO Atlikimų ir fonogramų sutartį reiškia bet kokį perdavimą kitokiomis nei transliacijos priemonėmis, t.y. bet kokį perdavimą kabeliu ar laidais⁹⁰. Taigi, kaip matome, esminis skirtumas tarp transliacijos ir viešo paskelbimo yra susijęs su techninėmis priemonėmis, kuriomis naudojamos perduodant signalus.

Taigi skirtingai nei jau nagrinėtoje Berno konvencijoje⁹¹ bei PINO Autorių teisių sutartyje⁹², PINO Atlikimų ir fonogramų sutartyje transliacija bevielio ryšio priemonėmis⁹³ atskiriama nuo „viešo paskelbimo“ sąvokos. Vertinat šį atribojimą minėtosios Romos konvencijos atžvilgiu, tai ta pati viešo paskelbimo teisės konstrukcija, kadangi Romos konvencija taip pat „transliavimą“ įvardino kaip į „viešo paskelbimo“ sąvoką nepatenkančią

⁸⁴ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos Atlikimų ir fonogramų sutartis // Žinios. 2000. Nr. 95-2970.

⁸⁵ Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos // Žinios. 1999. Nr. 11-249.

⁸⁶ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos Atlikimų ir fonogramų sutartis skirta atlikėjų ir fonogramų gamintojų gretutinių teisių apsaugai.

⁸⁷ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos Atlikimų ir fonogramų sutartis // Žinios. 2000. Nr. 95-2970. 2 straipsnio (g) dalyje nustatyta, kad atlikimo ar fonogramos „viešas paskelbimas“ – tai bet koks atlikimo garsų ar fonogramoje užfiksuotų garsų arba jų išraiškos viešas perdavimas, išskyrus transliaciją. 15 straipsnyje „viešo paskelbimo“ sąvoka taip pat suprantama kaip fonogramoje įrašytų garsų arba garsų išraiškos padarymas viešai girdimų.

⁸⁸ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius: Phare, 2001. P. 44.

⁸⁹ Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 236.

⁹⁰ Ficsor M. The law of copyright and the internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation. Oxford: Oxford University Press, 2002. P. 600. Kaip nurodyta Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentare, perdavimas laidais ar kabeliu apima perdavimą originaliomis kabelinėmis programomis (per radiją ar televiziją); perdavimą skaitmeniniais tinklais ar telefono kabeliais; perdavimą daugiakanalių paslaugų būdu ir t.t.

⁹¹ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Žinios. 1995. Nr. 40-988. 11*bis* straipsnis.

⁹² Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos Autorių teisių sutartis // Žinios. 2001. Nr. 32-1060. 8 straipsnis.

⁹³ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos Atlikimų ir fonogramų sutartis // Žinios. 2000. Nr. 95-2970. 2 straipsnio (f) dalyje įtvirtinta, kad „transliacija“ – tai garsų arba vaizdų ir garsų ar jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį; užkoduotų signalų perdavimas laikomas transliacija tuo atveju, jeigu transliuojančioji organizacija aprūpina visuomenę specialiais atkodavimo prietaisais arba duoda leidimą juos įsigyti.

kategoriją⁹⁴. Tačiau PINO Atlikimų ir fonogramų sutartis nuo Romos konvencijos skiriasi tuo, kad minėtoje Sutartyje viešo paskelbimo ir transliacijos atskyrimas yra griežtas, t.y. jei Romos konvencija apsiriboja tik viešo paskelbimo bei transliacijos įvardinimu kaip skirtingų gretutinių teisių objektų panaudojimo būdų, tai PINO Atlikimų ir fonogramų sutartis griežtai nustatė, kad transliacija negali būti viešu paskelbimu⁹⁵. Dargi PINO Atlikimų ir fonogramų sutartis išplėtė pačios „transliacijos“ sąvokos turinį nurodydama, kad ji galima taip pat pasinaudojant palydoviniu ryšiu⁹⁶. Pastarasis žingsnis yra pagrįstai susilaukęs nemažai diskusijų, kadangi transliavimo esmę sudaro tai, kad perdavimą turi priimti visuomenė⁹⁷. O tradicinės satelitinės transliacijos atveju signalai pirmiausia perduodami į satelitą ir tik paskui – į žemėje esančias stotis⁹⁸, kurios pačios dar nėra savaime visuomenė. Vis dėlto pritarant šiuolaikinei vyraujančiai transliacijos satelitu sampratai, pagal kurią ši veikla traktuojama kaip vientisas procesas, neišskiriant signalų perdavimo į žemėje esančias stotis kaip tarpinės stadijos.

PINO Autorių teisių sutarties 8 straipsnyje nurodyta, kad „Nepažeidžiant Berno konvencijos 11 straipsnio 1 dalies (ii) punkto, 11*bis* straipsnio 1 dalies (i) ir (ii) punktų, 11*ter* straipsnio 1 dalies (ii) punkto, 14 straipsnio 1 dalies (ii) punkto ir 14*bis* straipsnio 1 dalies nuostatų, literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti bet koku būdu viešai paskelbti savo kūrinius, paskelbiant juos laidais ar bevielio ryšio priemonėmis [...]“. Kaip matome, čia vartojama „viešo paskelbimo“ sąvoka apima ne tik signalų perdavimą laidais, bet ir signalų perdavimą bevielio ryšio priemonėmis⁹⁹. Turint omenyje, jog autorių teisių atveju „transliacija“ nėra traktuojama kaip į „viešo paskelbimo“ apibrėžimą nepatenkanti kategorija¹⁰⁰, tai reiškia, kad signalų perdavimas tiek bevielio ryšio priemonėmis, tiek laidais gali būti kvalifikuojamas kaip kūrinio transliavimas¹⁰¹. „Viešo paskelbimo“ sąvoka PINO Atlikimų ir fonogramų sutartyje yra siauresnė nei ta, kuri pateikta PINO Autorių teisių sutartyje, dar ir todėl, kad neapima prieinamumo internetu¹⁰². Tai parodo PINO Atlikimų ir fonogramų sutarties 10, 14 bei 15 straipsnių formuluotės – padarymo viešai prieinamo kontekste kalbama tik apie perdavimą laidais ir bevielio ryšio priemonėmis.

⁹⁴ Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos // Žinios. 1999. Nr. 11-249. 7 straipsnio 1 dalies (a) punkte nustatyta, kad šios Konvencijos suteikiama apsauga atlikėjams apima galimybę uždrausti be jų sutikimo transliuoti ir viešai skelbti jų atlikimą, išskyrus atvejus, kai atlikimas, naudojamas transliavimui ar perdavimui, jau pats savaime yra radijo ar televizijos laida arba kai transliuojamas anksčiau padarytas jo įrašas.

⁹⁵ Ficsor M. The law of copyright and the internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation. Oxford: Oxford University Press, 2002. P. 599.

⁹⁶ Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond (Volume II). Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 1244.

⁹⁷ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius: Phare, 2001. P. 44.

⁹⁸ Ogawa M. Protection of broadcasters' rights. Leiden / Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. P. 64.

⁹⁹ Ten pat. P. 494.

¹⁰⁰ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 171.

¹⁰¹ Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 744.

¹⁰² Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond (Volume II). Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 1246.

Taigi priklausomai nuo to, ar naudojami kūriniai, ar gretutinių teisių objektai, atitinkamai PINO Autorių teisių sutarties arba PINO Atlikimų ir fonogramų sutarties nuostatos lemia skirtingą „viešo paskelbimo“ sąvokos turinį¹⁰³: naudojant kūrinius viešas paskelbimas apima signalų perdavimą bet kokiomis techninėmis priemonėmis, o kai naudojami gretutinių teisių objektai – tik signalų perdavimą laidais ar kabeliu. Tokia išvada sutampa su Berno ir Romos konvencijų viešo paskelbimo traktuotėmis.

1.2. Teisinis reglamentavimas regioniniu mastu

1.2.1. Palydovinė transliacija kaip viešas paskelbimas

Palydovinio transliavimo direktyva¹⁰⁴ – tai Europos Sąjungos antrinės teisės aktas, skirtas autorinių teisių bei gretutinių teisių apsaugai. Įvardintoji direktyva 93/83/EEB reglamentuoja palydovinio transliavimo bei kabelinio retransliavimo teises¹⁰⁵.

Pirmiausia reikėtų susipažinti su Palydovinio transliavimo direktyvoje pateikta „viešo perdavimo per palydovą“ sąvoka: „[...] tai programos signalų, skirtų viešam priėmimui, įvedimas, atsakingai transliavimo organizacijai kontroliuojant, į ištisinę komunikacijos grandinę, vedančią į palydovą ir žemyn link žemės“¹⁰⁶. Remiantis šia sąvoka, darytina išvada, jog transliavimo per palydovą kvalifikuojantis požymis yra programų signalų, skirtų viešai priimti, įvedimas į nepertraukiamą grandinę¹⁰⁷. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad šis požymis taikytinas tik tais atvejais, kai kalbama apie „europinį palydovinį transliavimą“¹⁰⁸, t.y. kai transliavimas vykdomas Europos Ekonominės Erdvės ar Europos Sąjungos valstybėje narėje.

Palydovinio transliavimo direktyvos 1 straipsnio 2 dalies (b) punkte nustatyta, kad „Viešas perdavimas vyksta tik toje valstybėje narėje, kurioje atsakingai transliavimo organizacijai kontroliuojant programos signalai yra įvedami į nepertraukiamą komunikacijos grandinę, vedančią į palydovą ir žemyn link žemės“. Taigi pastarosios normos pagrindu laikoma, kad viešas perdavimas per palydovą vykdomas tik toje valstybėje narėje, kurioje transliuotojas įveda programą perduodančius signalus į nepertraukiamą komunikacijos grandinę, vedančią į palydovą ir žemyn link žemės, t.y. taikomas „išsiuntimo šalies“ principas¹⁰⁹. Transliuotojo atžvilgiu yra taikomas signalų įvedimo kontrolės reikalavimas, pagal kurį dėmesys sutelkiamas

¹⁰³ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 441.

¹⁰⁴ Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo 93/83/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1993, L-248.

¹⁰⁵ Ogawa M. Protection of broadcasters' rights. Leiden / Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. P. 56.

¹⁰⁶ Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo 93/83/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1993, L-248. 1 straipsnio 2 dalies (a) punktas.

¹⁰⁷ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 270.

¹⁰⁸ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 446.

¹⁰⁹ Prime T. European intellectual property law. Aldershot / Ashgate / Dartmouth, 2000. P. 297.

ne į tai, ar toks transliuotojas faktiškai kontroliuoja patį palydovą ar ne, bet į tai, ar jis gali savarankiškai spręsti ir atsakyti už signalų įvedimą į minėtą nepertraukiamą grandinę¹¹⁰. Pažymėtina, kad galima kolektyvinė signalų įvedimo kontrolė¹¹¹, kuomet programą perduodančių signalų įvedimas priklauso ne nuo vieno, o nuo kelių subjektų. Tačiau tokiais atvejais būtina, jog šie atskiri subjektai būtų toje pačioje valstybėje narėje. Jeigu signalų įvedimo kontrolę vykdo skirtingose valstybėse narėse esantys subjektai arba jei ją vykdo ne pats transliuotojas, o kitas subjektas, tuomet laikoma, kad komunikacijos grandinė yra pertraukiama¹¹².

Pagal Palydovinio transliavimo direktyvos 1 straipsnio 2 dalies (b) punkte įtvirtintą „išsiuntimo šalies“ principą nustatoma viešo perdavimo per palydovą kilmės vieta¹¹³. Tačiau gali kilti klausimas, kokia gi praktinė šioje normoje įtvirtinto principo reikšmė. Atsakymas būtų paprastas: viešo transliavimo per palydovą kilmės vieta lems tai, kokios valstybės narės teisė bus taikoma¹¹⁴. Kitaip tariant, transliavimui per palydovą taikoma tik tos valstybės narės teisė, kurioje atliekamas signalų išsiuntimas, t.y. įvedimas į nepertraukiamą komunikacijos grandinę.

Tačiau kaip yra tuomet, kai programų signalai perduodami į palydovą ne iš valstybės narės, o iš trečiosios valstybės¹¹⁵? Pažymėtina, jog nors trečiųjų valstybių atžvilgiu yra numatytas kitas – „gavimo šalies“¹¹⁶ – principas, vis dėlto patenkinus tam tikras sąlygas galimas „išsiuntimo šalies“ principo taikymas. Viena iš tokių sąlygų yra susijusi su Palydovinio transliavimo direktyvoje įtvirtintos viešo perdavimo per palydovą teisės reglamentavimu nacionaliniuose trečiosios valstybės teisės aktuose¹¹⁷. Tai reiškia, kad trečiojoje valstybėje autoriams ir kitiems teisių turėtojams¹¹⁸ turi būti garantuojama išimtinė transliavimo per palydovą teisė. Tačiau jei vis dėlto galimybė kontroliuoti kūrinį naudojimą palydovinio transliavimo būdu nėra garantuojama jų atžvilgiu pagal nacionalinius trečiosios valstybės įstatymus, tuomet

¹¹⁰ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 271.

¹¹¹ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 447.

¹¹² Kaip minėta šio poskyrio pradžioje, programų signalų, skirtų viešai priimti, įvedimas į nepertraukiamą grandinę yra transliavimo per palydovą kvalifikuojantis požymis, todėl šio standarto neatitinkantis perdavimas negalėtų būti kvalifikuojamas kaip „europinis palydovinis transliavimas“.

¹¹³ Fouad Makeen M. Copyright in a global information society: the scope of copyright protection under international, US, UK and French law. Hague / London / Boston (Mass): Kluwer Law International, 2000. P. 217.

¹¹⁴ Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo 93/83/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1993, L-248. 18 konstatuojamoji dalis.

¹¹⁵ Trečioji valstybė – tai šalis, kuri nėra Europos Ekonominės Erdvės ar Europos Bendrijos valstybė narė.

¹¹⁶ „Gavimo šalies“ principo šalininkai teigia, kad turi būti taikoma ne tik signalų išsiuntimo valstybės teisė, bet ir signalus gaunančių valstybių teisė. Pasak jų, jeigu būtų taikoma tik „išsiuntimo šalies“ taisyklė, t.y. transliavimo atžvilgiu bus taikoma tik signalų išsiuntimo valstybės teisė, tokiu atveju atsirastų grėsmė, jog programų transliuotojai gali perkelti programas perduodančių signalų išsiuntimą į tas valstybes, kuriose taikoma mažesnė teisių apsauga ir nepakankamas gynimo mechanizmas. Kita vertus, buvo pripažįstama, kad, taikant „gavimo šalies“ taisyklę, apsunkinama transliuotojų veikla, nes jie turi gauti transliavimo licencijas į visas valstybes, kuriose per palydovą perduodami signalai gali būti priimami tų valstybių visuomenės narių jų galiniais įrenginiais. Tuo tarpu „išsiuntimo šalies“ taisyklės atveju transliuotojai privalo gauti teisių turėtojų leidimą tik programų signalų išsiuntimo valstybėje.

¹¹⁷ Prime T. European intellectual property law. Aldershot / Ashgate / Dartmouth, 2000. P. 289.

¹¹⁸ Atlikėjams, fonogramų gamintojams, transliuojančioms organizacijoms.

„europiniam palydoviniam transliavimui“ būdingas „išsiuntimo šalies“ principas dar gali būti taikomas remiantis direktyvos 93/83/EEB 1 straipsnio 2 dalies (d) punkto nuostatomis¹¹⁹. Šioje Palydovinio transliavimo direktyvos normoje yra įtvirtintos dar dvi alternatyvios sąlygos, iš kurių bent viena turi būti patenkinta, siekiant pritaikyti minėtąjį „išsiuntimo šalies“ principą transliavimui per palydovą, kuris būtų vykdomas valstybėje, nepriklausančioje nei Europos Ekonominės Erdvėje, nei Europos Sąjungoje: (a) palydovinio ryšio žemėje stotis, per kurią perduodami programos signalai į palydovą, turi būti valstybėje narėje¹²⁰; arba (b) jei nebuvo naudojamas joks palydovinis ryšys, esantis valstybėje narėje, tuomet transliuojanti organizacija, užsakiusi viešą perdavimą per palydovą, privalo būti įsisteigusi valstybėje narėje, t.y. pagrindinė buveinė turi būti valstybėje narėje¹²¹.

Aptartaisiais atvejais laikomasi nuomonės, jog vyksta „europinis palydovinis transliavimas“, visais kitais atvejais, t.y. kai programų signalai perduodami į palydovą iš trečiosios valstybės, kurioje neregamentuojama direktyvoje 93/83/EEB numatyta transliavimo teisės apsauga, ir nenustatomas minėtuose (a) ir (b) punktuose nurodytos alternatyviosios sąlygos, transliavimui per palydovą taikoma „gavimo šalies“ taisyklė, t.y. pripažįstama, jog transliavimas per palydovą kartu vykdomas ne tik išsiuntimo šalyse (Europos Ekonominės Erdvės ar Europos Sąjungos valstybėje narėje), bet visose signalus gaunančiose valstybės¹²².

Kaip jau minėta poskyrio pradžioje, Palydovinio transliavimo direktyva reglamentuoja ne tik palydovinės transliacijos, bet ir kabelinės retransliacijos teisę¹²³. Pati „kabelinės retransliacijos“ sąvoka pateikta direktyvos 93/83/EEB 1 straipsnio 3 dalyje. Joje nustatyta, kad „[...] kabelinė retransliacija – tai viešam priėmimui skirtų televizijos ar radijo programų pradinio perdavimo iš kitos valstybės narės vieliniu ar bevieliu ryšiu, įskaitant ir palydovinį ryšį, vienalaikis ir nesutrumpintas retransliavimas viešam priėmimui kabeline ar mikrobangine sistema“. Remiantis šios sąvokas apibrėžimu, darytina išvada, jog kabelinės retransliacijos

¹¹⁹ Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo 93/83/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1993, L-248. 1 straipsnio 2 dalies (d) punkte nustatyta, kad kai viešas perdavimas per palydovą vyksta Bendrijai nepriklausančioje valstybėje, kuri neteikia II skyriuje numatytos apsaugos (programų transliavimo per palydovą apsaugos), (i) jei programos signalai į palydovą perduodami per palydovinį ryšį, esantį valstybėje narėje, tariama, kad toks viešas perdavimas per palydovą vyksta toje valstybėje narėje, ir teisės, numatytos II skyriuje gali būti panaudotos prieš palydovinį ryšio stotį eksploatuojančius asmenis; arba (ii) jei palydovinis ryšys, esantis valstybėje narėje, nėra naudojamas, bet valstybėje narėje įsteigta transliavimo organizacija yra užsakiusi viešą transliavimą per palydovą, tariama, kad toks veiksmas vyksta valstybėje narėje, kurioje transliavimo organizacija turi savo pagrindinę Bendrijos buveinę, ir II skyriuje numatytos teisės gali būti panaudotos prieš transliuojančią organizaciją.

¹²⁰ Fouad Makeen M. Copyright in a global information society: the scope of copyright protection under international, US, UK and French law. Hague / London / Boston (Mass): Kluwer Law International, 2000. P. 218.

¹²¹ Ten pat.

¹²² Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 448.

¹²³ Fouad Makeen M. Copyright in a global information society: the scope of copyright protection under international, US, UK and French law. Hague / London / Boston (Mass): Kluwer Law International, 2000. P. 274.

kvalifikuojantis požymis yra signalų perdavimas kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis¹²⁴. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Palydovinio transliavimo direktyvoje pateikiama „kabelinio retransliavimo“ sąvoka neapima kitokių transliavimo signalų perdavimo priemonių (pavyzdžiui, palydovų ar antžeminių sistemų)¹²⁵.

Nors Palydovinio transliavimo direktyvos priėmimo laikotarpiu transliuojamų svetimų programų ar bent jų dalių perdavimas bevieliu ryšiu, įskaitant ir per palydovą, technologiškai buvo galimas, vis dėlto formuluojant „kabelinės retransliacijos“ sąvoką buvo apsiribota laidais ir jiems prilyginamomis mikrobanginėmis sistemomis¹²⁶. Tačiau tai aktualu tik kai kalbama apie Europos Ekonominės Erdvės ar Europos Sąjungos teritorijoje vykdomas kabelines retransliacijas.

1.2.2. Informacinės visuomenės direktyva – harmonizuotos neišsemiamos viešo paskelbimo teisės

Informacinės visuomenės direktyva¹²⁷ yra kitas svarbus regioninis teisės aktas, nustatantis autoriaus teisių viešai skelbti kūrinį apsaugą. Ši Direktyva 2001/29/EB harmonizavo išimtinės autoriaus teisės paskelbti savo kūrinį tradicinėmis – laidinėmis – ar specifinėmis – belaidėmis – priemonėmis¹²⁸. Ji apima ne tik Berno konvencijoje¹²⁹ nustatytą transliaciją¹³⁰ bei retransliaciją¹³¹, bet ir PINO Autorių teisių sutartyje¹³² įtvirtintą viešą perdavimą per interaktyviąją skaitmeninę erdvę arba kompiuterių tinklais¹³³.

Viešo paskelbimo teisių harmonizavimo procesas buvo įgyvendintas atsižvelgiant į kitus Europos Sąjungos antrinės teisės aktus¹³⁴, t.y. Palydovinio transliavimo direktyvą¹³⁵ bei Duomenų bazių teisinės apsaugos direktyvą¹³⁶. Pažymėtina, jog Informacinės visuomenės direktyva

¹²⁴ Prime T. *European intellectual property law*. Aldershot / Ashgate / Dartmouth, 2000. P. 301

¹²⁵ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. *Concise European copyright law*. Kluwer Law International, 2006. P. 273. Pagal Palydovinio transliavimo direktyvą mikrobanginės priemonės yra aiškiai prilyginamos kabelinėms sistemoms.

¹²⁶ Mizaras V. *Autorių teisė*. Vilnius: Justitia, 2008. P. 456.

¹²⁷ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167.

¹²⁸ Autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga informacinėje visuomenėje. Vilnius: Phare, 2001. P. 11.

¹²⁹ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // *Žinios*. 1995. Nr. 40-988.

¹³⁰ Ten pat. Kabelinei transliacijai skirti Berno konvencijos 11, 11ter, 14 straipsnių 1 dalių (ii) punktai bei 14bis straipsnio 1 dalis, o transliacijai bevielio ryšio priemonėmis skirtas 11bis straipsnio 1 dalies (i) punktas.

¹³¹ Ten pat. Kabelinę retransliaciją bei retransliaciją bevielio ryšio priemonėmis reglamentuoja Berno konvencijos 11bis straipsnio 1 dalies (ii) punktas.

¹³² Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis // *Žinios*. 2001. Nr. 32-1060. 8 straipsnis.

¹³³ Ten pat. 8 straipsnis.

¹³⁴ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. *Concise European copyright law*. Kluwer Law International, 2006. P. 360.

¹³⁵ Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo 93/83/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1993, L-248.

¹³⁶ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl duomenų bazių teisinės apsaugos 96/9/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1996, L-77.

visiškai nekeičia satelitinio transliavimo bei kabelinės retransliacijos nuostatų, įtvirtintų Palydovinio transliavimo direktyvoje¹³⁷. Minėtoji Duomenų bazių teisinės apsaugos direktyva nustatė, kad viešo paskelbimo teisės gali būti taikomos ir pačioms duomenų bazėms¹³⁸ kaip autorių teisių saugomiems objektams¹³⁹. Todėl kompleksiskai aiškinant šias direktyvas, darytina išvada, kad pagal Informacinės visuomenės direktyvą visi kūriniai, įskaitant duomenų bazes, gali būti viešai perduodami visuomenei laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinę transliaciją arba kūrinių padarymą viešai prieinamų tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

Nors pati „viešo paskelbimo“ sąvoka Informacinės visuomenės direktyvoje nėra pateikta, tačiau jos turinys turi būti suprantamas plačiąja prasme. Tokia išvada darytina remiantis Direktyvos 2001/29/EB 23 konstatuojamąja dalimi, kurioje nurodytos viešo paskelbimo teisės turinio aiškinimo ribos: „[...] Ši teisė turėtų būti suprantama plačiai, kaip apimanti bet kokią viešą paskelbimą visuomenės nariams, nesantiems toje vietoje, iš kurios skelbiama [...]“. Tačiau, kaip matome, Informacinės visuomenės direktyvos atžvilgiu į „viešo paskelbimo“ sąvoką nepatenka viešas perdavimas į vieną ir tą pačią vietą, kurioje jis inicijuojamas ir kurioje yra susirinkusi visuomenės narių dalis arba kuri yra laisvai prieinama visuomenės narių atžvilgiu¹⁴⁰. Tokia

¹³⁷ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167. 1 straipsnio 2 dalies (c) punktas nustato, kad išskyrus 11 straipsnyje nurodytus atvejus ši direktyva nekeičia ir jokių būdu nepaveikia egzistuojančių Bendrijos nuostatų dėl autorių teisių ir gretutinių teisių, taikomų programų palydoviniam ir kabeliniam retransliavimui.

¹³⁸ Bently L. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 50.

¹³⁹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl duomenų bazių teisinės apsaugos 96/9/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1996, L-77. 5 straipsnio (d) dalyje nustatyta, kad autorių teisių saugomos duomenų bazės atžvilgiu duomenų bazės autorius turi išskirtinę teisę pats arba per įgaliotą asmenį informuoti apie duomenų bazę, ją rodyti ir demonstruoti visuomenei.

¹⁴⁰ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 360.

pozicija taip pat būdinga Berno konvencijos bei PINO Autorių teisių sutarties nuostatomis, reglamentuojančioms autoriaus viešo paskelbimo teises. Tik gretutinių teisių atveju¹⁴¹ į „viešo paskelbimo“ sąvoką patenka situacija, kai vieta, iš kurios viešai perduodamas kūrinys, sutampa su vieta, kurioje visuomenės narių dalis jį priima¹⁴².

Viešo paskelbimo teisės yra reglamentuotos Informacinės visuomenės direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje, kurioje sakoma, kad „Valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį viešą paskelbimą laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinių padarymą viešai prieinamais tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.“ Tokia pateiktosios normos formuluotė yra iš esmės analogiška PINO Autorių teisių sutarties 8 straipsniui¹⁴³. Todėl pagrįstai darytina išvada, kad Informacinės visuomenės direktyvoje įtvirtintos autoriaus viešo paskelbimo teisės yra suderintos su naujų technologijų vystymosi tendencijomis¹⁴⁴ ir taikytinos visiems kūriniams, o ne atskiroms jų kategorijoms, kaip nustato Berno konvencijoje¹⁴⁵. direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 dalies nuostata dėl kūrinių padarymo viešai prieinamų tiesiog atkartoja PINO Autorių teisių sutarties 8 straipsnio paskutinę dalį. Todėl šios teisės kvalifikuojantis požymis kaip ir PINO Autorių teisių sutarties atveju yra susijęs su individualios vietos ir laiko pasirinkimo galimybe¹⁴⁶. Tai reiškia, kad apie vietą (terminalą), į kurią turi būti persiųstas kūrinys, ir laiką, per kurį jis turi būti persiųstas, turi spręsti ne kūrinių viešai prieinamą padaręs subjektas, o gavėjas.

Informacinės visuomenės direktyvos 3 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta labai svarbi nuostata visų viešo paskelbimo teisių atžvilgiu. Šioje dalyje numatyta, kad paminėtų teisių negali išnaudoti joks viešo paskelbimo ar padarymo viešai prieinamo veiksmas¹⁴⁷. Vadovaujantis

¹⁴¹ Žiūrėkite 1.1.2. poskyrių.

¹⁴² Guide to the copyright and related rights treaties administrated by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. P. 276.

¹⁴³ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis // Žinios. 2001. Nr. 32-1060. 8 straipsnis. 8 straipsnis numato, kad nepažeidžiant Berno konvencijos 11 straipsnio 1 dalies (ii) punkto, 11*bis* straipsnio 1 dalies (i) ir (ii) punktų, 11*ter* straipsnio 1 dalies (ii) punkto, 14 straipsnio 1 dalies (ii) punkto ir 14*bis* straipsnio 1 dalies nuostatų, literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti bet koku būdu viešai paskelbti savo kūrinius, paskelbiant juos laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant tų kūrinių padarymą viešai prieinamų tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

¹⁴⁴ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 462.

¹⁴⁵ Ficsor M. The law of copyright and the internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation. Oxford: Oxford University Press, 2002. P. 495. Berno konvencijoje viešo paskelbimo teisės skirtos šiems literatūros ir meno kūriniams: dramos, muzikos-dramos, muzikos kūrinių atlikimams bei skaitymams, kinematografiniu būdu perdurtiems ar atgamintiems kūriniams bei patiems kinematografijos kūriniams. Viešo paskelbimo teisės šioje Konvencijoje yra reglamentuojamos fragmentiškai – šioms teisėms skirtos skirtinguose straipsniuose įtvirtintos nuostatos. Toks nepakankamas ir fragmentiškas reglamentavimas neužtikrina autorių teisių apsaugos viešo paskelbimo technologijų vystymosi atžvilgiu.

¹⁴⁶ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 361.

¹⁴⁷ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167. 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytos teisės (viešo paskelbimo teisės, įskaitant padarymą viešai prieinamą) nebus išnaudotos jokių šiame straipsnyje nustatytu viešo paskelbimo ar padarymo viešai prieinamą veiksmu.

ekonomine logika, perdavimą internetu galima sulyginti su tam tikromis platinimo formomis¹⁴⁸. Tačiau, priešingai nei platinimo teisė, viešo paskelbimo teisės, įskaitant padarymą viešai prieinamo, negali būti išnaudotos, nepaisant visų ekonominių panašumų. Net jei perdavimui internetu taikytume platinimo teisę, išnaudojimo principas negalėtų veikti. Taip yra, kadangi perdavimas iš vieno terminalo į kitą neįvyksta originalios kopijos atžvilgiu – gavėjo terminale tiesiog padaroma nauja kopija. Taigi pats faktas, kad kūrinys tapo pasiekiamas internetu ir tai, kad jau daugiau nei vienas visuomenės narys perkėlė tą kūrinį į savo terminalą, nepanaikina išimtinės teisės leisti arba uždrausti ir toliau „platinti“ tą patį kūrinį iš to paties terminalo kitiems visuomenės nariams¹⁴⁹.

Apibendrinant pasakytina, kad Informacinės visuomenės direktyva svarbi dėl kelių priežasčių: (a) tai pirmasis Europos Sąjungos antrinės teisės aktas, kuriuo buvo harmonizuotos viešo paskelbimo teisės regioniniu mastu; (b) jame įtvirtinta technologijų pažanga¹⁵⁰; (c) reglamentuota išnaudojimo principo netaikymo taisyklė visų viešo paskelbimo teisių, įskaitant kūrinio padarymo viešai prieinamo, atžvilgiu¹⁵¹.

1.3. Teisinis reglamentavimas Lietuvoje

Nacionalinės teisės sistemoje „viešo paskelbimo“ sąvoka yra pateikta Autorių teisių įstatymo 2 straipsnio 30 dalies pirmame sakinyje¹⁵². Ši sąvoka apima kelis kūrinio perdavimo nematerialia forma per atstumą būdus: (a) transliavimą¹⁵³; (b) kabelinį retransliavimą¹⁵⁴; (c) kūrinio padarymą viešai prieinamo pagal individualų visuomenės narių prašymą jų pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku¹⁵⁵. Bendra šiems viešo paskelbimo būdams yra tai, kad kūrinys yra perduodamas per atstumą tarp perdavimo veiksmus atliekančio subjekto vietos ir perdavimą priimančiųjų vietos, t.y. tarp išsiuntimo vietos ir gavimo vietos¹⁵⁶.

¹⁴⁸ Autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga informacinėje visuomenėje. Vilnius: Phare, 2001. P. 13.

¹⁴⁹ Ten pat.

¹⁵⁰ Bently L. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 52

¹⁵¹ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 463.

¹⁵² Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 2 straipsnio 30 dalyje nustatyta, kad viešas paskelbimas – tai kūrinio viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant kūrinio padarymą viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

¹⁵³ Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 2 straipsnio 27 dalyje, nustatyta, kad transliacija – tai garsų arba vaizdų ir garsų arba jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį; užkoduotų signalų perdavimas laikomas transliacija tuo atveju, jeigu transliuojančioji organizacija aprūpina visuomenę specialiais atkodavimo prietaisais arba duoda leidimą juos įsigyti.

¹⁵⁴ Ten pat. 2 straipsnio 15 dalis numato, jog kabelinė retransliacija – tai tuo pačiu metu vykstantis, nepakeistas ir nesutrumpintas viešam priėmimui skirtų radijo ir (ar) televizijos programų, transliuojamų laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovines sistemas, perdavimas viešam priėmimui kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis.

¹⁵⁵ Padarymo viešai prieinamo sąvoka nėra atskirai įtvirtinta, šios teisės apibūdinimas yra pateiktas prie bendro viešo paskelbimo apibrėžimo.

¹⁵⁶ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 440.

Autorių teisių įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punktą nustato autorius išimtinę teisę leisti arba uždrausti transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti kūrinį, įskaitant jo padarymą viešai prieinamo kompiuterių tinklais (internete). Tam, kad galėtume atskleisti pateiktoje normoje įtvirtintos teisės turinį, reikia panagrinėti kiekvieną paminėtą perdavimo per atstumą formą atskirai ir lyginamosios analizės pagrindu nustatyti jų santykį su viešo paskelbimo nuostatomis, įtvirtintomis tarptautiniuose bei regioniniuose teisės aktuose¹⁵⁷. Ši analizė svarbi dar ir todėl, kad jos pagrindu bus galima atskleisti viešo perdavimo per atstumą formų tarpusavio ryšius, išryškinant jų panašumus bei skirtumus skirtinguose teisinio reglamentavimo lygmenyse.

„Transliacijos“ sąvoka yra pateikta Autorių teisių įstatymo 2 straipsnio 26 dalyje. Tačiau atkreiptinas dėmesys, jog šioje normoje suformuluota „transliacijos“ sąvoka yra nepilna, kadangi apima tik šiuos kūrinio transliavimo būdus: (a) perdavimą bevielio ryšio priemonėmis; (b) palydovinį transliavimą. Tuo tarpu kūrinio transliavimas laidais ar kabeliu vadovaujantis vien Autorių teisių įstatymo 2 straipsnio 26 dalies nuostatomis tarsi lieka už „transliacijos“ sąvokos ribų. Pastebėtina, jog toks reglamentavimas yra labiau būdingas gretutinių teisių atžvilgiu, kadangi autorių teisių apsaugą nustatantys tarptautiniai¹⁵⁸ bei regioniniai¹⁵⁹ teisės aktai, nekonkretindami pačios „transliacijos“ sąvokos, apsiriboja viešo paskelbimo teisės turinio apibrėžimu. Taip tarsi pripažindami, jog kaip ir pačios viešo paskelbimo teisės atveju, taip ir vienos iš jos formų – transliacijos – atveju, galimas ne tik perdavimas per atstumą bevielio ryšio priemonėmis, bet ir perdavimas laidais ar kabeliu. Tuo tarpu PINO Atlikimų ir fonogramų sutartyje¹⁶⁰ „transliacijos“ sąvoka apibrėžiama atskiroje teisės normoje, kuri savo turiniu yra identiška Autorių teisių įstatymo 2 straipsnio 26 daliai. Todėl darytina išvada, jog nacionalinis įstatymų leidėjas reglamentuodamas viešo paskelbimo teises rėmėsi minėtąja PINO Atlikimų ir fonogramų sutartimi. Vis dėlto toks jo pasirinkimas nėra visiškai tinkamas, kadangi tarptautinėse sutartyse „transliacijos“ sąvoka skiriasi gretutinių teisių objektų ir kūrinijų naudojimo atžvilgiu:

¹⁵⁷ Tai ankstesniuose poskyriuose nagrinėtos tarptautinės konvencijos bei sutartys: Berno konvencija, Romos konvencija, PINO Autorių teisių sutartis bei Atlikimų ir fonogramų sutartis; taip pat Europos Tarybos ir Komisijos antrinės teisės aktai: Palydovinio transliavimo direktyva bei Informacinės visuomenės direktyva.

¹⁵⁸ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis // Žinios. 2001. Nr. 32-1060. 8 straipsnyje nustatyta, kad nepažeidžiant Berno konvencijos 11 straipsnio 1 dalies ii punkto, 11bis straipsnio 1 dalies i ir ii punktų, 11ter straipsnio 1 dalies ii punkto, 14 straipsnio 1 dalies ii punkto ir 14bis straipsnio 1 dalies nuostatų, literatūros ir meno kūrinijų autoriai turi išimtinę teisę leisti bet koku būdu viešai paskelbti savo kūrinį, paskelbiant juos laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant tų kūrinijų padarymą viešai prieinamą tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

¹⁵⁹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167. 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį viešą paskelbimą laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinijų padarymą viešai prieinamais tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

¹⁶⁰ Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis // Žinios. 2000. Nr. 95-2970. 2 straipsnio (f) dalyje įtvirtinta, kad „transliacija“ – tai garsų arba vaizdų ir garsų ar jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį; užkoduotų signalų perdavimas laikomas transliacija tuo atveju, jeigu transliuojančioji organizacija aprūpina visuomenę specialiais atkodavimo prietaisais arba duoda leidimą juos įsigyti.

naudojant gretutinių teisių objektus transliavimas apima signalų perdavimą per nuotolį tik bevieliu ryšiu ar per palydovą; tuo tarpu naudojant kūrinius transliavimas aiškinamas kaip signalų perdavimas bet kokiomis techninėmis priemonėmis, neišskiriant kabelinės transliacijos kaip „kitokio viešo perdavimo“ ar „kitokio viešo paskelbimo“¹⁶¹. Todėl Autorių teisių įstatymo 2 straipsnio 26 dalyje įtvirtinta „transliacijos“ sąvoka būtų tikslesnė ir tinkamesnė, jei joje būtų nurodytas garsų ir (ar) vaizdo signalų perdavimas bet kokiomis telekomunikacijos priemonėmis – tarp jų ir laidais – kaip 1999 metų Autorių teisių įstatymo redakcijoje¹⁶².

Pažymėtina, kad nors nagrinėjamoji „transliacijos“ sąvoka savo turiniu yra labiau tinkama gretutinių teisių objektų atžvilgiu, vis dėlto ji turėtų būti aiškinama plačiai, kad apimtų visas galimas kūrinių transliavimo technines priemones, t.y. ne tik perdavimą bevieliu ryšiu, įskaitant palydovinę transliaciją, bet ir kūrinių perdavimą laidais. Tokio aiškinimo pagrindą sudaro tai, kad transliavimas yra vienas iš kūrinių viešo paskelbimo būdų, todėl norint atskleisti visas kūrinių perdavimo transliavimo būdu technines priemones būtina atsižvelgti ir į pačios „viešo paskelbimo“ sąvokos nuostatas. Kompleksiškai aiškinant šias dvi sąvokas – „transliacijos“ bei „viešo paskelbimo“ – pirmoji papildoma dar viena viešo perdavimo per atstumą forma, t.y. perdavimu laidais ar kabeliu. Tokį „transliacijos“ sąvokos aiškinimą taipogi pagrindžia kitame nacionalinės teisės akte – Visuomenės informavimo įstatyme¹⁶³ – suformuluotas „transliavimo“ apibrėžimas¹⁶⁴, pagal kurį perdavimas kabeliniais ar bet kokiais kitais elektroninių ryšių tinklais traktuojamas kaip programų transliavimas. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad ne tik „transliacijos“ sąvoka yra nepilna kūrinių naudojimo atžvilgiu, bet kartu ir pati „viešo paskelbimo“ sąvoka¹⁶⁵, kadangi pastarosios atveju nenurodomas transliavimas per palydovą. Todėl darytina išvada, kad Autorių teisių įstatyme apibrėžiamos „transliacijos“ bei „viešo paskelbimo“ sąvokos yra viena kitą patikslinančios bei papildančios.

Kalbant apie palydovinį transliavimą Autorių teisių įstatymo kontekste, pastebėtina, kad anksčiau aptartos Palydovinio transliavimo direktyvos pagrindinės nuostatos jame nėra įgyvendintos. Minėtoje Direktyvoje 93/83/EEB įtvirtintas „europinis palydovinio transliavimo“ modelis, pagal kurį laikoma, jog transliavimas vyksta toje valstybėje narėje, kurioje įvedami autorių teisės objektus perduodantys signalai į palydovą. Taigi „europinio palydovinio transliavimo“ pagrindą sudaro „išsiuntimo šalies“ principas, o tikslas – bendros Europos

¹⁶¹ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 441.

¹⁶² Tokia „transliacijos“ sąvoka buvo įtvirtinta 1999 m. gegužės 18 dienos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme. Kita vertus, tokia „transliacijos“ sąvoka ne visai atitiko gretutinių teisių objektų apsaugą reglamentuojančiuose tarptautinėse sutartyse pateikiamus „transliacijos“ apibrėžimus.

¹⁶³ Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 82-3254.

¹⁶⁴ Ten pat. 2 straipsnio 57 punkte nurodyta, kad transliavimas – tai programų rengimas ir jų pirminis perdavimas visuomenei visų rūšių antžeminiiais siūstuvais, kabeliniais, palydoviniais ar bet kokiais kitais elektroninių ryšių tinklais. Transliavimas neapima tokių perdavimo paslaugų, kai kokia nors informacija (telekopijos, elektroniniai duomenų bankai ar pan.) ar kitokie pranešimai pateikiami atskiru paslaugos gavėjo prašymu.

¹⁶⁵ Vileita A. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000. P. 23.

Ekonominės Erdvės palydovinio transliavimo erdvėje sukūrimas. Remiantis Autorių teisių įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 6 punktu¹⁶⁶, galėtų susidaryti įspūdis, jog minėtas „išsiuntimo šalies“ principas, iš tiesų, yra perkeltas į nacionalinę teisę, tačiau taip nėra, kadangi ši teisės norma apibrėžia Autorių teisių įstatymo taikymo sritį ir nustato, kokio juridinio fakto pagrindu, šis Įstatymas yra taikomas transliuojančioms organizacijoms kaip gretutinių teisių subjektams jų teisinės apsaugos požiūriu. Pritartume V. Mizaro pozicijai, jog būtina atskirame straipsnyje numatyti Direktyvos 93/83/EEB nuostatas įgyvendinančias normas, susijusias su „europiniu palydoviniu transliavimu“¹⁶⁷.

Pereinant prie kito viešo paskelbimo būdo – retransliacijos – reglamentavimo nacionalinėje teisės sistemoje, pažymėtina, kad Autorių teisių įstatymas pateikia tik „kabelinio retransliavimo“ sąvoką¹⁶⁸, kuri savo turiniu yra analogiška Palydovinio transliavimo direktyvos 1 straipsnio 3 dalyje įtvirtintai „kabelinio retransliavimo“ sąvokai¹⁶⁹. Taip yra, kadangi Autorių teisių įstatymo 2 straipsnio 15 dalimi yra įgyvendinamos minėtosios direktyvos 93/83/EEB nuostatos, susijusios su kabeliniu retransliavimu¹⁷⁰. Tai savo ruožtu suponuoja būtinybę taip aiškinti Autorių teisių įstatyme pavartotos „kabelinio retransliavimo“ sąvokos turinį, kad nebūtų nukrypstama nuo įgyvendinamos direktyvos 93/83/EEB nuostatų esmės. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Palydovinio transliavimo direktyva yra skirta „europiniam kabeliniam

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 3 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta: „Įstatymo nuostatos taikomos transliuojančioms organizacijoms ir kabelinės retransliacijos operatoriams, kurių buveinės yra Lietuvos Respublikoje arba kurių laidos ir programos transliuojamos iš Lietuvos Respublikoje esančių siųstuvų, taip pat transliuojančioms organizacijoms, kurių programos transliuojamos palydovinio ryšio priemonėmis, kai programos perduodantys nustatyto dažnio signalai nusiunčiami į palydovą iš Lietuvos Respublikos teritorijos“.

¹⁶⁷ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P.P. 451-452. Autorių teisių įstatymas turėtų būti papildytas šiomis nuostatomis: (1) tais atvejais, kai autorių teisės saugomi objektai, įskaitant ir gretutinių teisių objektus, transliuojami per palydovą Europos Ekonominės Erdvės valstybės teritorijoje, laikoma, kad transliavimas, kaip saugomų objektų naudojimo veiksmas, atliktas išimtinai toje valstybėje narėje; (2) jeigu transliavimas atliktas valstybės teritorijoje, kuri nėra Europos Ekonominės Erdvės valstybė, ir kurioje neregamentuojamas toks apsaugos lygis, koks numatytas 1993 m. Rugsėjo 27 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyvos 93/83/EEB II skyriuje, laikoma, kad transliavimas atliktas toje Europos ekonominės erdvės teritorijoje: (a) kurioje palydovinio ryšio žemėje stotis, per kurią perduodami programos signalai į palydovą, arba (b) kurioje transliuojanti organizacija, užsakiusi viešą transliavimą per palydovą, turi savo pagrindinę buveinę, jeigu nėra (a) punkte nurodytos sąlygos; (3) transliavimas per palydovą pagal 1 ir 2 dalis laikomas programos perduodančių signalų įvedimas į nepertraukiamą grandinę ir, vedančią į palydovą ir žemyn link žemės, kurį atlieka už tai atsakinga ir tą kontroliuojanti transliuojanti organizacija.

¹⁶⁸ Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 2 straipsnio 15 dalyje sakoma, kad „kabelinė retransliacija“ – tai tuo pačiu metu vykstantis, nepakeistas ir nesutrumpintas radijo ir televizijos programų, skirtų viešam perdavimui, transliuojamų laidais ar eteriu, įskaitant ir palydovines sistemas, perdavimas kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis.

¹⁶⁹ Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo 93/83/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1993, L-248. 1 straipsnio 3 dalis nustato, kad „kabelinė retransliacija“ – tai viešam priėmimui skirtų televizijos ar radijo programų pradinio perdavimo iš kitos valstybės narės vielinio ar bevielio ryšiu, įskaitant ir palydovinį ryšį, vienalaikis, nepakeistas ir nesutrumpintas retransliavimas viešam priėmimui kabeline ar mikrobangine sistema.

¹⁷⁰ Ten pat. 8 straipsni 1 dalis nustato, kad valstybės narės užtikrina, kad jos teritorijoje kabeliu retransliuojant kitų valstybių narių programas, bus gerbiamos taikomos autorių ir gretutinės teisės ir kad toks retransliavimas bus vykdomas remiantis individualiomis ir kolektyvinėmis sutartimis, sudarytomis tarp autorių teisių turėtojų ir kabelinių tinklų operatorių.

retransliavimui¹⁷¹, t.y. direktyva 93/83/EEB taikoma tik tais atvejais, kai kabelinė retransliacija vykdoma kertant valstybių, kurios yra Europos Ekonominės Erdvės ar Europos Sąjungos valstybės narės, sienas¹⁷². Tačiau nors Autorių teisių įstatymo 2 straipsnio 15 dalyje įtvirtinta „kabelinės retransliacijos“ sąvoka apima tik „europinį kabelinį retransliavimą“, šio Įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punkte įtvirtinta autoriaus išimtinė turtinė teisė leisti arba uždrausti retransliuoti kūrinį¹⁷³ užtikrina bendrą retransliavimo teisę, neatsižvelgiant į tai, iš kokios valstybės ar valstybės viduje vykdoma retransliacija¹⁷⁴. Atkreiptinas dėmesys, kad iš kitų valstybių, nesančių Europos Ekonominės Erdvės ar Europos Sąjungos valstybėmis narėmis, vykdomų retransliacijų atžvilgiu retransliavimo teisė Lietuvoje saugoma remiantis Autorių teisių įstatymo 3 straipsnio 3 dalimi¹⁷⁵, t.y. pagal tarptautines sutartis¹⁷⁶.

Pažymėtina, kad pagal direktyvos 93/83/EEB minėtąsias nuostatas ir Autorių teisių įstatymo 2 straipsnio 15 dalies normą „kabelinės retransliacijos“ sąvoka yra siauresnė, lyginant su bendrąja retransliavimo teise, ne tik dėl to, kad apima tik „europinį kabelinį retransliavimą“, bet ir turinio atžvilgiu¹⁷⁷. Taip yra, kadangi tiek direktyvos 93/83/EEB 1 straipsnio 3 dalyje, tiek Autorių teisių įstatymo 2 straipsnio 15 dalyje suformuluota „kabelinės retransliacijos“ sąvoka skirta tik tokiems programoms perteikiantiems signalams, kurie yra perduodami kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis¹⁷⁸. Taigi kitokios transliavimo signalų perdavimo priemonės – pavyzdžiui, perdavimas bevielio ryšiu ar per palydovą – tarsi lieka už jos ribų. Tuo tarpu Visuomenės informavimo įstatyme suformuluota „retransliavimo“ sąvoka turinio atžvilgiu yra platesnė, kadangi nurodoma, jog viešas perdavimas gali būti vykdomas bet kokiomis techninėmis priemonėmis¹⁷⁹. Todėl vėlgi reikalingas kompleksinis Autorių teisių įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punkto bei Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 48 dalies aiškinimas siekiant įžvelgti bendrosios retransliavimo teisės sampratos įtvirtinimą nacionalinėje

¹⁷¹ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 446.

¹⁷² Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 453.

¹⁷³ Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 15 straipsnio 1 dalies 8 punkte įtvirtinta, kad autorius turi išimtinę teisę leisti arba uždrausti transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti kūrinį, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais (internete).

¹⁷⁴ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 454.

¹⁷⁵ Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad šio įstatymo nuostatos taip pat taikomos autoriams, gretutinių teisių subjektams ir domenų bazių gamintojams, kurių teisės Lietuvos Respublikoje ginamos pagal Lietuvos Respublikoje ratifikuotas tarptautines sutartis bei kitus teisės aktus, privalomus Lietuvai pagal jos tarptautinius įsipareigojimus.

¹⁷⁶ Retransliacijos teisę numato Berno konvencijos 11 straipsnio 1 dalies (ii) punktas, taip pat 1996 PINO Autorių teisės sutarties 8 straipsnis.

¹⁷⁷ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 273. Palydovinio transliavimo direktyvoje nustatyta, kad kabelinės retransliacijos atžvilgiu negalimas retransliavimas kitomis techninėmis priemonėmis.

¹⁷⁸ Prime T. European intellectual property law. Aldershot / Ashgate / Dartmouth, 2000. Mikrobanginės sistemos pagal direktyvą yra aiškiai prilygintos kabelinėms sistemoms.

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 82-3254. 2 straipsnio 48 dalyje numatyta, kad retransliavimas – tai bet kokiomis techninėmis priemonėmis visuomenei transliuojamų užbaigtų programų ar jų dalių priėmimas ir nepakeistų perdavimas tuo pačiu metu.

teisės sistemoje.

Autorių teisių įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punkte be transliavimo ir retransliavimo teisės autoriui yra numatyta teisė padaryti kūrinių viešai prieinamą kompiuterių tinklais¹⁸⁰. Kūrinio „padarymas viešai prieinamo“ apibūdinimas pateiktas šio Įstatymo 2 straipsnio 30 dalies pirmame sakinyje, numatančiame bendrą kūrinių „viešo paskelbimo“ sąvoką. Čia pasakoma, kad „Viešas paskelbimas – tai kūrinių viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku“¹⁸¹. Pažymėtina, kad toks „padarymo viešai prieinamo“ apibūdinimas yra analogiškas tarptautiniuose¹⁸² bei regioniniuose¹⁸³ teisės aktuose suformuluotoms autorių teisių nuostatoms, taikomoms šiai viešo paskelbimo formai¹⁸⁴. Teisės padaryti kūrinių viešai prieinamą reglamentavimas Autorių teisių įstatyme, skirtingai nei transliavimo bei retransliavimo atvejais, nėra toks fragmentiškas ir nereikalauja kompleksinio aiškinimo bei rėmimosi kitais nacionalinės teisės aktais siekiant atskleisti jos turinį. Kitame šio magistro baigiamojo darbo skyriuje viešo paskelbimo teisės sudedamosios dalys ir jų turinys bus nagrinėjamas plačiau.

1.4. Teisinio reglamentavimo perspektyvos – kūriniai „našlaičiai“

Kaip žinome, norint panaudoti autorių teisių saugomą kūrinių, pavyzdžiui, viešai paskelbiant, reikalingas autoriaus arba kito autorių teisių subjekto išankstinis leidimas šiam veiksmui teisėtai atlikti. Tačiau ką daryti tokiu atveju, kai norima viešai paskelbti kūrinių, kurio autorių teisių turėtojas negali būti nustatytas arba surastas. Šiandien tūkstančiai nenustatytų autorių teisių kūrinių yra laikomi bibliotekose, muziejuose ir archyvuose¹⁸⁵. Informacijos trūkumas apie intelektinės nuosavybės teises į kūrinius sudaro kliūtis šių kūrinių skaitmeninimui ir prieigos prie jų internete sukūrimui visuomenės atžvilgiu¹⁸⁶. Kaip rodo 2009 metais atliktas

¹⁸⁰ Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 15 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatyta, kad autorius turi išimtinės teises leisti arba uždrausti transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai paskelbti kūrinių, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais (internetu).

¹⁸¹ Ten pat. 2 straipsnio 30 dalis.

¹⁸² Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis // Žinios. 2001. Nr. 32-1060. 8 straipsnis.

¹⁸³ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167. 3 straipsnio 1 dalis.

¹⁸⁴ Plačiau apie kūrinių padarymo viešai prieinamą teisės reglamentavimą žiūrėkite 1.1.3. bei 1.2.2. poskyriuose.

¹⁸⁵ Europos Komisijos Žalioji knyga „Autorių teisės žinių ekonomikoje“ Nr. KOM(2008)466 galutinis. 2008 liepos 16 d. P. 10.

¹⁸⁶ Santrauka piliečiams. ES Pasiūlymas skelbti internete kūrinius, kurių autorių teisių turėtojai nežinomi Nr. KOM(2011)289 galutinis. P. 1. Negalintys rasti autorių teisių turėtojų ir todėl be jų leidimo naudoti kūrinių tokius kūrinius skaitmeninantys asmenys arba organizacijos iš principo galėtų būti patraukti baudžiamajon atsakomybėn. Tai kliudo įgyvendinti plataus užmojo skaitmeninimo projektus, pavyzdžiui, turtinti kultūros paveldo portalą „Europeana“. Problemų kyla ir bibliotekoms, norinčioms skaitmeninti savo kolekcijas ir suteikti skaitytojams galimybę naudotis jomis internete.

Europos kinotekų asociacijos¹⁸⁷ tyrimas, apie 21 procentas filmų, laikomų Europos filmų archyvuose arba kinotekose, autoriai yra nenustatyti arba nustatyti, bet nerasti po kruopščios paieškos. Tam tikros organizacijos¹⁸⁸ galėdamos, nepažeidžiant autorių teisės aktų, be išankstinio leidimo skaitmeninti jų kolekcijoje esančius nenustatytų autorių teisių kūrinius, įskaitant knygas, laikraščius bei kitus autorių teisės saugomus objektus¹⁸⁹, bei skelbti juos internete, turėtų visas galimybes vykdyti viešojo intereso misiją, t.y. populiarintų kultūrinę įvairovę, suteiktų naujų žinių šaltinių ir mokymosi galimybių. Tačiau tai bus neįmanoma, kol neatsiras aiškiai ir tiksliai suformuluotų bendrų taisyklių šioje srityje. Norint atlikti didelio masto skaitmeninimo darbus, kaip, pavyzdžiui, Europos skaitmeninės bibliotekos „Europeana“¹⁹⁰ sukūrimo atveju, būtina norminių teisės aktų lygmenyje suformuoti tam tikras bendras gaires dėl nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo. Šia kryptimi 2011 metų gegužės 24 dieną Europos Komisija žengė pirmąjį žingsnį teisinio reglamentavimo link – priėmė pasiūlymą dėl direktyvos, skirtos tam tikram leistinam nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimui¹⁹¹. Šiame Europos Komisijos pasiūlyme yra suformuotos bendros taisyklės, taikytinos nenustatytų autorių teisių kūrinių skaitmeninimui ir viešam pateikimui internete.

Siūlomoje direktyvoje numatyta, kad organizacijos, kurioms būtų taikomas šis teisės aktas, turėtų teisę naudoti nenustatytų autorių teisių kūrinius viešojo intereso – kultūriniais ir švietimo – tikslais¹⁹². O būtent viešai juos paskelbti, kaip numatyta Informacinės visuomenės

¹⁸⁷ Europos kinotekų asociacija arba ACE yra ne pelno siekianti organizacija, įkurta 1991 metais Belgijoje. Ji jungia 40 nacionalinių bei regioninių filmų archyvų ir kinotekų iš visos Europos. ACE pagrindinis uždavinys – saugoti ir viešinti Europos filmų paveldą bei užtikrinti, kad audiovizualiniai įrašai išliks, jais mėgausis bei tyrinės ateities kartos.

¹⁸⁸ Europos Komisijos siūloma direktyva dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo Nr. KOM(2011)289 galutinis. 2011 liepos 24 d. Pagal siūlomos 1 straipsnio 1 dalį siūloma direktyva skirta viešosioms bibliotekoms, švietimo įstaigoms, archyvams, kino paveldo institucijoms ir viešosioms transliuojančiosioms organizacijoms.

¹⁸⁹ Ten pat. Remiantis 1 straipsnio 2 dalimi, siūloma direktyva taikytina pirmą kartą valstybėje narėje paskelbtiems arba transliuotiems kūriniams: (i) knygų, dienoraščių, laikraščių, žurnalų arba kitų rašytinių kūrinių forma paskelbtiems kūriniams, kurie laikomi viešosiose bibliotekose, švietimo įstaigose, muziejuose ar archyvuose; (ii) kinematografiniams arba audiovizualiniams kūriniams, laikomiems kino paveldo institucijose; (iii) kinematografiniams, garso arba audiovizualiniams kūriniams, kuriuos sukūrė viešosios transliuojančios organizacijos iki 2002 metų gruodžio 31 dienos ir kurie yra laikomi tų organizacijų archyvuose.

¹⁹⁰ „Europeana“ yra Europos internetinė įvairialypės informacijos biblioteka. Joje viso pasaulio vartotojai gali naudoti daugiau nei dviem milijonais knygų, žemėlapių, įrašų, fotografijų, archyvinių dokumentų, paveikslų ir filmų iš 27 Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių bibliotekų ir kultūros įstaigų. Šiuo metu „Europeanoje“ laikomos skaitmeninės knygos yra daugiausiai visuotinės nuosavybės, t.y. jų autorystė teisės aktais nebesaugoma (autorius teisės saugomas 70 metų nuo autoriaus mirties). Tačiau dėl teisinių priežasčių šiuo metu „Europeanoje“ nėra nei išarduotų (apytiksliai 90 procentų knygų Europos nacionalinėse bibliotekose), nei nežinomų autorių darbų, kurių autorystės nustatyti neįmanoma, o autorius teisės vis dar saugomas (tokių kūrinių saugomos autorystės kolekcijose yra apytiksliai 10-20 procentų).

¹⁹¹ Santrauka piliečiams. ES Pasiūlymas skelbti internete kūrinius, kurių autorių teisių turėtojai nežinomi Nr. KOM(2011)289 galutinis. P. 1. Pagrindinės priežastys, dėl ko šių veiksmų turi imtis Europos Sąjunga yra dvi: (i) šalis pavieniui gali spręsti šį klausimą tik savo pačių teritorijoje, tačiau negali suteikti prieigos prie šių kūrinių visiems Europos piliečiams; (ii) prieiga visoje Europoje – būtina kuriant plataus užmojo skaitmenines bibliotekas, kaip antai „Europeana“, – gali būti pasiekta tik Europos Sąjungos teisės aktais.

¹⁹² Europos Komisijos siūloma direktyva dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo Nr. KOM(2011)289 galutinis. 2011 liepos 24 d. Siūlomos direktyvos 17 konstatuojamoji dalis numato: „Valstybės narės, siekdamos skatinti mokslą ir kultūrą, turėtų leisti viešosioms bibliotekoms, švietimo įstaigoms ir muziejams, taip pat archyvams, kino paveldo institucijoms ir viešosioms transliuojančiosioms organizacijoms

direktyvos 3 straipsnyje: laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant kūrinių padarymą viešai prieinamais tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku. Minėtos organizacijos taip pat galėtų viešai paskelbti tokius kūrinius kitais tikslais, jeigu: (i) registruotų kruopščių paieškų atvejus; (ii) registruotų viešai prieinamų nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo organizacijoje atvejus; (iii) jeigu autorių teisių turėtojas buvo nustatytas, bet nesurastas, jo vardas, pavardė arba pavadinimas būtų nurodytas prie kiekvieno tokio kūrinio naudojimo atvejo; (iv) panaikinus nenustatytų autorių teisių kūrinio statusą, teisių turėtoji už kūrinio naudojimą būtų sumokamas atlyginimas. Pirmasis iš nurodytų reikalavimų numato kruopščios paieškos registravimo taisyklę. Tačiau kyla klausimas, o kokia gi paieška galėtų būti laikoma objektyviai atitinkanti jai keliamą kruopštumo reikalavimą? Organizacijos, kurioms būtų taikoma siūloma direktyva, pirmiausiai turėtų užtikrinti, kad siekiant nustatyti, ar autorių teisės saugomas objektas gali būti kvalifikuojamas kaip nenustatytų autorių teisių kūrinys, būtų atliekama kiekvieno kūrinio kruopšti paieška tikrinant atitinkamus konkrečios kategorijos kūrinių šaltinius¹⁹³. Ši paieška turėtų būti atliekama tik toje valstybėje narėje, kurioje kūrinys buvo pirmą kartą paskelbtas arba transliuotas, o tų valstybių narių kruopščių paieškų rezultatai turėtų būti užregistruojami viešai prieinamoje duomenų bazėje. Taigi tik tuo atveju, kai po kruopščios paieškos saugomo kūrinio autorių teisių turėtojas nenustatomas, o nustatytas nebuvo rastas arba, nustačius daugiau nei vieną saugomo kūrinio autorių teisių turėtoją, nesurastas nei vienas iš jų, laikoma, kad toks kūrinys patenka į siūlomos direktyvos reguliavimo apimtį ir gali būti tam tikrų organizacijų skaitmeninamas bei viešai skelbiamas tiek viešo intereso tikslais, tiek kitais tikslais, patenkinus konkrečias siūlomoje direktyvoje numatytas sąlygas. Tokiam kūriniui suteiktas „nenustatyto autorių teisių kūrinio“ statusas galiotų visoje Europos Sąjungoje¹⁹⁴ ir jis galėtų būti viešai skelbiamas be išankstinio leidimo iki to laiko, kol būtų nustatytas arba rastas autorių teisių savininkas¹⁹⁵. Teisių turėtojams, pareiškusiems savo teises, tam tikros organizacijos iki tol naudojusios nenustatytų autorių teisių kūrinius turėtų sumokėti autorinį atlyginimą tik tuo atveju, jeigu šių kūrinių naudojimas nebuvo

skelbti ir atgaminti nenustatytų autorių kūrinius su sąlyga, kad toks šių kūrinių naudojimas atitiktų šių įstaigų viešojo intereso misiją, konkrečiai, jų kolekcijoje laikomų kūrinių išsaugojimo, atgaminimo ir kultūrinės bei švietėjiškos prieigos prie jų tikslus“.

¹⁹³ Valstybės narės turės nustatyti kiekvienos kategorijos kūriniams tinkamus šaltinius. Siūlomos direktyvos priede pateikiamas minimalus šaltinių sąrašas atsižvelgiant į kiekvieną kūrinių kategoriją atskirai. Pavyzdžiui, atliekant kruopščią paiešką, skirtą laikraščių ir žurnalų autorių teisių turėtojams nustatyti, turi būti patikrinti šie šaltiniai: (a) atitinkamos šalies leidėjų asociacija ir autorių ir žurnalistų asociacija; (b) privalomasis egzempliorius; (c) susijusių kolektyvinio autorių teisių administravimo asociacijų, įskaitant atgaminimo teisių organizacijas, duomenų bazes.

¹⁹⁴ Europos Komisijos siūloma direktyva dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo Nr. KOM(2011)289 galutinis. 2011 liepos 24 d. Šios siūlomos direktyvos 4 straipsnyje nustatyta, kad kūrinys vienoje valstybėje narėje pripažintas nenustatytų autorių teisių kūriniu, laikomas nenustatytu autorių teisių kūriniu visose valstybėse narėse.

¹⁹⁵ Ten pat. Siūlomos direktyvos 5 straipsnyje įtvirtinta taisyklė nurodo, kad valstybės narės turės užtikrinti, kad kūrinio, kuris laikomas nenustatytų autorių teisių kūriniu, teisių turėtojas bet kuriuo metu turėtų galimybę panaikinti tokį kūriniui suteiktą statusą.

susijęs su viešojo intereso misijos įgyvendinimu¹⁹⁶.

Nors šiai dienai analizuojamas direktyvos pasiūlymas dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo tebelaukia Europos Parlamento ir Tarybos patvirtinimo, kuris numatytas 2012 metais, tačiau nuo patvirtinimo Europos Sąjungos valstybės narės bus įpareigos per 18 mėnesių priimti savo teisės aktus, taip išsprendžiant kol kas vis dar itin aktualią problemą viešo paskelbimo teisės požiūriu.

Vis dėlto siūlomos direktyvos atžvilgiu egzistuoja keletas svarbių dar neatsakytų klausimų. Pirmiausiai nėra aiškūs 1 straipsnio 1 dalies adresatai: nėra nurodyta, ar be viešų įstaigų nustatytomis teisėmis gali naudotis ir privačios įstaigos. Turint omenyje tai, kad minėtos normos kontekste svarbiausia dalis yra susijusi su nenustatytų autorių teisių kūrinių panaudojimu – viešos prieigos sukūrimu prie sukaitmenintos kūrinių formos, – o ne privačių ar viešų įstaigų pobūdis, siūlomoje direktyvoje įtvirtintomis teisėmis turėtų naudotis tiek vienos, tiek kitos. Kita vertus, tam, kad būtų užtikrintas viešo intereso tikslų¹⁹⁷ įgyvendinimas, būtina atskira konstatuojamąja dalimi patikslinti privačių įstaigų atitinkamą vaidmenį naudojantis minėtomis teisėmis.

Kitas svarbus klausimas yra susijęs su siūlomos direktyvos 2 straipsnio 2 dalimi, kurioje teigiama, jeigu, esant keliems autorių teisių turėtojams, bent vienas iš jų nustatomas ar randamas, kūrinys nėra laikomas nenustatytų autorių teisių kūriniu. Ši nuostata gali sudaryti pagrindą atsirasti neigiamoms teisinėms pasekmėms: tam tikra įstaiga, turėdama žinomų autorių teisių turėtojų leidimą panaudoti kūrinį, gali būti laikoma pažeidusi autorių teisę, jeigu vėliau būtų identifikuoti pirmiau nenustatyti kiti teisių turėtojai. Teisinio tikrumo nebuvimas gali lemti tai, kad dalinai nenustatytų autorių teisių kūriniai nebus skaitmeninimi viešo intereso tikslais¹⁹⁸. Galimas šios problemos sprendimas būtų kolektyvinio administravimo mechanizmo taikymas, neatsižvelgiant į kūrinio statusą¹⁹⁹, tiems kūrinių panaudojimo būdams, kurių atžvilgiu gali būti reikalaujama autorinio atlyginimo. Tokiu atveju, esant žinomo autorių teisių turėtojo leidimui, dalinai nenustatytų autorių teisių kūriniai galėtų būti panaudoti siūlomos direktyvos 6 straipsnyje numatytais būdais, išvengiant potencialaus autorių teisės pažeidimo galimai ateityje atsirasiančių autorių teisių turėtojų atžvilgiu.

¹⁹⁶ Ten pat. Pagal siūlomos direktyvos 22 konstatuojamąją dalį atlygio dydis turėtų priklausyti nuo kūrinio tipo ir jo naudojimo pobūdžio.

¹⁹⁷ Europos Komisijos siūloma direktyva dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo Nr. KOM(2011)289 galutinis. 2011 liepos 24 d. 6 straipsnio 2 bei 3 dalys.

¹⁹⁸ Gompel S.J. Unlocking the potential of pre-existing content: how to adress issue of orphan works in Europe // *International Review of Intellectual Property*, IIC 2007. P. 667.

¹⁹⁹ Gompel S.J., Buibault L., Sloot B., Hugenholtz P.B. Harmonising European copyright law: the challenges of better lawmaking // *Information Law Series 19*. Alphen an den Rijn: Kluwe Law International 2009. P. 263. Dalinai nenustatytų autorių teisių kūrinių atžvilgiu turėtų būti taikomas kolektyvinis atitinkamų autorių teisių turėtojų turtinių teisių administravimas, surenkant autorinį atlyginimą dėl kūrinių panaudojimo būdų, kurių atžvilgiu toks atlyginimas turi būti mokamas, nepriklausomai nuo to, ar tai nenustatytų autorių teisių kūrinys ar tik dalinai nenustatytų autorių teisių kūrinys.

Toliau reikia pastebėti, kad egzistuoja tam tikra spraga siūlomos direktyvos 3 straipsnio atžvilgiu dėl kruopščios paieškos bei 4 straipsnio atžvilgiu dėl nenustatytų autorių teisių kūrinio statuso tarpusavio pripažinimo. Siūlomos direktyvos priede pateiktas privalomų šaltinių sąrašas, kuriuo būtina pasiremti, siekiant nustatyti nežinomą autorių teisių turėtoją. Kitą vertus, nėra suformuoti jokie reikalavimai siekiant surasti jau nustatytą autorių teisių turėtoją. Galima išeitimi šiuo atveju taip pat galėtų būti kolektyvinės autorių teisių turėtojų interesus atstovaujanti organizacijos. Šios organizacijos yra sukaupusios daugumos autorių teisių turėtojų išsamią kontaktinę informaciją savo duomenų bazėse ir veikia visoje Europoje kaip vienas didelis tinklas²⁰⁰. Minėto 4 straipsnio atveju, vadovaujantis 20 konstatuojamąja dalimi²⁰¹, nėra aišku kaip valstybių narių tarpusavio pripažinimas dėl nenustatytų autorių teisių kūrinių statuso turėtų veikti egzistuojant jau nusistovėjusioms skirtingoms nacionalinėms koncepcijoms²⁰². Ir ar galimas kolektyvinis naujos tvarkos dėl teisių valdymo nustatymas? Tai ypač aktualu siūlomos direktyvos 7 straipsnyje paminėtų kūrinių panaudojimo būdų atžvilgiu, kurių pagrindu vėliau nustatytiems ir surastiems autoriams turėtų būti sumokėtas autorinis atlyginimas. Todėl siūlomoje direktyvoje turi būti pateiktas teisinio reguliavimo modelis, kuris leistų suderinti skirtingas nacionalines licencijavimo sistemas, ypač nustatant konkretų subjektą, įpareigotą surinkti paminėtame 7 straipsnyje nustatytą atlyginimą, ir tvarką, kurios pagrindu šios pajamos būtų panaudojamos. Kitą vertus, panašios nuostatos neturėtų veikti siūlomos direktyvos 6 straipsnio atžvilgiu, panaudojant nenustatytų autorių teisių kūrinius viešo intereso²⁰³ tikslais. Minėto straipsnio pagrindinė taisyklė yra nemokamos naudotojų atžvilgiu viešos prieigos prie nenustatytų autorių teisių kūrinių išlaikymas²⁰⁴.

²⁰⁰ Hilty R.M., Koklu K., Nerisson S., Trumpe F. Comments of the Max Planck Institute for intellectual property and competition law on the commission proposal for a directive on certain permitted uses of orphan works // IIC – International Review of Intellectual Property and Competition, Forthcoming GRUR Int., Vol. 60, No. 10, 2011. P. 5. Taigi siūlomos direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje nustatytos įstaigos nustačiusios, bet negalinčios rasti tam tikrų autorių teisių turėtojų, galėtų kreiptis į kolektyvinio administravimo organizaciją. Ši organizacija toliau būtų atsakinga dėl atitinkamo teisių turėtojo paieškos per nustatytą laiko tarpą. Pavyzdžiui, per vieną mėnesį nesuradus nustatyto teisių turėtojo, būtų laikoma, kad kūrinys yra nenustatytų autorių teisių kūrinys pagal siūlomą direktyvą ir, atvirkščiai, jei per šį laiko tarpą yra pateikiama atitinkama informacija apie surastą teisių turėtoją – laikoma, kad siūloma direktyva netaikytina.

²⁰¹ Europos Komisijos siūloma direktyva dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo Nr. KOM(2011)289 galutinis. 2011 liepos 24 d. 20 konstatuojamoji dalis nustatyto: “Šia direktyva neturėtų būti prieštaraujama esamai valstybių narių tvarkai dėl teisių valdymo, pavyzdžiui, dėl išplėstinių kolektyvinių licencijų”.

²⁰² Riis T., Schovsbo J. Extended collective licences and the nordic experience – it’s a hybrid, but is it a volvo or a lemon? // Columbia Journal of Law & the Arts, Vol. 33 No. 4. P. 471. Išnaša 5. Pavyzdžiui, Skandinavijos šalyse dėl taikomos išplėstinio licencijavimo sistemos apskritai nėra poreikio specialiam nenustatytų autorių teisių turėtojų kūrinių panaudojimui.

²⁰³ Hilty R.M., Koklu K., Nerisson S., Trumpe F. Comments of the Max Planck Institute for intellectual property and competition law on the commission proposal for a directive on certain permitted uses of orphan works // IIC – International Review of Intellectual Property and Competition, Forthcoming GRUR Int., Vol. 60, No. 10, 2011. P. 8. Siūlomos direktyvos 10 konstatuojamoji dalis pabrėžia mokslinių tyrimų ir mokymo tikslus, kuriuos siūloma pažodžiui inkorporuoti į 6 straipsnio 2 dalį.

²⁰⁴ Samiuelson P. Legislative alternative to google book settlement // Columbia Journal of Law & the Arts, Vol. 34. P. 33.

2. TEISĖS VIEŠAI SKELBTI KŪRINĮ SUDĖTINĖS DALYS IR JOS APRIBOJIMAI

2.1. Sudėtinės dalys

Teisės viešai skelbti kūrinį sudedamosios dalys yra šios: transliacija, retransliacija, kūrinio padarymas viešai prieinamo kompiuterių tinklais. Šiame skyriuje turinio požiūriu paanalizuosime kiekvieną viešo paskelbimo teisės sudedamąją dalį atskirai, nustatydami tik jai būdingus kvalifikuojančius požymius bei tolesnį skirstymą į įvairius porūšius.

Prieš pradėdant analizuoti kiekvieną sudedamąją dalį atskirai, paminėsime, kad bendrai viešo paskelbimo teisę charakterizuoja šie požymiai: (a) nematerialios kūrinio formos prieinamumas; (b) kūrinio paskelbimo viešumas. Itin svarbu išsiaiškinti pastarojo požymio reikšmę. Dabartiniame Lietuvių kalbos žodyne²⁰⁵ žodis „viešas“ aiškinamas, remiantis šiomis sąvokomis: „atviras“, „neslaptas arba visiems prieinamas“, „visuomenės naudojamas“. Žodyno prasme viešu kūrinys gali būti laikomas tik tada, kai yra neapribojama prieiga prie jo, t.y. kūrinys yra pasiekiamas savaime. Teisinėje literatūroje „viešumas“ siejamas su neapibrėžta visuomenės narių grupe. V. Mizaras aiškindamas pastarąją teisinę kategoriją teigia, kad asmenų, kuriems skirtas girdėti ir (ar) matyti skelbiamas kūrinys, negali sieti asmeniniai ryšiai tarpusavyje, o taip pat ir su asmeniu, kuris tą kūrinį skelbia²⁰⁶. Tad, pavyzdžiui, kūrinio paskelbimas tarp šeimos narių ar draugų rate neatitinka viešumui keliamų reikalavimų ir negali būti traktuojamas kaip kūrinio viešas paskelbimas.²⁰⁷

2.1.1. Transliavimas

Kūrinio transliacija yra viena iš pirmųjų viešo paskelbimo formų. Transliavimo kaip vienos iš teisės viešai skelbti kūrinį sudedamųjų dalių kvalifikuojantis požymis yra tai, kad kūrinį perduodantys signalai siunčiami tik transliuotojo sprendimu ir šiam sprendimui jokios įtakos neturi gavėjo prašymas. Užsakomosios paslaugos nepatenka į transliavimo sampratą, kadangi, priešingu atveju, atsirastų pagrindas tokį kūrinio perdavimą kvalifikuoti kaip kūrinio padarymą viešai prieinamo. Transliuojant būtina, kad viešas perdavimas vyktų į daugelį vietų, kuriose galiniais įrenginiais siunčiami signalai yra (gali būti) priimami²⁰⁸. Svarbus pats

²⁰⁵ Lietuvių kalbos žodynas <http://www.lkz.lt/startas.htm>

²⁰⁶ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 430.

²⁰⁷ Ricketson S., Ginsburg J. International copyright and neighboring rights: the Berne Convention and beyond. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 704.

²⁰⁸ Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003. Kūrinių perdavimas į vieną vietą nėra laikomas viešu paskelbimu autorių teisių atžvilgiu. Viešas paskelbimas suprantamas plačiau tarptautinėse sutartyse, reglamentuojančiose gretutines teises, (pavyzdžiui, Romos konvencijoje, PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje), nes apima ne tik perdavimą per nuotolį, kai transliavimo subjektas siunčia signalus visuomenės nariams esantiems skirtingose vietose, bet ir perdavimą į vieną vietą, kurioje yra susirinkusi visuomenės narių dalis arba kuri yra viešai prieinama

informacijos signalais išsiuntimo faktas, t.y. galimybės gauti transliaciją sudarymas, ir neturi reikšmės, ar visuomenės nariai, turintys reikiamus galinius įrenginius signalams priimti, faktiškai ją gauna. Dar vienas transliavimą kvalifikuojantis požymis yra susijęs su tuo, kad informacija signalais perduodama į visas paskirties vietas tuo pačiu metu. Tai reiškia, kad visuomenės nariai negali individualiai pasirinkti laiko, kuriuo jie klausys ar (ir) žiūrės konkrečias transliuojamas programas²⁰⁹. Apibendrintai galima teigti, kad transliavimas yra pirminis ženklus, garsus ar (ir) vaizdus perteikiančių signalų bet kokiomis techninėmis priemonėmis ir vien tik transliuotojo sprendimu iš transliuotojo vietos atliekamas perdavimas tuo pačiu metu į kitas vietas, kuriose perduodami signalai atitinkamais įrenginiais yra priimami ir vėl transformuojami į ženklus, garsus ar (ir) vaizdus²¹⁰.

Skiriami du transliavimo būdai: a) transliavimas laidais arba kabelinis transliavimas; b) transliavimas bevielio ryšio priemonėmis. Kabelinio transliavimo atveju kūrinys perduodamas laidais (kabeliu) arba šviesolaidžiu. Todėl, tarkime, signalų perdavimas per telefono tinklą į televizoriaus ar radijo imtuvus yra laikytinas kabeliniu transliavimu. Kabeliniu transliavimu gali būti ir tie atvejai, kai transliuotojas parengia ir perduoda savo programą, taip pat atidėteji, pakeisti arba atrinkti transliacijų perdavimai. Pastarųjų pavyzdys būtų pagal įrašus skaitmenine forma daromas transliacijos teikiant daugiakanales paslaugas, taip pat mažesnėmis paskirstymo sistemomis ribotoje aplinkoje daromos transliacijos²¹¹. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, jog kabeliniu transliavimu nelaikomi atvejai, kai siunčiami transliavimo signalai priimami ir kolektyvinėmis antenomis toliau kabeliu perduodami vartotojams, prisijungusiems prie kolektyvinės antenos naudojimo²¹².

Antroji transliavimo rūšis – transliavimas bevielio ryšio priemonėmis – toliau skirstoma į: (i) antžeminį bevielį transliavimą; (ii) transliavimą per palydovą. Antžeminiu bevieliu transliavimu yra antžeminė televizijos transliacija bei radijo transliacija UKW, MW, LW ir KW dažniais. Tokių transliacijų siuntimas yra kūrinių elektromagnetiniais signalais perdavimas elektroninių ryšių tinklais²¹³ į galinius įrenginius²¹⁴. Tuo tarpu transliavimas per palydovą apima transliavimą tiek per tiesioginį palydovą, tiek per ryšių palydovą²¹⁵. Pagal elektroninių ryšių

visuomenės narių atžvilgiu.

²⁰⁹ Šis požymis netrukdo prie transliavimo priskirti internetinę televiziją (radiją), nes gavėjai laiko atžvilgiu yra priklausomi nuo transliavimo paslaugos teikėjo, t.y. gauna perduodamą informaciją tuo metu, kai transliuotojas siunčia signalus savo sprendimu visiems potencialiems tokių paslaugų gavėjams.

²¹⁰ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 442.

²¹¹ Pavyzdžiui, viešbutyje pagal jo parinkimą vaizdo filmų įrašų perdavimas per paskirstymo tinklą į viešbučio kambarius (angl. hotelvideo).

²¹² Ten pat. P. 452.

²¹³ Elektroninių ryšių tinklą paprastai sudaro daugiau negu viena antžeminė analoginė ar skaitmeninė radijo ar televizijos stotis.

²¹⁴ Televizorius, radijo imtuvus, kitokius transliuojamos informacijos priėmimo įrenginius.

²¹⁵ Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo 93/83/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1993, L-248. 1 straipsnio 1 dalis. Remiantis Palydovinio transliavimo direktyvos 6 ir 13 konstatuojamosiomis dalimis, teisinio reguliavimo atžvilgiu neturi būti daroma autorių teisių teisinio reguliavimo skirtumo tarp transliavimo per

įstatymus transliacijų per tiesioginį palydovą dažniai yra rezervuojami viešai priimti transliuojamus signalus. Savo ruožtu ryšių palydovo transliacijai yra naudojami kiti dažniai, kuriuos transliuoja vadinamieji fiksuotų paslaugų palydovai uždarai individualiai komunikacijai²¹⁶. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog koduotų signalų perdavimas per palydovą, kai tie signalai nėra tolesnių transliuojančių organizacijų iškoduojami, nėra transliavimas, nes trūksta esminio būdingo transliavimo požymio – perdavimo visuomenei, kad galiniai įrenginiai galėtų signalus priimti²¹⁷.

2.1.2. Retransliavimas

Kita teisės viešai skelbti kūrinį sudėtinė dalis yra kūrinio retransliavimas. Šios viešo paskelbimo formos poreikis, palyginti su transliavimu, atsirado vėliau, kai buvo pastebėta, kad transliacijos yra visuomenės nariams prieinamos ribotose teritorijose, todėl reikalingi papildomi veiksmai priimant transliacijos signalą ir jį perduodant toliau platesnei auditorijai²¹⁸.

Reikšmingiausia šiuolaikinė retransliavimo forma yra kabelinė retransliacija²¹⁹. Kabelinė retransliacija apima tiek (i) laidinį retransliavimą, tiek (ii) retransliavimą mikrobanginėmis priemonėmis. Vienas iš jos kvalifikuojančių požymių yra tai, kad radijo ar televizijos programas perduodantys signalai paprastai siunčiami ne pradinės organizacijos, o tarpininko²²⁰. Tokiu atveju pradinė organizacija tik parengia ir priima sprendimą dėl programos transliacijos, o retransliuojant gauti transliacijų programas perteikiantys signalai per atskirą kabelinio retransliavimo operatoriaus paskirstymo tinklą perduodami toliau vartotojams arba abonementams, prisijungusiems prie šio tinklo²²¹. Visiškai neturi reikšmės tai, kokias technines priemones pasitelkusi pradinė organizacija siunčia programas perduodančius signalus²²².

Kitas kabelinės retransliacijos kvalifikuojantis požymis yra tai, kad tolesnis transliuojamų

tiesioginį ir per ryšio palydovus, todėl tai labiau technologinę, bet ne teisinę reikšmę turintis skirstymas.

²¹⁶ Dreier T., Hugenholtz P. B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006. P. 271.

²¹⁷ Europos Teisingumo Teismo byla 2000 m. vasario 2 d. - Egeda v. Hoasa, C-293/98.

²¹⁸ Birštonas R., Klimkevičiūtė D. Intelektinė nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2000. P. 137.

²¹⁹ Ten pat.

²²⁰ Retransliuojant tolesnis transliuojamų signalų perdavimas per paskirstymo tinklą gali būti atliekamas pradinės transliuojančios organizacijos, tačiau dažniausiai tai daro kitos savarankiškai atliekančios retransliavimo veiksmus organizacijos. Autorius gali uždrausti būtent retransliacijos veiksmus, kuriuos atlieka tarpininkas. Jei savo signalą retransliuoja pats tarpininkas, t.y. pradinė organizacija, autoriaus papildomo leidimo šiems veiksams nereikia.

²²¹ Vileita A. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000. P. 19. A. Vileita nurodo, jog kabelinės retransliacijos metu retransliacijos operatorius per jam priklausančią įrangą priima transliuojamų radijo ar televizijos programų signalus ir juos už užmokestį laidais (kabeliu) perduoda savo abonementams.

²²² Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 2 straipsnio 15 dalis nustato, kad retransliavimas apima tiek bevielio ryšio priemones, tiek laidais bei per palydovą transliuojamų signalų tolesnį perdavimą.

programų perdavimas turi būti tuo pačiu metu, nepakeistų ir nesutrumpintų²²³. Perdavimas „tuo pačiu metu“ reiškia, kad radijo ar televizijos programos transliacija turi būti siunčiama toliau per paskirstymo tinklą ne vėliau, o iš karto, kai gaunama iš transliuotojo. Tokiu būdu tiek pradinės organizacijos transliuojamos programos, tiek tarpininko retransliuojamos programos gali pasiekti televizorius arba radijo imtuvus tuo pačiu laiku²²⁴. Atkreiptinas dėmesys, kad retransliuojant transliuojamos programos perdavimas turi būti nepakeistas ir nesutrumpintas. Tai reiškia, kad tarpinei organizacijai draudžiama transliuojamą programą kaip nors riboti laiko ar turinio atžvilgiu. Transliuojama programa turi būti perduodama tokia, kokia gaunama, nieko neištrinant ir nieko nepridedant²²⁵. Pažymėtina, kad nepakeistas, nesutrumpintas perdavimas tuo pačiu metu taikomas būtent transliuojamų programų, bet ne atskirų kūrinių ar kitų saugomų objektų atžvilgiu.

Šios dalies pabaigai tenorėtume priminti, kad kaip ir bendrai teisei viešai skelbti kūrinių, taip ir atskiram jos elementui (šiuo atveju kabelinei retransliacijai), taikomas viešumo reikalavimas. Tai reiškia, kad kabelinis retransliavimas kaip turtinė teisė arba, kitaip tariant, kaip viešo paskelbimo būdas, yra tada, kai retransliuojant yra tiesiogiai padaromos prieinamos transliacijos neapibrėžtai asmenų grupei arba visuomenei.

2.1.3. Kūrinių padarymas viešai prieinamo ir kiti viešo paskelbimo veiksmai

Kūrinių padarymas viešai prieinamo yra naujausia viešo paskelbimo forma. Tai naujųjų elektroninių technologijų, sukurtų ir patobulintų informacinės visuomenės amžiuje, reiškinys. Pagrindinis būdas padaryti kūrinių viešai prieinamą yra jo paskelbimas internete. Tai atliekama kūrinių iš anksto technologiškai paruošiant²²⁶ tam, kad galėtų būti prieinamas neapibrėžtos asmenų grupės atžvilgiu²²⁷. Kvalifikuojant padarymą viešai prieinamo lemiamą reikšmę turi pats kūrinio, paruošto perduoti pagal potencialių gavėjų užsakymus, laikymo faktas, o ne tai kad perdavimas vyksta konkrečiam ar konkretiems visuomenės nariams, esant jų užsakymui. Lygiai taip pat reikšmės neturi, kiek kartų ir ar apskritai kūrinys bus perduodamas elektroniniais ryšiais pagal gavėjų užsakymus. Kvalifikuojant kūrinio panaudojimą kaip padarymą viešai prieinamo, taip pat neturi būti vertinama, kokiam laikui kūrinys buvo padarytas viešai prieinamas, kadangi pats

²²³ Vileita A. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000. P. 67.

²²⁴ Tai netrukdo retransliaciją vykdančiam operatoriui skirtingu laiku (pavyzdžiui, skirtingu dienos laiku, savaitės dienomis) perduoti atskirų transliuotojų skirtingas programas.

²²⁵ Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008. P. 455.

²²⁶ Kūrinys padaromas viešai prieinamas jį suskaitmeninus ir įdėjus į atitinkamą tarnybinę stotį.

²²⁷ Kūrinių padarant viešai prieinamą juo siūloma pasinaudoti neapibrėžtam asmenų ratui, neatsižvelgiant į tai, ar faktiškai paskelbtu kūriniu pasinaudota, ar ne. Viešumas, kaip ir kitų viešo paskelbimo formų atveju, yra vienas iš kvalifikuojančių požymių.

kvalifikavimas nepriklauso nuo to, ar kūrinys buvo prieinamas laikinai (pavyzdžiui, dvi valandas ar ilgiau) ar nuolat²²⁸.

Pereikime prie svarbiausio kūrinio padarymo viešai prieinamo skiriamąjo požymio. Autoriaus teisių saugomas objektas būna įdedamas ir laikomas internete tam, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti savo individualiai pasirinktoje vietoje ir laiku. Vietos ir laiko pasirinkimo galimybės yra kumuliatyvios. Šis reikalavimas reiškia, kad ir apie vietą, į kurią turi būti perduodamas kūrinys, ir apie laiką, kada kūrinys turi būti perduodamas, sprendžia ne asmuo, kuris padaro kūrinį viešai prieinamą, bet gavėjas. Priminsime, jog transliacijos ir retransliacijos atveju visuomenės nariai gali pasinaudoti kūrinium tik tuo metu, kai kūrinys yra transliuojamas ar retransliuojamas²²⁹, tuo tarpu padarymo viešai prieinamo kvalifikuojantis požymis yra kūrinio panaudojimo interaktyvumas²³⁰. Tačiau individualios vietos ir laiko pasirinkimo galimybė nebūtinai turi būti tokia, kad bet kuris visuomenės narys bet kurioje vietoje ir bet kuriuo jo norimu laiku galėtų užsakyti ir gauti kūrinį internetu. Pavyzdžiui, tai, kad interneto kavinės dirba nustatytomis valandomis, o ne ištisą parą arba kad joje yra ribotas kiekis kompiuterių, nereiškia kad tokios aplinkybės neatitinka individualios vietos ir laiko pasirinkimo galimybės. Ši galimybė atsiranda esant bendram pasirinkimui, kurioje vietoje ir kuriuo laiku naudotojas galėtų parsiųsti kompiuterių tinklais autorių teisės saugomą objektą, ir visiškai nesvarbu, kad tam tikrose vietose bus ribojamas darbo laikas ar patekimas į jas ir t.t. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad kūrinio padarymas viešai prieinamo neapima tokių atvejų, kai, pavyzdžiui, autorių teisių saugomas objektas yra išsaugojamas tam tikros institucijos duomenų bazėje ir tokiu būdu jį gali pasiekti tik konkretūs darbuotojai per toje institucijoje esantį kompiuterį.

Paminėtina, kad ši viešo paskelbimo forma apima visas užsakomasias paslaugas²³¹. Vadinamųjų *push* paslaugų ir *pull* paslaugų atveju kūrinio padarymas viešai prieinamo yra tada, kai paslaugos gavėjai patys renkasi norimos medžiagos, tarp kurios yra autorių teisės saugomų objektų, perdavimo laiką. *Pull* paslaugų atveju gavėjas visada pats pasirenka tiek medžiagą, tiek perdavimo laiką, todėl nekyla abejonių, kad ši paslauga patenka į padarymo viešai prieinamo sritį. Tuo tarpu *push* paslaugų atveju medžiagos perdavimo internetu laiką gali nustatyti paslaugos teikėjas arba gavėjas. Todėl paslaugos teikėjo veiksmai bus kvalifikuojami kaip

²²⁸ Tai gali turėti įtakos nebent atlyginimo už licenciją padaryti kūrinį viešai prieinamą dydžiui arba (ir) žalai apskaičiuoti esant pažeidimui (ypač kai žala apskaičiuojama pagal licencijos analogiją).

²²⁹ Reinbothe J., Lewinski S. The WIPO treaties 1996. Commentary and legal analysis. Butterworths: LexisNexis, 2002. P. 109, para. 2. Kūrinio perdavimą transliuojant laiką vienašališkai nustato transliuotojas, bet ne gavėjai. Todėl tiek įprastai atliekamos televizijos ar radijo transliacijos, tiek už atlyginimą teikiamas transliavimas pageidaujama laiku nepatenka į kūrinio padarymo viešai prieinamo sąvoką, kadangi minėtosios transliacijos vykdomos transliuotojo nurodytu laiku. Taigi naudotojas ar vartotojas, sumokėjęs užmokestį, viso labo gauna galimybę įsijungti tam tikrą transliuojamą programą ar laidą.

²³⁰ Birštonas R., Klimkevičiūtė D. Intelektinė nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2000. P. 138. Padarymo viešai prieinamo atveju pats kūrinio naudotojas gali prieiti prie kūrinio pasirinktu laiku ir vietoje.

²³¹ Šiais atvejais muzikos kūrinių, filmų įrašai laikomi paruošti skaitmenine forma, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje, laiku ir netgi pagal turinį, t.y. vartotojas pats sprendžia, kokį įrašą išsikviesti.

kūrinio padarymas viešai prieinamo, jei jis informuos gavėją žinute, kad šis gali pats parsisiųsti norimą medžiagą iš paslaugos teikėjo nurodytos vietos internete.

Padarymas viešai prieinamo kaip viena iš kūrinio viešo paskelbimo formų apima bet kokias technines priemones tiek prieigos prie kūrinio sukūrimo metu²³², tiek perduodant užsakytą kūrinį konkrečiam gavėjui²³³. Nors yra valstybių (pavyzdžiui, Vokietija), kurios traktuoja kūrinio laikymą paruošto perdavimui ir patį perdavimą kaip du atskirus kūrinio naudojimo būdus, tačiau toks atskyrimas neturi jokios praktinės reikšmės, kadangi reikalavimas „būti viešai prieinamu“ tenkinamas jau tada, kai sudaromos prieigos prie kūrinio sąlygos neapibrėžtai visuomenės narių grupei²³⁴.

Pažymėtina, kad šiame skyriuje išnagrinėtos pagrindinės viešo paskelbimo formos, tačiau be jų galimi ir kiti viešo paskelbimo veiksmai. Remiantis logika, kuri išplaukia iš viešo paskelbimo teisės, galima daryti išvadą, kad į jos turinį patenka daugelis viešo paskelbimo veikslių, kurių pagrindu kūrinio nemateriali forma yra „perskelbiama“ arba padaroma prieinama didesnei subjektų grupei²³⁵. Tarkime, nuorodų talpinimas vienoje interneto svetainėje, kad išplėsti kitose interneto svetainėse paskelbtų kūrinių prieinamumą, yra vienas iš tokius veiksmus iliustruojančių pavyzdžių. Kitas viešo paskelbimo veikslių pavyzdys galėtų būti transliuojamų signalais kūrinių perdavimas vartotojams, prisijungusiems prie jau anksčiau minėtų kolektyvinių antenų²³⁶. Kolektyvinė antena yra grynai techninis sprendimas, suteikiantis prieigą viso daugiabučio namo gyventojams prie transliacijų, kurių nepriima buitinės ar individualios antenos. Siunčiamų transliavimo signalų priėmimas ir tolesnis perdavimas kolektyvinėmis antenomis nepatenka į transliavimo kaip į vienos iš viešo paskelbimo formų turinį, tačiau toks šių antenų panaudojimas yra naujas savarankiškas viešo paskelbimo veiksmas, be kurio daugiabučio namo gyventojai negalėtų transliuojamų kūrinių nei matyti, nei girdėti.

2.2. Apribojimai ir trijų pakopų testas

Norint panaudoti autorių teisės saugomą kūrinį, nepažeidžiant tam tikrų turtinių teisių į jį, būtina gauti autorių teisių turėtojo ar jo įgalioto asmens leidimą tai atlikti. Autorių teisių

²³² Prieigos prie kūrinio sudarymas apima viešai prieinamo padarymą internete, vietos (kompiuterių tinkle, intranete (pavyzdžiui, universiteto, bibliotekos, valstybės institucijos ar pan.), centralizuotuose bei decentralizuotuose failų (rinkmenų) keitimosi sistemose (angl. *file-sharing-system*), viešai prieinamuose pasikalbėjimų forumuose ir t.t. Ir 1996 metų PINO Autorių teisės sutarties 8 straipsnio, ir Informacinės visuomenės direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio nuostatos technologiniu požiūriu yra neutralios, t.y. neužkerta kelio taikyti jas atsirasiančioms techninėms priemonėms.

²³³ Reinbothe J., Lewinski S. *The WIPO treaties 1996. Commentary and legal analysis*. Butterworths: LexisNexis, 2002. P. 109.

²³⁴ Ten pat. P. 111. Pastebėtina, kad viešumas pasireišk ir tada kai kūrinys padaromas prieinamas tik didesnės įmonės, mokyklos, universiteto ar institucijos intranete.

²³⁵ Birštonas R., Klimkevičiūtė D. *Intelektinė nuosavybės teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2000. P. 139.

²³⁶ Mizaras V. *Autorių teisė*. Vilnius: Justitia, 2008. P. 452. Kolektyvinė antena kaip individualių antenų pakaitalas yra technologinę funkciją atliekantis įrenginys.

savininkas leidęs, kad kūrinys būtų panaudotas, pavyzdžiui, viešai jį paskelbiant, turi teisę gauti autorinį atlyginimą. Tačiau taip yra ne kiekvienu atveju, kadangi, priklausomai nuo konkrečios situacijos aplinkybių, naudotojas gali, pasirėmęs tam tikrais teisės aktuose numatytais turtinių teisių apribojimais, atlikti viešo paskelbimo veiksmus su autorių teisės saugomu kūrinium be teisių turėtojo ar jo įgalioto asmens leidimo. Informacinės visuomenės direktyvos 5 straipsnio 3 dalyje²³⁷ pateiktas turtinių teisių apribojimų baigtinis sąrašas, kuris taikytinas viešo paskelbimo teisei²³⁸. Šiuo straipsniu siekta harmonizuoti autorių teisių apribojimus visos Europos Sąjungos lygmeniu, siekiant užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą²³⁹. Vadovaujantis Informacinės visuomenės direktyvos 5 straipsniu, valstybių narių nacionalinėje teisėje įtvirtinti autorių teisių apribojimai privalo būti arba pakeisti, arba paprasčiausiai likviduoti, jeigu nepatenka į minėtame straipsnyje pateikto sąrašo apimtį. Tačiau net ir po to, kai turtinei viešo paskelbimo teisei taikytini apribojimai yra suderinami su šiuo sąrašu, jų teisėtumas yra dar kartą patikrinamas, tik šį kartą pasitelkiant trijų pakopų testo taisyklę²⁴⁰. Remiantis trijų pakopų testo taisyklėmis, apribojimai privalo būti „tik tam tikri specialūs atvejai“, „neprieštarauti įprastiniam kūrinio naudojimui“ bei „nepagrįstai nepažeisti teisėtų teisių turėtojų interesų“. Toks griežtas valstybių narių nacionalinėje teisėje įtvirtintų apribojimų tikrinimas grindžiamas tarptautiniais įsipareigojimais²⁴¹ bei apribojimų, skirtų naujai elektroninei terpei, padidėjusiu ekonominiu poveikiu²⁴².

²³⁷ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167. Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 3 dalyje yra penkiolika apribojimų turtinei viešo paskelbimo teisei. Keli iš jų, pavyzdžiui, yra (a) kūrinio naudojimas vien iliustracijos tikslais mokomajame arba mokslo tiriamajame darbe, jeigu nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą, išskyrus atvejus, kai tai padaryti neįmanoma, ir tiek, kiek tai pateisina nekomerciniai tikslai; arba (b) kūrinio naudojimas žmonių su negalia naudai, kai šis naudojimas tiesiogiai susijęs su šia negalia, yra nekomercinio pobūdžio ir tokio masto, kurį pateisina atitinkama negalia.

²³⁸ Ten pat. Direktyvos 2001/29/EB 32 konstatuojamoje dalyje teigiama: „Ši direktyva nustato išsamų atgaminimo teisės ir viešo paskelbimo teisės išimčių ir apribojimų sąrašą [...] Šiame sąrašo deramai atsižvelgiama į skirtingas valstybių narių teisės tradicijas ir kartu siekiama užtikrinti veikiančią vidaus rinką. Valstybės narės turėtų laikytis nuoseklaus šių išimčių ir apribojimų taikymo [...]“.

²³⁹ Ten pat. Vadovaujantis šios Direktyvos 2001/29/EB 31 konstatuojamąją dalimi, „Valstybių narių nustatytos išimtys ir šiuo metu egzistuojančios išimtys ir teisių apribojimai turi būti iš naujo įvertinti atsižvelgiant į naują elektroninę terpę. Egzistuojantys išimčių ir tam tikrų apribojimų skirtumai turi tiesioginį neigiamą poveikį autorių teisių ir gretutinių teisių vidaus rinkos veikimui. Tokie skirtumai galėtų dar labiau išryškėti numatant tolesnę kūriniių tarpvalstybinio naudojimo ir tarptautinės veiklos plėtrą. Siekiant užtikrinti deramą vidaus rinkos veikimą, tokios išimtys ir apribojimai turėtų būti darniau apibrėžti. Jų derinimo laipsnis turėtų būti grindžiamas jų poveikiu sklandžiam vidaus rinkos veikimui“.

²⁴⁰ Ten pat. Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 5 dalyje nustatyta: „Šio straipsnio 1, 2, 3 ir 4 dalyse nustatytoms išimtys ir apribojimai taikomi tik tam tikrais specialiais atvejais, kurie neprieštarauja įprastiniam kūrinio ar kito objekto naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų turėtojų interesų“. Autorių teisių įstatymo 19 straipsnyje įtvirtinta analogiška taisyklė: „Apriboti turtines teises leidžiama specialiais šio įstatymo nustatytais atvejais. Turtinių teisių apribojimas neturi prieštarauti įprastiniam kūrinio naudojimui ir nepagrįstai pažeisti teisėtų autoriaus arba kito autorių teisių subjekto interesų“.

²⁴¹ Hugenholtz P. B. Why the copyright directive is unimportant, and possibly invalid // *European Intellectual Property Review*, 2000P. 499. Autorius pabrėžia PINO „Interneto“ sutarčių ratifikavimo skubų poreikį ir privalumus. Taip pat Senfleben M. Copyright, limitations and the three-step test: an analysis of the three-step test in international and EC copyright law. *Kluwer Law International*, 2004. P. 256.

²⁴² Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167. Direktyvos 2001/29/EB 44 konstatuojamoji dalis.

Vienas svarbus probleminis klausimas, susijęs su Informacinės visuomenės direktyvoje įtvirtintu trijų pakopų testu, kurio formuluotė paremta analogišku TRIPS Sutarties²⁴³ 13 straipsnio bei PINO Autorių teisių sutarties 10 straipsnio tekstu, yra keliamas dėl minėto testo adresatų. Skirtingai nei, pavyzdžiui, Berno konvencijos atveju²⁴⁴, dar ir šiandien nėra visiškai aiškūs Informacinės visuomenės direktyvos 5 straipsnio 5 dalies adresatai, t.y. ar trijų pakopų testas skirtas valstybių narių įstatymų leidėjams ir taikomas išimtinai norminių teisės aktų leidybos procese, ar taip pat skirtas nacionaliniams teismams, kurie gali taikyti šį testą kaip apribojimų aiškinimo taisyklę²⁴⁵ turtinės viešo paskelbimo teisės atžvilgiu? Berno konvencijos narės arba nacionaliniai įstatymų leidėjai, pasiremdami Konvencijos 9 straipsnio 2 dalimi²⁴⁶, galėjo išimtinai tik patys nuspręsti, ar jų teisės aktuose nustatyti apribojimai atitinka trijų pakopų testo reikalavimus, tačiau Informacinės visuomenės direktyvoje įtvirtinta kiek skirtinga minėto testo formuluotė gali numatyti galimybę taikyti šį testą ir nacionaliniams teismams²⁴⁷. Nemaža dalis Europos Sąjungoje esančių nacionalinių teismų pritaikė trijų pakopų testą, neatsižvelgdami į tai, ar tokia galimybė iš tiesų egzistuoja²⁴⁸. Kai kurie nacionaliniai teismai dar ir iki Informacinės visuomenės direktyvos rėmėsi trijų pakopų testu, įtvirtintu Berno konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje, nors akivaizdu, jog ši norma skirta išimtinai nacionaliniams įstatymų leidėjams²⁴⁹. Darytina išvada, kad tikriausiai turtinių teisų – įskaitant viešo paskelbimo teisę – apribojimams taikytino direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 5 dalies testo adresatai nebus aiškūs, kol Europos Teisingumo Teismas neatsakys į šį klausimą²⁵⁰.

Kadangi Europos nacionaliniai teismai jau išsprendė nemažai bylų taikydami nagrinėjamą testą, aktualiu tapo ir kitas probleminis klausimas, susijęs su šio testo taikymo pobūdžiu viešo paskelbimo teisės apribojimų atžvilgiu. Pagal trijų pakopų testo taikymo pobūdį

²⁴³ Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba // Valstybės žinios, 2001, Nr. 46-1620. TRIPS Sutartyje yra nustatytas ginčų sprendimo mechanizmas, kurio metu teisėjai taiko trijų pakopų testą ir atskleidžia šio testo reikšmę.

²⁴⁴ Heide T. The Berne three-step test and proposed copyright directive // *European Intellectual Property Review*, 1999. P. 105. Taip pat Oliver J. Copyright in the WTO: the panel decision on the three-step test // *Columbia Journal of Law & Arts*, 2002. Pargrafas 138-9.

²⁴⁵ IviR. The Recasting of copyright & related rights for the knowledge economy. University of Amsterdam, 2006. P. 71.

²⁴⁶ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40–988. Šos Konvencijos 9 straipsnio 2 dalis teigia, kad “Sąjungos šalių įstatymams suteikiama teisė atskirais ypatingais atvejais [...]” leisti naudoti kūrinius be autoriaus leidimo. Taigi nebejotina, jog šios normos adresatais laikytini nacionaliniai įstatymų leidėjai.

²⁴⁷ Koelman K. J. Fixing the three-step test // *European Intellectual Property Review*, 2006. P. 408. Taip pat Cohen J. H. Is there a hidden agenda behind the general non-implementation of the EU three-step test? // *European Intellectual Property Review*, Vol. 31, 2009. P. 409. Anot autoriaus, Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 5 dalyje panaudotas terminas “taikomi” orientuotas ne įstatymų leidėjus, kurie ne taiko, bet priima teisės aktus, o būtent į teismus.

²⁴⁸ *Hyde Park Residence Ltd. v Yelland* [2000] 3 W.L.R. 215 (CA). Taip pat *Fraser-Woodward Limited v British Broadcasting Corporation* [2005] EWHC 472.

²⁴⁹ *Bundesgerichtshof, BGH* (Federal Supreme Court), 25 February 1999, case I ZR 118/96, BGHZ 141, 13, GRUR 1999, 707.

²⁵⁰ Vitkus S. The three-step test in copyright // Thesis intellectual property rights. Erasmus Rotterdam University, 2011. P. 32.

teismuose išnagrinėtas bylas galima suskirstyti į dvi grupes, kuriose atsispindi du fundamentaliai skirtingi požiūriai: (i) bylos, kuriose trijų pakopų testas buvo taikomas kaip griežtai nacionalinių išimčių taikymo sritį apribojantis standartas; (ii) bylos, kuriose trijų pakopų testas buvo taikomas kaip žymiai lankstesnis standartas turtinių teisių apribojimų atžvilgiu. “Griežto pobūdžio” testas²⁵¹ buvo taikytas vienoje Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo byloje²⁵² dėl turtinei atgaminimo teisei numatyto asmeninės kopijos apribojimo teisėtumo. Nors su minėta atgaminimo teise susiję apribojimai nepatenka į šio darbo nagrinėjimo dalyką, tačiau mums aktualios tik pačios apribojimų teisėtumą patikrinančios trijų pakopų testo taisyklės ir jų taikymo pobūdis, kadangi analogiškos taisyklės galėtų veikti ir viešo paskelbimo teisės atžvilgiu. Šioje byloje Prancūzijos teismas neleido pasiremti turtines atgaminimo teisės atžvilgiu numatyta asmeninės kopijos išimtimi, jeigu tokia išimtis tapo negalima dėl pritaikytų techninės apsaugos priemonių ir jeigu ji prieštarautų įprastiniam kūrinio naudojimui ekonominiu aspektu²⁵³, t.y. nepraeitų antrojo trijų pakopų testo²⁵⁴. Anot kai kurių autorių, vadovaujantis tokiu aiškinimu trijų pakopų testas tampa “pasirodymo-stabdžiu” (angl. *show-stopper*), kadangi įstatymų leidėjas negali remtis jokiais kitais interesais, išskyrus autorių teisių turėtojų privačius ekonominius interesus²⁵⁵. Pagrindinis šio potencialiai viešo paskelbimo teisės apribojimams taikytino “griežto” trijų pakopų testo aiškinimo trūkumas yra tai, kad jo pagrindu paprasčiausiai griaunama nacionalinių apribojimų sistema, kuri yra suderinta su Informacinės visuomenės direktyva ir tiksliai apibrėžta. Be to, išskirtini ir kiti trūkumai: (i) neleidžiama greitai ir veiksmingai reaguoti į socialinius, kultūrinius, komercinius, o svarbiausia skaitmeninės aplinkos pokyčius; (ii) iškraipoma pusiausvyra tarp teisių turėtojų ir kūrinų naudotojų interesų dėl to, kad net ir visuomeniniais interesais pateisinama prieiga prie informacijos ir konkurencijos skatinimas gali tam tikra prasme prieštarauti ekonominiams autorių teisių turėtojų interesams; (iii) neskiriama pakankamai dėmesio skirtingiems autorių interesams, kadangi svarbiausiais laikomi autorių teisių savininko ekonominiai interesai.

Trijų pakopų testas neturėtų funkcionuoti kaip nedaloma visuma ir todėl pavienis šio testo etapas arba reikalavimas neturėtų veikti kaip „pasirodymo-stabdis“²⁵⁶. Būtina, jog aiškinimas, išplaukiantis iš nagrinėjamo testo, užtikrintų ne tik teisių turėtojų, bet kartu ir trečiųjų asmenų

²⁵¹ World Trade Organization, United States – Section 110(5) of the US Copyright Act, Report of the Panel, WTO Document WT/DS160/R (15 June 2000).

²⁵² Thesis gal 160 (pažiūrėk lit. sąr.)

²⁵³ French Cour de cassation of 28 Feb. 2006, *RIDA* 2006, n° 209, p. 323; *IIC* 2006, no. 6, p. 760.

²⁵⁴ Kur A. Of oceans, islands, and inland water – how much room for exceptions and limitations under the three-step test? // Competition and Tax Law Research Paper, No. 4. Max Planck Institute for Intellectual Property, 2008. P. 40. Kaip teigia autorius, tuo atveju, kai tam tikras apribojimas negali patenkiti nors vieno iš trijų, vienas po kito einančių, reikalavimų, laikoma, kad trijų pakopų testas yra pažeistas, neatsižvelgiant į jokią viešą interesą.

²⁵⁵ Geiger C., Griffiths J., Hilty R. M. Towards a balanced interpretation of the “three-step test” in copyright Law // European Intellectual Property Review. 2008. P. 490.

²⁵⁶ Ten pat. Taip pat Geiger C., Griffiths J., Hilty R. M. Declaration on a balanced interpretation of the “three-step test” in copyright Law // European Intellectual Property Review, 2008. P. 495.

interesus, todėl šio testo atskiri reikalavimai turėtų būti aiškinami ne kaip trys viena po kitos einančios kliūtys, tačiau kaip kriterijai, kurie turi būti pasverti visi kartu prieš priimant sprendimą dėl bet kokio teisės aktuose numatyto turtinių teisių apribojimo. Tokiu būdu nacionaliniams teismams būtų suteikta galimybė, nepriklausomai nuo turtinių teisių savininko privačių ekonominių interesų, leisti viešai skelbti kūrinis be jo leidimo, jei to reikalautų viešas interesas²⁵⁷. Barcelonos apeliacinis teismas 2008 metais sprendė bylą²⁵⁸, kurioje ieškovas tvirtino, jog Google, atgamindamas elektroninio tinklapio fragmentus savo paieškos sistemos rezultatu pateiktyje bei padarydamas išsaugotas šio tinklapio kopijas viešai prieinamomis, pažeidė autoriaus turtines teises. Teismas priimdamas sprendimą priėjo išvados, kad trijų pakopų testas ne vien reguliuoja nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintų apribojimų taikymo sritį, bet kartu yra įrankis skirtas išimtinių autorių teisių riboms nustatyti²⁵⁹, taip sukūriant pusiausvyrą tarp autorių teisių turėtojų ir kūrinių naudotojų interesų²⁶⁰. Turint omenyje tai, jog Informacinės visuomenės direktyvoje yra nustatytas baigtinis viešo paskelbimo teisių apribojimų sąrašas su tiksliai nurodyta šių apribojimų taikymo apimtimi, Barcelonoje pasirinktas „lankstus“ požiūris trijų pakopų testo atžvilgiu, galėtų būti laikomas kraštutiniu, kadangi leidžia nacionaliniams teismams nepaisyti norminiuose teisės aktuose įtvirtintų išimčių. Tačiau reikia pastebėti, kad šiandien Europos Sąjungoje veikiantis apribojimų modelis, kuris neabejotinai taikytinas ir viešo paskelbimo teisei, neužtikrina nei siekto teisinio tikrumo, nei pakankamo lankstumo. Kai kurie mokslininkai laiko dabartinį apribojimų modelį mišriu²⁶¹. Kaip rodo Europos Teisingumo Teismo praktika, teisinis tikrumas yra neįmanomas dėl to, kad nacionalinėje teisėje įgyvendinti direktyvos 2001/29/EB apribojimai, gali būti nugincyti pasiremiant trijų pakopų testu²⁶². Tačiau negana to pagrindinis privalumas – lankstumas, – slypintis atviroje trijų pakopų testo formuluotėje, yra taip pat likviduojamas, kadangi trijų pakopų testas iš esmės nesuteikia galimybės sukurti naujas kūrinių naudojimo išimtis²⁶³. Baigtinis turtinių teisių apribojimų sąrašas visiškai nepalieka vietos net menkiausiai „sąžiningo naudojimo“ tipo išimčiai²⁶⁴, nepaisant

²⁵⁷ Koelman K. J. Fixing the three-step test // European Intellectual Property Review, 2006. P. 4.

²⁵⁸ Barcelona Court of Appeals, Decision of 17th September 2008.

²⁵⁹ Ten pat.

²⁶⁰ Kur A. Of oceans, islands, and inland water – how much room for exceptions and limitations under the three-step test? // Competition and Tax Law Research Paper, No. 4. Max Planck Institute for Intellectual Property, 2008. P. 35. Trijų pakopų testas turi ne vien stiprinti teisių turėtojų poziciją, kaip nustatė Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas 2006 metais, tačiau kartu turi sudaryti palankesnes sąlygas nemokamam naudojimui kūrinių naudotojų atžvilgiu.

²⁶¹ Hugenholtz P. B. Why the copyright directive is unimportant, and possibly invalid // European Intellectual Property Review, 2000. P. 499. Taip pat Hart M. The proposed directive for copyright in the information society: nice rights, shame about the exceptions // European Intellectual Property Review, 1998. P. 169.

²⁶² ECJ, July 16, 2009, case C-5/08, Infopaq / Danske Daglades Forening. Europos Teisingumo Teismas pripažino apribojančią prigimtį ir išaldantį poveikį trijų pakopų testo atžvilgiu.

²⁶³ Geiger C. The three-step test, a threat to a balanced copyright law? // International Review of Intellectual Property and Competition Law, No. 37, 2006. P. 683.

²⁶⁴ Goldstein P. Copyright, principles, law and practice, Vol. II. Boston, 1989. Jungtinių Amerikos Valstijų teismai išvystė „sąžiningo naudojimo“ doktriną bandymų ir klaidų proceso eigoje, trukusioje kelis šimtmečius, kol ji galiausiai buvo kodifikuota 1976. Šis „sąžiningo-naudojimo“ testas buvo sukurtas kaip teismų taikomas

skubaus poreikio jai dėl sparčios technologijų plėtros bei informacinės visuomenės infrastruktūros²⁶⁵. Taip yra todėl, kadangi tokia išimtis neatitinka pirmojo trijų pakopų testo reikalavimo, t.y. „sąžiningas naudojimas“ negali būti laikomas „tik tam tikru specialiu atveju“ ir kelia grėsmę siauram šio reikalavimo aiškinimui. Tačiau egzistuoja ir nuomonė, jog „sąžiningo naudojimo“²⁶⁶ ribose viešo paskelbimo teisės apribojimų teisinis tikrumas²⁶⁷ yra formuojamas teismų praktikoje – teismai, priimdami sprendimus, atsižvelgia į kiekvienos bylos individualias aplinkybes ir tokiu būdu sukuria „tik tam tikrus atvejus“, kurie tampa žinomais, individualizuotais ir dėl to „specialiais“ trijų pakopų testo prasme²⁶⁸.

3. VIEŠAS PASKELBIMAS TEISMŲ PRAKTIKOJE

Pirmajame skyriuje išnagrinėję teisės viešai skelbti kūrinį reglamentavimą tarptautiniu, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis bei iš šio reglamentavimo išplaukiančią paminėtos teisės sampratą, o antrajame skyriuje – viešo paskelbimo teisės sudėtinės dalis, jų kvalifikuojančius požymius bei apribojimų principus trijų pakopų testo rėmuose, galime pereiti prie kito šio magistro baigiamojo darbo požiūriu aktualaus klausimo, o būtent teisės viešai skelbti kūrinį taikymo aspektų. Šiame skyriuje analizuosime, kaip „viešo paskelbimo“ sąvoka aiškintina jurisprudencijos lygmeniu. Pagal toliau pateiktų bylų sprendimus palyginsime ir įvertinsime tiek Europos Teisingumo Teismo, tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicijas, interpretuojant autoriaus teisę, kuri yra atitinkamai įtvirtinta direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 dalyje bei Autorių teisių įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punkte.

3.1. Europos Teisingumo Teismo praktika

Europos Teisingumo Teismo jurisprudencijos lygmeniu „viešo paskelbimo“ sąvoka bei pagrindinės su šiuo kūrinio panaudojimo būdu susijusios nuostatos buvo analizuojamos 2006 metais²⁶⁹. Tada nacionalinis Ispanijos teismas kreipėsi į Europos Teisingumo Teismą, prašydamas

standartas, o ne diplomatinis kompromisas.

²⁶⁵ Dreier T. Limitations: the centerpiece of copyright in distress // *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, Vol. 1, 2010. P. 50.

²⁶⁶ Plačiau apie trijų pakopų testo poveikį atviros formulotės apribojimams, susijusiems su „sąžiningo naudojimo“ doktrina, žiūrėkite Cohen H. J., ‘Restrictions on Copyright and their Abuse,’ *European Intellectual Property Review* (2005). P. 359; Leafer M. The uncertain future of fair use in a global information marketplace // *Ohio State Law Journal*, No. 62, 2001. P. 849; Newby T. What’s fair here is not fair everywhere: does the american fair use doctrine violate international copyright law? // *Stanford Law Review*, 1999. P. 1633; Cohen J. E. WIPO Copyright Treaty implementation in the United States: will fair use survive // *European Intellectual Property Review*, 1999. P. 236.

²⁶⁷ Senfleben M. The international three-step test: a model provision for fair use legislation // *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, Vol. 1, 2010. P. 76.

²⁶⁸ World Trade Organization, United States – Section 110(5) of the US Copyright Act, Report of the Panel, WTO Document WT/DS160/R (15 June 2000). Paragrafas 6.108.

²⁶⁹ Europos Teisingumo Teismo byla 2006 m. gruodžio 7 d. - General de Autores y Editores de Espana v. Rafael

prejudicinio sprendimo, ir pateikė šiuos klausimus: 1) ar televizorių, į kuriuos kabeliu siunčiami satelito ar antžeminių sistemų televizijos signalai, įrengimas viešbučių kambariuose yra viešas paskelbimas, kurį reguliuoja direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnis; 2) ar neprieštarauja minėtam straipsniui tai, kad veiksmai, kuriais į viešbutį transliuojamus kūrinius perteikiantys signalai iš karto atskirai viešbučio kabeliu perduodami į kambariuose esančius tokius signalus priimančius įrenginius, nelaikytini viešu paskelbimu vien dėl to, kad viešbučio kambarys laikomas gyvenamąja patalpa; 3) ar direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio prasme transliuojamų kūrinių perdavimas į viešbučio kambariuose esančius televizorius gali būti laikomas viešu vien todėl, kad kūrinys yra prieinamas vis kitiems viešbučio gyventojams.

Paminėsime, kad remiantis direktyvos 2001/29/EB 23 konstatuojamąja dalimi sąvoka „viešas paskelbimas“ turi būti suvokiama plačiąja prasme²⁷⁰. Toks aiškinimas yra būtinas direktyvoje 2001/29/EB įtvirtinto tikslo įgyvendinimui, t.y. siekiant užtikrinti aukšto lygio autorių teisių apsaugą, leidžiančią autoriams gauti teisingą atlygį už jų kūrinių panaudojimą, būtent viešo paskelbimo atveju²⁷¹. Direktyvos 2001/29/EB 27 konstatuojamoji dalis numato, kad vien tik fizinių priemonių teikimas, kurį, pavyzdžiui, gali atlikti televizorius perduodančios ar nuomojančios įmonės, nėra joks kūrinio naudojimas perduodant jį visuomenei nematerialia forma²⁷². Tačiau techniškai ši priemonė – televizorius – gali suteikti visuomenei priėjimą prie transliuojamų kūrinių. Todėl televizorių įrengimas viešbučio kambariuose, per kuriuos vėliau atliekamas signalais transliuojamų kūrinių išplatimas čia gyvenantiems klientams, yra viešas paskelbimas direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 dalies prasme, nepaisant gaunamo signalo perdavimo technikos.

Anot Europos Teisingumo Teismo, autorius, leisdamas transliuoti savo kūrinį, turi omenyje tik tiesioginius vartotojus, kurie savo galiniais įrenginiais individualiai arba privačiai šeimoje priima perduodamas programas. Transliuojamų programų išplatimas per centrinę paskirstymo įrangą į viešbučio kambariuose gyvenančių klientų televizorius nepanašus į paprastą transliacijos signalų priėmimą. Tai savarankiškas viešbučio atliekamas veiksmas, kurio dėka transliuojamas kūrinys perduodamas platesnei auditorijai, todėl autorius įgija išimtinę teisę tokį perdavimą kontroliuoti²⁷³. Pastebėtina, kad centrinės signalų paskirstymo sistemos panaudojimas, perduodant transliuojamus kūrinius į viešbučio kambariuose gyvenančių klientų televizorius, nėra paprasta techninė priemonė, kurios tikslas būtų priėmimo zonoje užtikrinti ar pagerinti

Hoteles SA, C-306/05.

²⁷⁰ Europos Teisingumo Teismo byla 2006 m. gruodžio 7 d. - General de Autores y Editores de Espana v. Rafael Hoteles SA, C-306/05. Para. 36.

²⁷¹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167. Šie tikslai, kurie keliami direktyvos 2001/29/EB atžvilgiu kaip vieni svarbiausių, yra pateikti 9 ir 10 konstatuojamosiose dalyse.

²⁷² Ten pat. 27 konstatuojamoki dalis.

²⁷³ Europos Teisingumo Teismo byla 2006 m. gruodžio 7 d. - General de Autores y Editores de Espana v. Rafael Hoteles SA, C-306/05. Para. 41.

pradinės transliacijos gavimą. Taigi sutinkame su Europos Teisingumo Teismo pozicija, kad viešbutis yra įstaiga, kuri, labai gerai žinodama savo elgesio pasekmes, atlieka tarpininko vaidmenį, t.y. suteikia savo klientams prieigą prie autorių teisės saugomų objektų, įsikišdama į transliuojamų signalais kūrinų perdavimo procesą. Jei nebūtų šio įsikišimo viešbučio klientai, nors ir esantys priėmimo zonoje, iš esmės negalėtų matyti transliuojamo kūrinio²⁷⁴. Nors pelno siekimas neturi reikšmės viešo paskelbimo kvalifikavimui, tačiau reikėtų paminėti tai, jog, remiantis nagrinėjamos bylos medžiaga, akivaizdu, kad viešbutis, suteikdamas savo klientams prieigą prie transliuojamų kūrinų, siekė tam tikros naudos už papildomų paslaugų teikimą²⁷⁵.

Sąvokos prasme terminas „viešas“ siejamas su neribotu potencialių televizijos žiūrovų skaičiumi arba, kitaip tariant, autorių teisės saugomas kūrinys turi būti prieinamas neapibrėžtos visuomenės narių grupės atžvilgiu. Taigi savaime suprantama, jog turėtų būti keliamas klausimas, ar viešbučio klientų ratas yra pakankamai platus, kad patenkintų neapibrėžtumo kriterijų. Atsakant į šį klausimą, būtina atsižvelgti ne tik į tuos klientus, kurie yra įsikūrę viešbučio kambariuose, bet kartu ir į tuos, kurie yra visose kitose šio pastato patalpose ir savo ruožtu gali naudotis ten įrengtu televizoriumi. Dargi šis jau ir taip nemažas žmonių skaičius, įskaitant viešbučio darbuotojus, paprastus lankytojus bei pačius gyventojus, padidėja, suvokiant greitą klientų kaitą, kuri būdinga viešbučių verslui. Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad ši visuomenės narių grupė patenkina neapibrėžtumo kriterijų ir todėl autoriams turi būti tinkamai atlyginta už jų kūrinų viešą paskelbimą pagal direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 dalį. Pastebėtina, kad pagal šioje byloje nustatytas aplinkybes viešbučio atliktas viešo paskelbimo veiksmas atitinka Berno konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (ii) punktu numatytą kūrinų retransliavimą²⁷⁶.

Europos Teisingumo Teismas, atsakydamas į pirmąjį ir trečiąjį klausimus, neneigė, kad vien tik fizinių priemonių teikimas savaime nereiškia viešo paskelbimo direktyvos 2001/29/EB prasme, tačiau nagrinėjamos bylos kontekste viešo transliacijų perdavimo veiksmas pasireiškė viešbučiui įsikišus į tam tikros organizacijos vykdomą transliacijos procesą ir paskirsčius signalus į kambariuose esančius televizorius, be ko šio viešbučio klientai nebūtų galėję matyti autorių teisės saugomų kūrinų²⁷⁷.

²⁷⁴ Ten pat. Para. 42.

²⁷⁵ Ten pat. Para. 44. Negalima būtų pagrįstai ginčyti, kad šios paslaugos pasiūlymas turi įtakos viešbučio autoritetui ir dėl to kambarių kainai. Todėl net manant, kaip teigia ir Europos Bendrijų Komisija, kad pelno siekimas nėra būtina viešo paskelbimo sąlyga, bet kuriuo atveju yra nustatyta, kad paskelbimo komercinis pobūdis egzistuoja esant tokioms aplinkybėms, kokios yra pagrindinėje byloje

²⁷⁶ Europos Teisingumo Teismo byla 2006 m. gruodžio 7 d. - General de Autores y Editores de Espana v. Rafael Hoteles SA, C-306/05. Para. 40. Europos Teisingumo Teismo byloje nustatytais aplinkybėmis, nepradinė transliavimo organizacija – viešbutis – kūriniais signalais perduodavo kitai visuomenei – savo klientams – nei ta, kuriai skirtas pradinis jų transliavimas. Kitaip tariant, perdavimas buvo vykdomas naujai visuomenei Berno konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (ii) punkto pagrindu nustatytos viešo paskelbimo – retransliacijos – teisės taikymo ribose.

²⁷⁷ Ten pat. Para 47.

Antrasis klausimas, pateiktas Europos Teisingumo Teismui prašant prejudicinio sprendimo, buvo dėl viešbučio kambarių, kuriuose autorių teisės saugomi kūriniai per televizorius yra paskelbiami, privataus pobūdžio atitikties direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 dalyje nustatytiems viešo panaudojimo kriterijams. Airija²⁷⁸ pagrįsdama teiginį, susijusį su viešbučio kambarių privatumu, pasirinkė Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsniu²⁷⁹, pagal kurį draudžiamas bet koks savavališkas ar neproporcingas valstybės institucijų įsikišimas į privačią veiklą. Tačiau šis argumentas nebuvo priimtas, kadangi Airija nepatiksino kas, atsižvelgiant į bylos kontekstą, yra tokio savavališko ir neproporcingo įsikišimo auka²⁸⁰. Savo ruožtu Europos Teisingumo Teismas atsakė, kad vietos, kurioje paskelbiamas kūrinys privatumo ar viešumo kriterijus neturi reikšmės²⁸¹. Mes pritariame šiai Europos Teisingumo Teismo pozicijai, kadangi viešas paskelbimas būtų akivaizdžiai beprasmis, jei neapimtų paskelbimo privačiose vietose. Vienas iš tai pagrindžiančių argumentų yra direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 dalyje bei PINO Autorių teisių sutarties 8 straipsnyje numatytas kūrinių perdavimas visuomenei tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku. Jei vis dėlto pripažintume, kad viešas paskelbimas neapima paskelbimo privačiose vietose, tokiu atveju, naudotojams gaunant suskaitmenintus kūrinius, pavyzdžiui, išimtinai tik į savo namų kompiuterius autoriai negalėtų pagrįstai tikėtis tinkamo atlygio už jų kūrinių panaudojimą.

2011 m. spalio 13 d. Europos Teisingumo Teismas išaiškino viešo perdavimo per palydovą sąvoką. Buvo nustatyta, jog tiek tiesioginė, tiek netiesioginė²⁸² televizijos programų

²⁷⁸ Prie bylos medžiagos pastabas pateikė ir Airijos vyriausybė, atstovaujama D. J. O'Hagan, padedamo *BL N. Travers*.

²⁷⁹ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-987. Konvencijos 8 straipsnyje įtvirtinta: (1) kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo asmeninis ir jo šeimos gyvenimas, buto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas; (2) valdžios pareigūnai neturi teisės kištis į naudojimąsi šia teise, išskyrus įstatymo numatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventojų sveikatai ar dorovei arba kitų žmonių teisėms ir laisvėms apsaugoti.

²⁸⁰ Europos Teisingumo Teismo byla 2006 m. gruodžio 7 d. - *General de Autores y Editores de Espana v. Rafael Hoteles SA*, C-306/05. Para. 53. Sunkiai suprantama, kad Airija turi omenyje klientus, besinaudojančius signalu, kurį gauna ir už kurį nėra jokios pareigos atlyginti autoriams. Auka negali būti ir viešbutis, nes net jei būtų padaryta išvada, kad ši įstaiga privalo mokėti paminėtą atlyginimą, ji nebūtų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio pažeidimo auka, kadangi klientams suteikti kambariai negali būti laikomi privačiais.

²⁸¹ Ten pat. Para. 50. Ir iš direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 dalies, ir iš PINO autorių teisių sutarties 8 straipsnio, kurie abu reikalauja autoriaus leidimo ne retransliavimui viešose vietose ar visuomenei prieinamoje vietoje, bet paskelbimui, formuluotės ir esmės aišku, kad vietos, kurioje paskelbiama, privatumo ar viešumo kriterijus nėra svarbus.

²⁸² Netiesioginės transliacijos atveju transliuotojai įveda programų signalus į atitinkamą komunikacijos grandinę, pateikdami šiuos signalus palydovinės televizijos kanalų paketo teikėjui ir suteikdami jam teisę įvesti juos į komunikacijos grandinę, vedančią į palydovą. Tuo tarpu tiesioginės transliacijos atveju transliuotojai tiesiogiai įveda programų signalus į komunikacijos grandinę, vedančią į palydovą, taip visiškai kontroliuodami šių signalų įvedimą į atitinkamą komunikacijos grandinę ir už ją atsakakydami. Ši kontrolė ir atsakomybė susijusi ne su visu perdavimu, o tik su programų signalų įvedimu. Nei viena Palydovinio transliavimo direktyvos nuostata nenustato, kad kontrolė ir atsakomybė, kiek tai susiję su visu šiuo perdavimu, turi būti išimtinio pobūdžio, todėl nedraudžiama šia atsakomybe ir kontrole, kiek tai susiję su minėta tiesiogine ir netiesiogine transliacija, prirėkus pasidalinti su televizijos kanalų paketo teikėju.

transliacija yra viešas perdavimas per palydovą, jeigu atitinka Direktyvos 93/83/EEB 1 straipsnio 2 dalies a-c punktuose numatytas sąlygas²⁸³: (1) ji pradedama programos signalų „įvedimu“, atliekamu „atsakingai transliavimo organizacijai kontroliuojant“; (2) šie signalai įvedami „į ištisinę komunikacijos grandinę, vedančią į palydovą ir žemyn link žemės“; (3) šie signalai skirti viešam priėmimui; (4) „iškodavimo priemonėmis visuomenę aprūpina transliavimo organizacija arba tomis priemonėmis aprūpinama jos leidimu“. Teismas nustatė, kad abi televizijos transliacijų rūšys atitinka šias keturias sąlygas ir dėl to turi būti laikomos vienu viešu perdavimu per palydovą, taigi ir nedalomomis²⁸⁴. Tačiau, anot Teismo, tai nereiškia, kad palydovinės televizijos kanalų paketo teikėjo įsikišimas į viešą perdavimą per palydovą galėtų būti vykdomas be atitinkamų autorių teisių turėtojų leidimo.

Pagal Direktyvos 93/83/EEB 2 straipsnį minėtą leidimą turi gauti ne tik transliuotojai, kurie pradeda viešą perdavimą per palydovą, bet ir tie subjektai, kurie įsikiša tokio perdavimo metu ir padaro saugomus objektus prieinamus didesnei publikai nei atitinkamo transliuotojo publika, t.y. publikai, į kurią šių kūrinių autoriai neatsižvelgė²⁸⁵, suteikdami transliuotojui leidimą juos naudoti. Palydovinės televizijos kanalų teikėjas sugrupuoja kelias skirtingų transliuotojų transliacijas į naują audiovizualinį produktą, kuris vėliau užkoduojamas tam, kad prieigą prie jo turėtų tik tie asmenys, kurie įsigytų už tam tikrą abonementinį mokestį atkodavimo priemones. Ši palydovinės televizijos kanalų teikėjo veikla neprilygintina vien fizinių priemonių, skirtų užtikrinti arba pagerinti originalios laidos priėmimą jos transliavimo zonoje, suteikimui²⁸⁶.

Teismas padarė išvadą, jog pagal Direktyvos 93/83/EEB 2 straipsnį palydovinės televizijos kanalų paketo teikėjas privalo gauti atitinkamų teisių turėtojų leidimą, kad galėtų įsikišti į perdavimą per palydovą – tiesioginę ir netiesioginę televizijos transliaciją. Vienintelė galima išimtis, kurios pagrindu minėtas teikėjas neprivalėtų gauti šio leidimo, būtų tik tuo atveju, jei autorių teisių turėtojai su atitinkamu transliuotoju būtų sutarę, kad saugomi kūriniai taip pat bus viešai perduodami per palydovinės televizijos kanalų paketo teikėją, su sąlyga, kad pastaruoju atveju šio teikėjo įsikišimas nepadarys šių kūrinių prieinamų naujai publikai²⁸⁷.

²⁸³ Europos Teisingumo Teismo byla 2011 m. spalio 13 d. – Arifield NV, Canal Digitaal BV v. SABAM, AGICOA Belgium BVBA C-431/09 ir C-432/09.

²⁸⁴ Ten pat. Para. 69.

²⁸⁵ Europos Teisingumo Teismo byla 2006 m. gruodžio 7 d. - General de Autores y Editores de Espana v. Rafael Hoteles SA, C-306/05. Para. 40 ir 42.

²⁸⁶ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167. 27 konstatuojamoji dalis. Be to, pažymėtina, kad palydovinės televizijos kanalų teikėjo įsikišimas yra atskira paslauga, teikiama siekiant iš to gauti pelno, nes minėti asmenys abonementinio mokesčio sumą perveda ne transliuotojui, o šiam teikėjui. Taigi yra aišku, kad ši suma mokėtina ne už galimas technines paslaugas, o už prieigą prie per palydovą siunčiamos transliacijos, taigi ir prie kūrinių bei kitų saugomų objektų.

²⁸⁷ Europos Teisingumo Teismo byla 2011 m. spalio 13 d. – Arifield NV, Canal Digitaal BV v. SABAM, AGICOA Belgium BVBA C-431/09 ir C-432/09. Para. 84.

3.1. Lietuvos teismų praktika

Šiame paskutiniajame poskyryje atidžiai panagrinėsime Lietuvos teismuose spęstą bylą²⁸⁸ tarp UAB „Hesonos“ ir Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūros (toliau – LATGA-A arba kolektyvinio administravimo organizacija). Žemesnių instancijų teismai nustatę ir įvertinę susiklosčiusias byloje aplinkybes supainiojo Autorių teisių įstatyme įtvirtintas sąvokas ir klaidingai kvalifikavo kūrinių viešą atlikimą, vietoj viešo paskelbimo, bei atitinkamai formaliai nebuvo tikslūs, pripažindami, jog buvo pažeista minėto Įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 7 punkte autoriui numatyta turtinė teisė viešai atlikti kūrinius, kuomet iš tikrųjų pažeista buvo kita, būtent Įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punkto teisė viešai skelbti kūrinius. Tokį žemesnių instancijų teismų kvalifikavimą galėjo nulemti ta aplinkybė, kad prieš kylant ginčui, o konkrečiai 2005 m. spalio 26 d., UAB „Hesona“, kuri vėliau su ieškinio reikalavimais kreipėsi į Vilniaus miesto 3-iosios apylinkės teismą, ir LATGA-A sudarė licencinę sutartį taip pat ne dėl kūrinių viešo paskelbimo teisės, o dėl kūrinių viešo atlikimo teisės²⁸⁹. Pastebėtina, kad tiek šalių klaida sudarant licencinę sutartį, tiek teismų kvalifikuojant pažeidimą yra formalaus pobūdžio ir, kaip nurodė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, net ir tuo atveju, jei šios klaidos nebūtų padarytos, ginčo sprendimas iš esmės nepasikeistų. Taip yra, kadangi visos autoriaus turtinės teisės numatytos Autorių teisių įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje, įskaitant teisę viešai skelbti ar atlikti kūrinius, yra išimtinio pobūdžio; taigi kiti asmenys norėdami jomis pasinaudoti privalo gauti autoriaus leidimą arba įsigyti licenciją, pasirašydami sutartį su autorių teisių turėtojų interesus atstovaujančia kolektyvinio administravimo organizacija.

Nors UAB „Hesona“ pradžioje sudarė licencinę sutartį bei mokėjo LATGA-A'ai autorinį atlyginimą, tačiau vėliau savo iniciatyva šią sutartį nutraukė, remdamasi Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso (toliau – CK) 1.82 straipsnio 2 dalimi²⁹⁰ ir 1.90 straipsnio 1, 2 dalimis²⁹¹. Ji neigė abu LATGA-A'os teiginius, kurių pagrindu buvo sudaryta licencinė sutartis pabrėždama, kad kavinėje, priklausančioje UAB „Hesonai“, viešas kūrinių atlikimas niekada nevyko bei kad foninė muzika, dėl kurios buvo mokamas autorinis atlyginimas, nebuvo naudojama²⁹². Minėtoje

²⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Hesona“ v. Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra (LATGA-A), bylos Nr. 3K-3-302/2009.

²⁸⁹ Licencinė sutartis Nr. 3752 „Dėl teisės naudoti LATGA-A repertuaro kūrinius viešam atlikimui restoranuose, kavinėse, baruose“, kurioje nurodyta, kad ji nuo įsigalioja nuo 2004 m. birželio 1 d. ir galioja iki 2005 m. birželio 1 d., automatiškai pratęsiama kasmet, jeigu likus vienam mėnesiui iki sutarties pabaigos nė viena iš šalių nepraneša apie jos nutraukimą. Sutarties priedo Nr. 1 skiltyje dėl kūrinių naudojimo būdo, už kurį imamas kasmetinis 76,70 Lt (su PVM) mokestis, nurodyta, kad kavinėje naudojama foninė muzika.

²⁹⁰ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 1.82 straipsnio 2 dalyje numatyta: „Viešųjų juridinių asmenų sudaryti sandoriai, prieštaraujantys jų veiklos tikslams, gali būti pripažinti negaliojančiais“.

²⁹¹ Ten pat. 1.90 straipsnio 1 dalis įtvirtina: „Iš esmės suklydus sudarytas sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu pagal klydusios šalies ieškinį“. To paties straipsnio 2 dalis nurodo: „Suklydimu laikoma klaidinga prielaida apie egzistavusius esminius sandorio faktus“.

²⁹² Anot UAB „Hesonos“, foninė muzika nebuvo naudojama kaip tai daroma kino filmuose, radijo laidose ir kituose

kavinėje lankytojai galėjo klausytis trečiojo asmens UAB „Žinių radijas“ transliuojamų laidų tokios apimties ir turinio, kokių juos transliuojamos į eterį²⁹³. Kavinės savininkė pabrėžė, kad transliuojamos į eterį radijo laidos yra gretutinių teisių objektai²⁹⁴, tuo tarpu LATGA-A neadministruoja gretutinių teisių objektų, neturi teisės atstovauti radijo laidų kūrėjų interesams ir jiems nemoka. Taigi, anot UAB „Hesona“, kolektyvinio administravimo asociacija, pareikalaudama sudaryti sutartį dėl mokėjimų už transliuojamų laidų klausimąsi ir mokėti joje nustatytą mokesčių ėmėsi administruoti gretutinių teisių sritį, taip pažeisdama savo veiklos tikslus. Vilniaus miesto 3-iosios apylinkės teisme kavinės savininkė pareikalavo (i) pripažinti licencinę sutartį negaliojančia nuo jos sudarymo momento ir (ii) priteisti iš LATGA-A'os visą iki tol sumokėtą sumą autorinio atlyginimo forma kaip įgytą be teisinio pagrindo pagal CK 6.237²⁹⁵.

Laikydami, kad UAB „Hesona“ neįrodė savo reikalavimo teisės ginčyti su LATGA-A sudarytą licencinę sutartį pagal CK 1.82 ir 1.90 straipsnių nuostatas, Pirmosios²⁹⁶ ir Apeliacinės²⁹⁷ instancijų teismai ieškinį atmetė ir laikė toliau nurodytus teiginius nepagrįstais: (i) radijo stoties transliuojamų laidų paskelbimas viešose vietose jų transliavimo metu nėra viešas kūrinio atlikimas; (ii) radijo stoties transliuojamos laidos ir jose atgaminti įrašai yra gretutinių teisių objektai, kurių atsakovas neadministruoja; (iii) šie objektai priklauso radijo stotims, kurios ir moka autorinį atlyginimą autoriams už transliuotus jų kūrinius. Pasak Vilniaus apygardos teismo, viešas kūrinių paskelbimas radijo stoties transliuojamų laidų kontekste nebuvo išvelgtas dėl to, kad yra siejamas ne vien su objektyvia galimybe girdėti kurį nors konkretų muzikos kūrinį, tačiau ir su kita būtina sąlyga – paties subjekto (klausytojo) laisva valia bei pasirinkimo galimybe²⁹⁸. Taigi būtent vartotojo, t.y. asmens, kuriam kūrinys tuo konkrečiu momentu yra skiriamas, pasirinkimo laisvė skiria viešą paskelbimą nuo viešo atlikimo. Kadangi klausytojai, būdami kavinės lankytojais, neturi laisvės pasirinkti norimą girdėti radijo stotį ar transliuojamą

kūriniuose fonui sukurti.

²⁹³ Radijo stotis „Žinių radijas“ už radijo laidose panaudotus autorių kūrinius, administruojamus LATGA-A'os, moka nustatytą dydžio autorinį atlyginimą, taip užtikrindama autorių teisių, įtvirtintų Autorių teisės įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punkte ir 3 dalyje, įgyvendinimą.

²⁹⁴ Anot UAB „Hesona“, LATGA-A'os atstovaujama autorių kūriniai buvo skelbti radijo laidose ne kaip savarankiški objektai, o radijo laidų sudėtyje, t.y. įtraukti į savarankišką kūrinį – radijo laidą, kuriai, kaip tokiai, taikytinos gretutines teises reglamentuojančios normos.

²⁹⁵ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 6.237 straipsnis nustato pareigą gražinti be pagrindo įgytą turtą. Šio straipsnio 1 dalis teigia: „Asmuo, kuris be teisinio pagrindo savo veiksmais ar kitokiu būdu tyčia ar dėl neatsargumo įgijo tai, ko jis negalėjo ir neturėjo gauti, privalo visa tai gražinti asmeniui, kurio sąskaita tai buvo įgyta, išskyrus šio kodekso numatytas išimtis“.

²⁹⁶ Vilniaus miesto 3-iosios apylinkės teismo 2008 m. liepos 3 d. sprendimas civilinėje byloje pagal ieškovo UAB „Hesona“ ieškinį atsakovui Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūrai (LATGA-A'ai) dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo. Teismas ieškinį atmetė.

²⁹⁷ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. Vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovo UAB „Hesona“ ieškinį atsakovui Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūrai (LATGA-A'ai) dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo. Teismas ieškovo apeliacinį skundą atmetė ir Vilniaus miesto 3-iosios apylinkės teismo 2008 m. liepos 3 d. sprendimą paliko nepakeistą.

²⁹⁸ Pasirinkimo galimybe klausyti ar neklausyti, jei klausyti, kurį kūrinį ar kūrinius, kuriuo momentu ir kurioje vietoje, pasitelkiant tam radijo imtuvą ar kitą įrangą, gebančią priimti radijo stoties signalus.

kūrinių, teismai nusprendė, kad būtent „viešo atlikimo“ sąvoką²⁹⁹, įtvirtinta Autorių teisės įstatymo 2 straipsnio 29 dalyje, labiausiai atitinka byloje susiklosčiusios faktinės aplinkybės. Pažymėtina, jog ginčijama sutartimi nebuvo susitarta ir pagal ją nereikalaujama autorinio atlyginimo būtent gretutinių teisių subjektui³⁰⁰. Abiejuose žemesnių instancijų teismuose buvo vienareikšmiškai nuspręsta, kad autorinis atlyginimas iš UAB „Hesonos“ buvo renkamas ne už radijo laidų transliacijas, o už antrinių kūrinių panaudojimo būdą – radijo laidų transliacijų metu naudojamų kūrinių viešą atlikimą, kai radijo laidos transliacija yra naudojama kavinėje muzikiniam fonui sukurti. Vadovaujantis Autorių teisės įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 7 punkto³⁰¹ ir 3 dalies³⁰² nuostatomis autorinis atlygis autoriui priklauso ne tik kai kūrinys atliekamas gyvai, bet taip pat panaudojant radijo ir televizijos transliaciją ir retransliaciją bei fonogramą ar audiovizualinio kūrinio įrašą. Taigi autoriai už viešą jų kūrinių atlikimą, panaudojant garso įrašą UAB „Hesonai“ priklausančioje kavinėje, turi teisę gauti autorinį atlyginimą. Iš viso to išplauktų logiška išvada, kad autorių teisių turėtojams atstovaujanti kolektyvinio administravimo asociacija, pasirėmusi Autorių teisės įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje autoriui suteikta teise, teisėtai renka autorinį atlyginimą už naują kūrinių panaudojimo būdą, t.y. už jų viešą atlikimą transliuojamų radijo laidų metu.

UAB „Hesona“ pateikusi ieškinį Vilniaus miesto 3-iosios apylinkės teisme, o vėliau apeliacinį skundą Vilniaus apygardos teisme, toliau su kasaciniu skundu³⁰³ kreipėsi į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą. Šioje byloje³⁰⁴ Teismas turėjo galutinai ir neskundžiamai atsakyti į šiuos du klausimus: (a) ar autorių teisių turėtojams atstovaujanti kolektyvinio administravimo

²⁹⁹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 2 straipsnio 29 dalis numato: „Viešas atlikimas – kūrinio vaidinimas, dainavimas, grojimas, deklamavimas, skaitymas, šokis ar kitas kūrinio viešas atlikimo būdas tiek tiesiogiai (gyvas atlikimas), tiek pasitelkus bet kokias priemones ar įrangą kokioje nors viešoje vietoje, kur tuo pačiu metu dalyvauja arba gali dalyvauti neapibrėžta visuomenės narių grupė“.

³⁰⁰ Ten pat. 2 straipsnio 12 dalis nurodo, jog gretutinių teisių subjektas yra „[...] atlikėjas, fonogramos gamintojas, transliuojančioji organizacija, audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmojo įrašo gamintojas, kitas fizinis arba juridinis asmuo, šio Įstatymo nustatytais atvejais turintis išimtinės gretutines teises, taip pat fizinis arba juridinis asmuo, kuriam perėjo išimtinės gretutinės teisės (gretutinių teisių perėmėjas)“.

³⁰¹ Ten pat. 15 straipsnio 1 dalies 7 punkte nustatyta, kad autorius turi išimtinės teises leisti arba uždrausti viešai atlikti kūrinį bet kokiais būdais ir priemonėmis.

³⁰² Ten pat. 15 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Autorius turi teisę gauti autorinį atlyginimą už kiekvieną kūrinio naudojimo būdą, susijusį su autorių turinėmis teisėmis, nurodytomis šio straipsnio 1 dalyje. Už viešą kūrinio atlikimą autorius turi teisę gauti autorinį atlyginimą, tiek kai kūrinys atliekamas tiesiogiai (gyvas atlikimas), tiek panaudojant fonogramą ar audiovizualinį kūrinio įrašą, radijo ar televizijos transliaciją ar retransliaciją. Už kūrinio transliaciją, retransliaciją ar kitokį viešą kūrinio paskelbimą, įskaitant kūrinio padarymą viešai prieinamu perduodant kompiuterių tinklais (internete), autorius turi teisę gauti autorinį atlyginimą, tiek kai tiesioginis (gyvas) kūrinio atlikimas transliuojamas, retransliuojamas ar kitaip viešai paskelbiamas, tiek panaudojant fonogramą ar audiovizualinio kūrinio įrašą. Autorinio atlyginimo dydis ir mokėjimo tvarka nustatoma autorinėje sutartyje, taip pat autorinėse licencinėse sutartyse, kurias kūrinių naudotojai sudaro su autoriais arba su autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacijomis“.

³⁰³ UAB „Hesona“ kasacinio skundo pagrindu prašė panaikinti Vilniaus miesto 3-iosios apylinkės teismo 2008 m. liepos 3 d. sprendimą bei Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 4 d. nutartį ir priimti naują sprendimą, kuriuo ieškinys būtų patenkintas.

³⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Hesona“ v. Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra (LATGA-A), bylos Nr. 3K-3-302/2009.

asociacija gali reikalauti autorinio atlyginimo už muzikos kūrinių, kurie yra transliuojami radijo laidose, panaudojimą; (b) ar ieškovo kavinėje girdimos muzikos kūrinių transliacijos laikytinos viešu atlikimu ar viešu paskelbimu. LATGA-A, iš tiesų, neadministruoja gretutinių teisių objektų ir negali atstovauti gretutinių teisių turėtojų interesų, tačiau, nepamirškime, kad ginčijama sutartimi nebuvo susitarta ir pagal ją nebuvo reikalaujama autorinio atlyginimo būtent gretutinių teisių subjektui. Negalime sutikti su UAB „Hesonos“ pozicija, kad transliuojamos į eterį radijo laidos yra gretutinių teisių objektai, o į jų sudėtį įtraukti muzikos kūriniai nėra savarankiška atskiros autorių teisės apsaugos reikalaujanti dalis. Visų pirma, pažvelgę į Autorių teisės įstatymo 4 straipsnio 1 dalį³⁰⁵ bei 2 dalies 6 punktą³⁰⁶, pastebėtume, kad radijo laidos, kurios yra originalios kūrybinės veiklos rezultatas, priskirtinos prie autorių teisės saugomų objektų. Kita labai svarbi šio Įstatymo taisyklė nustato, kad autorių teisės išvestiniams kūriniams ir rinkiniams taikomos nepažeidžiant autorių teisių į kūrinių ar kūrinius, kurių pagrindu buvo sukurtas išvestinis kūrinys arba sudarytas rinkinys³⁰⁷. Todėl net pripažinus, kad radijo laidos, kuriose panaudoti muzikos kūriniai, yra savarankiškas autorių teisės objektas, muzikos kūrinių teisinė apsauga neišnyksta ir nepasikeičia. Taigi vien tai, kad naudojami radijo laidos metu transliuojami kūriniai, nedaro įtakos muzikos kūrinių teisei apsaugai ir atitinkamai autoriaus teisei gauti atlyginimą už tokį jo sukurto kūrinio naudojimą³⁰⁸ pagal Autorių teisės įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punktą ir to paties straipsnio 3 dalį. Visų antra, UAB „Hesona“ sąmoningai arba nesąmoningai neatskyrė radijo laidų nuo transliacijų, kurios, iš tiesų, yra gretutinių teisių objektai³⁰⁹. Bet šis netikslumas yra formalus ir nieko nekeistų net jei būtų buvęs Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nepastebėtas, kadangi, remiantis Autorių teisės įstatymo 51 straipsnio 1 dalimi, gretutinės teisės, priklausančios transliuojančiosioms organizacijoms, turi būti įgyvendinamos taip, kad nepažeistų autorių teisių. Iš to išplaukia, kad muzikos kūriniai nors ir transliuojami kaip radijo laidos dalis³¹⁰ išlieka savarankiškai saugomais autorių teisės objektais ir jų teisei apsaugai neturi įtakos pačių transliuojančiųjų organizacijų gretutinės teisės. Todėl transliuojančioji organizacija, norinti transliuoti muzikos ar kitokį kūrinių, privalo gauti autoriaus ar jo įgalioto asmens leidimą pagal Autorių teisės įstatymo 15 straipsnio 8 dalį. Remiantis byloje

³⁰⁵ Ten pat. 4 straipsnio 1 dalis nustato: „Autorių teisių objektai – originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokia nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas“.

³⁰⁶ Ten pat. 4 straipsnio 2 dalies 6 punktas įtvirtina, kad autorių teisių objektas yra ir radijo laidos.

³⁰⁷ Ten pat. 4 straipsnio 4 dalis.

³⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje M. D. Ir kt. v. „Šiaulių kraštas“, bylos Nr. 3K-3-214/2009.

³⁰⁹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 2 straipsnio 11 dalis nustato: „Gretutinių teisių objektas – tiek tiesioginis (gyvas atlikimas), tiek į garso ar audiovizualinę laikmeną įrašytas kūrinio atlikimas, fonograma, audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmasis įrašas, transliuojančios organizacijos radijo ir (ar) televizijos transliacija“. Šio Įstatymo 2 straipsnio 26 dalis nurodo: „Transliacija – garsų arba vaizdų ir garsų arba jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį“.

³¹⁰ Laikydamas nepagrįstu, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė kasatoriaus teiginį, kad šis neprivalo mokėti autorinio atlyginimo už muzikos kūrinių, kurie yra transliuojami radijo laidose, naudojimą.

išdėstytomis faktinėmis aplinkybėmis, gretutinės teisės į transliacijas priklauso trečiajam asmeniui UAB „Žinių radijas“, kuri už radijo laidose panaudotus autorių kūrinius, administruojamus LATGA-A'os, sumokėjo nustatyto dydžio autorinį atlyginimą. Tačiau leidimas, gautas transliuojančiajai organizacijai sumokėjus autorinį atlyginimą pagal Autorių teisės įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punktą ir to paties straipsnio 3 dalį už kūrinių viešą paskelbimą, neapima tolimesnių (antrinių) transliuojamo kūrinio panaudojimo veiksmų. Tai savo ruožtu sąlygoja, kad asmuo, naudojantis transliuojamą muzikos kūrinį toliau vienu iš Autorių teisės įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje numatytų būdu, taip pat privalo gauti autoriaus ar jo įgalioto asmens leidimą ir atitinkamai sumokėti autorinį atlyginimą³¹¹. Taigi, mūsų ir teismų³¹² pozicijos pirmojo klausimo atžvilgiu – dėl LATGA-A'os renkamo autorinio atlyginimo už muzikos kūrinių, kurie yra transliuojami radijo laidose, panaudojimą teisėtumo – sutampa: manome, kad LATGA-A tinkamai atstovavo autorių teisių turėtojų interesus ir nepažeidė savo veiklos tikslų, sudarydama licencinę sutartį su UAB „Hesona“ dėl muzikos kūrinių naudojimo.

Tačiau, kita vertus, negalime sutikti su žemesnės instancijos teismais, kad UAB „Hesona“ atliekami veiksmai, padarant muzikos kūrinių transliacijas viešai girdimomis, laikytini viešu atlikimu pagal Autorių teisės įstatymo 2 straipsnio 30 dalį. Muzikos kūrinių transliacijos padarymas viešai girdimomis techninių priemonių pagalba patenka į viešo paskelbimo teisės apimtį³¹³. Siekiant atskirti viešo atlikimo ir viešo paskelbimo teises, jų turinys turi būti aiškinamas, be kita ko, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis bei Europos Sąjungos teisės aktus, reglamentuojančius autorių teises. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į Berno konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (iii) punktą, kurio pagrindu literatūros ir meno kūrinių autorius turi išimtinę teisę leisti „viešai skelbti transliuotą eteryje kūrinį garsiakalbiu ar bet koku kitu ženklu, garsų ar vaizdų siuntimo prietaisu“. Kaip nurodė teisėjų kolegija, ši teisė yra susieta ir papildo minėtame Konvencijos straipsnyje įtvirtintas transliavimo³¹⁴ bei retransliavimo teises³¹⁵. Kitas svarbus teisės aktas, kurio kontekste

³¹¹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 15 straipsnio 3 dalis įtvirtina taisyklę, pagal kurią autorius turi teisę gauti autorinį atlyginimą už kiekvieną kūrinio panaudojimo būdą, susijusį su autorių turtinėmis teisėmis.

³¹² Vilniaus miesto 3-iosios apylinkės teismo, Vilniaus apygardos teismo bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicijos sutapo dėl autorinio atlyginimo mokėjimo tam, kad tolimesni (antriniai) transliuojamo kūrinio panaudojimo – viešo paskelbimo – veiksmai nepažeistų autorių teisių ir jų teisėtų interesų.

³¹³ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 2 straipsnio 30 dalis, kurioje sakoma, kad „Viešas paskelbimas – kūrinio perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku [...]“, apima autorių teisės saugomo objektų transliacijos padarymą viešai girdimomis techninių priemonių pagalba. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Hesona“ v. Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra (LATGA-A), bylos Nr. 3K-3-302/2009. Konstatuojamoji dalis.

³¹⁴ Berno konvencijos 11*bis* straipsnio 1 dalies (i) punktas nustato, kad literatūros ir meno kūrinių autorius turi išimtinę teisę leisti „transliuoti savo kūrinius eteryje ar viešai skelbti juos visuomenei bet koku kitu belaidžiu ženklu, garsų ar vaizdo siuntimo būdu“.

³¹⁵ Ten pat. 11*bis* straipsnio 1 dalies (ii) punktas nustato, kad literatūros ir meno kūrinių autorius turi išimtinę teisę leisti „viešai skelbti visuomenei eteryje jau transliuotus kūrinius laidais ar belaidžiu būdu, kai tai daro kita

viešo paskelbimo teisės turinys turėtų būti aiškinamas, yra Informacinės visuomenės direktyva 2001/29/EB, o būtent jos 3 straipsnio 1 dalis.³¹⁶ Remiantis direktyvos 2001/29/EB konstatuojamosios dalies 23 punktu³¹⁷, darytina išvada, kad viešo paskelbimo teisė turėtų būti suprantama plačiai. Priminsime, jog platų viešo paskelbimo teisės aiškinimą patvirtino ir Europos Teisingumo Teismas byloje *General de Autores y Editores de Espana v. Rafael Hoteles SA*³¹⁸, pripažinęs, kad viešbučių atliekamas signalų išplatınimas viešbučių kambariuose gyvenantiems klientams per televizorius, nepaisant gaunamo signalo transliavimo technikos, yra viešas paskelbimas direktyvos 2001/29/EB prasme. Taigi, vadovaujantis aukščiau išdėstytais argumentais, darytina išvada, kad transliacijų padarymas viešai girdimomis techninių priemonių pagalba iš tikrųjų patenka ne į viešo atlikimo, kaip teigė žemesnės instancijos teismai, o į viešo paskelbimo teisės apimtį³¹⁹. Tačiau pastebėtina tai, jog abi šios teisės yra išimtinės tuo požiūriu, kad įpareigoja kūrinio naudotoją gauti autoriaus (jo įgalioto asmens) sutikimą bei mokėti autorinį atlyginimą, todėl vien netikslus materialinės teisės normų nurodymas negali turėti įtakos bylos išsprendimui³²⁰.

nepradinė organizacija“.

³¹⁶ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167. 3 straipsnio 1 dalis numato: „Valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį savo kūrinių viešą skelbimą laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinių padarymą viešai prieinamais tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku“.

³¹⁷ Ten pat. konstatuojamosios dalies 23 punktu įtvirtinta: „Ši direktyva turėtų dar labiau suderinti autoriaus teisę viešai paskelbti kūrinių. Ši teisė turėtų būti suprantama plačiai, kaip apimanti bet kokį viešą paskelbimą visuomenės nariams, neesantiems toje vietoje, iš kurios skelbiama. Ši teisė turėtų apimti bet kokį kūrinio transliavimą ar retransliavimą laidais ar bevielėmis priemonėmis, įskaitant transliavimą per radiją ar televiziją. Ši teisė neturėtų būti taikoma jokiems kitiems veiksams“.

³¹⁸ Europos Teisingumo Teismo byla 2006 m. gruodžio 7 d. - *General de Autores y Editores de Espana v. Rafael Hoteles SA*, C-306/05. Para. 47.

³¹⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pritarė UAB „Hesonos“ teiginiui, kad autorių teisės saugomų objektų panaudojimas transliuojamų laidų metu nėra viešas kūrinių atlikimas pagal Autorių teisės įstatymo 2 straipsnio 29 punktą

³²⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas UAB „Hesonos“ kasacinį skundą atmetė ir paliko Vilniaus miesto 3-iosios apylinkės teismo 2008 m. liepos 3 d. sprendimą bei Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 4 d. nutartį nepakeistomis.

IŠVADOS

1. Tiek „transliacijos“, tiek „viešo paskelbimo“ sąvokos pateiktos Autorių teisių įstatyme yra nepilnos: (i) „transliacijos“ sąvoka apima tik signalų perdavimą bevieliu ryšiu ar per palydovą; (ii) „viešo paskelbimo“ sąvokos atveju nenurodomas transliavimas per palydovą. Šias dvi sąvokas būtina aiškinanti kaip viena kitą patikslinančias ir papildančias. Autorių teisių įstatymas nenumato bendrosios retransliavimo teisės, todėl jos įtvirtinimo nacionalinėje teisės sistemoje reikia ieškoti, pasiremiant Visuomenės informavimo įstatyme suformuluota platesne „retransliavimo“ sąvoka.

2. Autorių teisių įstatyme būtina atskirame straipsnyje numatyti Palydovinio transliavimo direktyvos pagrindines nuostatas įgyvendinančias normas, kadangi kol kas Lietuvoje dar nėra įtvirtintas europinis palydovinis transliavimas”, o kartu ir “išsiuntimo šalies” principas.

3. Remiantis Europos Komisijos siūloma direktyva dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo, ateityje tam tikros organizacijos, įgyvendindamos viešojo intereso misiją, galės panaudoti šiuos kūrinius skaitmeninimui ir viešos prieigos prie jų internete sukūrimui. Tačiau vis dar aktualūs klausimai dėl:

- Privačių įstaigų vaidmens – atskira konstatuojamąja dalimi turi būti patikslintas jų vaidmuo, siekiant užtikrinti viešo intereso tikslų įgyvendinimą;
- Dalinai nenustatytų autorių teisių kūrinių – turi būti apsvarstyta atitinkamų autorių teisių turėtojų interesų kolektyvinio atstovavimo galimybė, nepriklausomai nuo kūrinio statuso. Esant šiam atstovavimui žinomo autorių teisių turėtojo leidimo pakaktų, kad dalinai nenustatytų autorių teisių kūriniai būtų panaudoti siūlomos direktyvos 6 straipsnyje numatytais būdais, išvengiant potencialaus autorių teisės pažeidimo galimai ateityje atsirasiančių autorių teisių turėtojų atžvilgiu;
- Reikalavimų, siekiant surasti jau nustatytą autorių teisių turėtoją – panašūs reikalavimai kol kas dar neegzistuoja. Išėjimai šiuo atveju taip pat galėtų būti vykdoma paieška per kolektyvines autorių teisių turėtojų interesus atstovaujančias organizacijas, kurios yra sukaupusios daugumos autorių teisių turėtojų išsamią kontaktinę informaciją savo duomenų bazėse ir veikia visoje Europoje kaip vienas didelis tinklas;
- Nenustatytų autorių teisių kūrinių statuso tarpusavio pripažinimo – nėra aišku, kaip tarpusavio pripažinimas dėl minėto kūrinių statuso turėtų veikti egzistuojant jau nusistovėjusioms skirtingoms nacionalinėms licencijavimo sistemoms. Siūlomoje direktyvoje turi būti pateiktas teisinio reguliavimo modelis, kuris leistų suderinti skirtingas nacionalines licencijavimo sistemas, ypač nustatant konkretų subjektą,

įpareigotą surinkti paminėtame 7 straipsnyje nustatytą atlyginimą, ir tvarką, kurios pagrindu šios pajamos būtų panaudojamos.

4. Turtinei viešo paskelbimo teisei taikytini apribojimai tam, kad būtų teisėti, privalo atitikti Informacinės visuomenės direktyvoje numatytą baigtinį apribojimų katalogą bei praeiti visus trijų pakopų testo etapus. Jeigu minėto testo reikalavimus traktuosime kaip vieną po kito einančius ir atsižvelgsime tik į privačius ekonominius autorių teisių turėtojų interesus, šis apribojimų modelis nesuteiks siekto teisinio tikrumo. Trijų pakopų testas neturėtų būti laikomas nedaloma visuma, o jo reikalavimus patartina suprasti kaip kriterijus, kuriuos tik visus drauge pasvėrus turėtų būti vertinamas konkretaus apribojimo teisėtumas. “Lankstus” minėto testo aiškinimas užtikrina autorių teisių turėtojų ir kūriniių naudotojų interesų pusiausvyrą bei atitinka sparčią technologijų plėtrą ir informacinės visuomenės infrastruktūrą.

5. Baigtinis turtinių teisių apribojimų sąrašas visiškai nepalieka vietos net menkiausiai “sąžiningo naudojimo” tipo išimčiai, kadangi ji negali būti laikoma „tik tam tikru specialiu atveju“ ir kelia grėsmę siauram šio reikalavimo aiškinimui. Tačiau “sąžiningo naudojimo” ribose viešo paskelbimo teisės apribojimų teisinis tikrumas galėtų būti formuojamas teismų praktikoje – teismai, priimdami sprendimus, atsižvelgia į kiekvienos bylos individualias aplinkybes ir tokiu būdu sukuria „tik tam tikrus atvejus“, kurie tampa žinomais, individualizuotais ir dėl to „specialiais“ trijų pakopų testo prasme.

6. Viešas paskelbimas, vadovaujantis teismų praktikoje pripažintu plačiu aiškinimu, pasireiškia, kai:

- Palydovinės televizijos kanalų paketo teikėjas įsikiša į viešą perdavimą per palydovą – tiesioginę ar netiesioginę televizijos transliaciją, – išskyrus atvejus, kada autorių teisių turėtojai su atitinkamu transliuotoju sutaria, kad saugomi kūriniai taip pat bus viešai perduodami per palydovinės televizijos kanalų paketo teikėją, su sąlyga, kad šio teikėjo įsikišimas nepadarys šių kūriniių prieinamų naujai publikai.
- Viešbutyje ar kitoje panašioje įstaigoje įrengtos centrinės signalų paskirstymo įrangos pagalba transliacijos perduodamos į atskiras toje įstaigoje esančias paskirties vietas, pavyzdžiui, viešbučio kambariuose įrengtus televizorius.
- Transliacijos padaromos viešai girdimomis techninių priemonių pagalba.

LITERATŪRA

Norminė

1. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-987.
2. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-988.
3. Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos // Žinios. 1999, Nr. 11-249.
4. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos Autorių teisių sutartis // Žinios. 2001, Nr. 32-1060.
5. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos Atlikimų ir fonogramų sutartis // Žinios. 2000, Nr. 95-2970.
6. Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba // Valstybės žinios, 2001, Nr. 46-1620.
7. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2001/29/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2001, L-167.
8. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl duomenų bazių teisinės apsaugos 96/9/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1996, L-77.
9. Tarybos direktyva dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo 93/83/EB // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 1993, L-248.
10. Europos Komisijos Žalioji knyga „Autorių teisės žinių ekonomikoje“ Nr. KOM(2008)466 galutinis. 2008 liepos 16 d.
11. Europos Komisijos siūloma direktyva dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo Nr. KOM(2011)289 galutinis. 2011 liepos 24 d.
12. Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
13. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.
14. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr.82-3254.

Specialioji

15. Autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga informacinėje visuomenėje. Vilnius: Phare, 2001.
16. Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004.
17. Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinų apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija, 1971). Vilnius: Phare, 2001.
18. Birštonas R., Klimkevičiūtė D. Intelektinė nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras, 2000.
19. Brainbridge D.I. Cases and materials in intellectual property. Harlow: Financial Times, Pitman, 1999.
20. Brainbridge D.I. Intellectual property. Harlow: Pearson, Longman, 2007.
21. Cohen H. J. Restrictions on copyright and their abuse // European Intellectual Property Review, 2005.
22. Cohen J. E. WIPO Copyright Treaty implementation in the United States: will fair use survive // European Intellectual Property Review, 1999.
23. Cohen J. H. Is there a hidden agenda behind the general non-implementation of the EU three-step test? // European Intellectual Property Review, Vol. 31, 2009.
24. Dreier T. Limitations: the centerpiece of copyright in distress // Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law, Vol. 1, 2010.
25. Dreier T., Hugenholtz P.B., Rijn A. Concise European copyright law. Kluwer Law International, 2006.
26. Faund Makeen M. Copyright in a global information society: the scope of copyright protection under international, US, UK and French law. Hague / London / Boston (Mass): Kluwer Law International, 2000.
27. Ficsor M. Collective management of copyright and related rights. Geneva: WIPO, 2002.
28. Ficsor M. The law of copyright and the internet: the 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation. Oxford: Oxford University Press, 2002.
29. Geiger C. The three-step test, a threat to a balanced copyright law? // International Review of Intellectual Property and Competition Law, No. 37, 2006.
30. Geiger C., Griffiths J., Hilty R. M. Declaration on a balanced interpretation of the “three-step test” in copyright Law // European Intellectual Property Review, 2008.
31. Geiger C., Griffiths J., Hilty R. M. Towards a balanced interpretation of the “three-step test” in copyright Law // European Intellectual Property Review. 2008.
32. Goldstein P. Copyright, principles, law and practice, Vol. II. Boston, 1989.
33. Gompel S.J. Unlocking the potential of pre-existing content: how to address issue of orphan works in Europe // International Review of Intellectual Property, IIC 2007.

34. Gompel S.J., Buibault L., Sloot B., Hugenholtz P.B. Harmonising European copyright law: the challenges of better lawmaking // Information Law Series 19. Alphen an den Rijn: Kluwe Law International 2009.
35. Guide to the copyright and related rights treaties administrated by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Geneva: WIPO, 2003.
36. Hart M. The proposed directive for copyright in the information society: nice rights, shame about the exceptions // European Intellectual Property Review, 1998.
37. Heide T. The Berne three-step test and proposed copyright directive // European Intellectual Property Review, 1999.
38. Hilty R.M., Koklu K., Nerisson S., Trumpke F. Comments of the Max Planck Institute for intellectual property and competition law on the commision proposal for a directive on certain permitted uses of orphan works // IIC – International Review of Intellectual Property and Competition, Forthcoming GRUR Int., Vol. 60, No. 10, 2011.
39. Hugenholtz P. B. Why the copyright directive is unimportant, and possibly invalid // European Intellectual Property Review, 2000.
40. IviR. The Recasting of copyright & related rights for the knowledge economy. University of Amsterdam, 2006.
41. Jarukaitis I. Elektroninė ryšių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2005.
42. Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004.
43. Koelman K. J. Fixing the three-step test // European Intellectual Property Review, 2006.
44. Kur A. Of oceans, islands, and inland water – how much room for exceptions and limitations under the three-step sest? // Competition and Tax Law Research Paper, No. 4. Max Planck Institute for Intellectual Property, 2008.
45. Laurinavičius A. Intelektinės nuosavybės apsauga tarptautinėje prekyboje. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009
46. Leafer M. The uncertain future of fair use in a global information marketplace // Ohio State Law Journal, No. 62, 2001.
47. Merges R.P., Menell P.S., Lemley M.A. Intellectual property in the new technological age. New York: Aspen law & Business, 2000.
48. Mizaras V. Autorių teisė. Vilnius: Justitia, 2008.
49. Newby T. What's fair here is not fair everywhere: does the american fair use doctrine violate international copyright law? // Stanford Law Review, 1999.
50. Ogawa M. Protection of broadcasters' rights. Leiden / Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.

51. Oliver J. Copyright in the WTO: the panel decision on the three-step test // *Columbia Journal of Law & Arts*, 2002.
52. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Vilnius: Phare, 2001.
53. Prime T. *European intellectual property law*. Aldershot / Ashgate / Dartmouth, 2000.
54. Reinbothe J., Lewinski S. *The WIPO treaties 1996. Commentary and legal analysis*. Butterworths: LexisNexis, 2002.
55. Ricketson S., Ginsburg J. *International copyright and neighbouring rights: the Berne convention and beyond*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
56. Riis T., Schovsbo J. Extended collective licences and the nordic experience – it's a hybrid, but is it a volvo or a lemon? // *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 33 No. 4, 2010.
57. Samiuelson P. Legislative alternative to google book settlement // *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 34.
58. Santrauka piliečiams. ES Pasiūlymas skelbti internete kūrinius, kurių autorių teisių turėtojai nežinomi Nr. KOM(2011)289 galutinis.
59. Senftleben M. *Copyright, limitations and the three-step test: an analysis of the three-step test in international and EC copyright law*. Kluwer Law International, 2004.
60. Senftleben M. The international three-step test: a model provision for fair use legislation // *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, Vol. 1, 2010.
61. Tritton G. *Intellectual property in Europe*. London: Sweet & Maxwell, 2008.
62. Usoninė J. Kai kurie kūrinio sampratos aspektai // *Tarptautinės mokslinės konferencijos „Autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos“ pranešimų rinkinys*. 2004 m., p. 45–57.
63. Vileita A. *Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000.
64. Vitkus S. *Autorių teisės principai ir teisė viešai skelbti kūrinių* // *Teisinės Minties Šventė*, 2010.
65. Vitkus S. *The three-step test in copyright* // *Thesis intellectual property rights*. Erasmus Rotterdam University, 2011.
66. World Trade Organization, United States – Section 110(5) of the US Copyright Act, Report of the Panel, WTO Document WT/DS160/R (15 June 2000).

67. Europos Teisingumo Teismo byla 2000 m. vasario 2 d. - Egeda v. Hoasa, C-293/98.
68. Europos Teisingumo Teismo byla 2006 m. gruodžio 7 d. - General de Autores y Editores de Espana v. Rafael Hoteles SA, C-306/05.
69. Europos Teisingumo Teismo byla 2011 m. spalio 13 d. – Arifield NV, Canal Digitaal BV v. SABAM, AGICOA Belgium BVBA C-431/09 ir C-432/09.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje M. D. Ir kt. v. „Šiaulių kraštas“, bylos Nr. 3K-3-214/2009.
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Hesona“ v. Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra (LATGA-A), bylos Nr. 3K-3-302/2009.
72. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. Vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovo UAB „Hesona“ ieškinį atsakovui Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūrai (LATGA-A'ai) dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo.
73. Vilniaus miesto 3-iojo apylinkės teismo 2008 m. liepos 3 d. sprendimas civilinėje byloje pagal ieškovo UAB „Hesona“ ieškinį atsakovui Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūrai (LATGA-A'ai) dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo.
74. Hyde Park Residence Ltd. v Yelland [2000] 3 W.L.R. 215 (CA).
75. Fraser-Woodward Limited v British Broadcasting Corporation [2005] EWHC 472.
76. Bundesgerichtshof, BGH (Federal Supreme Court), 25 February 1999, case I ZR 118/96, BGHZ 141, 13, GRUR 1999, 707.
77. French Cour de cassation of 28 Feb. 2006, RIDA 2006, n° 209, p. 323; IIC 2006, no. 6, p. 760.
78. Barcelona Court of Appeals, Decision of 17th September 2008.
79. ECJ, July 16, 2009, case C-5/08, Infopaq / Danske Daglades Forening.

Internetiniai puslapiai

80. Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika www.lat.litlex.lt.
81. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktika www.curia.eu.int.
82. Lietuvių kalbos žodynas <http://www.lkz.lt/startas.htm>.

Santrauka

AUTORIAUS TEISĖS VIEŠAI SKELBTI KŪRINIŲ. DABARTIS IR PERSPEKTYVOS

Pagrindinės sąvokos: viešo paskelbimo teisės, transliavimas, retransliavimas, kūrinio padarymas viešai prieinamo individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku, kvalifikuojantys požymiai, trijų pakopų testas.

Šiame darbe analizuojama viena iš teisių į kūrinių turėtojo turtinių teisių – teisė viešai skelbti kūrinių. Pirmame skyriuje nagrinėjamas viešo paskelbimo teisės teisinis reguliavimas ir šios teisės samprata. Tiriamas teisinis reglamentavimas įtvirtintas tarptautiniuose, regioniniuose bei nacionaliniuose teisės aktuose. Kartu apžvelgiamas charakterizuojančių bruožų, būdingų viešo paskelbimo teisei apskritai bei kiekvienai jos formai atskirai, kompleksas bei jo vystymosi raida. Pačios „viešo paskelbimo“ sąvokos turinys analizuojamas, pasitelkiant lyginamąjį metodą, kuris leidžia atriboti kūrinių viešą paskelbimą nuo gretutinių teisių objektų viešo paskelbimo. Pirmajame skyriuje siekiama ne tik atskleisti viešo paskelbimo teisių reglamentavimo ypatumus bei „viešo paskelbimo“ sąvokos turinį, bet kartu ir nagrinėjamų teisės aktų tarpusavio ryšį. Šio skyriaus pabaigoje pateikiamas Europos Komisijos pasiūlymas dėl direktyvos priėmimo, siekiant leisti tam tikrais atvejais naudoti nenustatytus autorių teisių kūrinius juos skaitmeninant ir viešai paskelbiant, ir šio pasiūlymo analizė.

Antrajame skyriuje analizuojamos viešo paskelbimo teisės sudėtinės dalys: transliacija, retransliacija bei kūrinio padarymas viešai prieinamo individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku. Šiame skyriuje grynai turinio požiūriu yra nagrinėjama kiekviena viešo paskelbimo teisės sudėtinė dalis atskirai, nustatant tik jai būdingus kvalifikuojančius požymius, pagal kuriuos galima atskirti konkrečios viešo paskelbimo teisės formos turinį, bei tolesnį skirstymą į įvairius porūšius. Antrajame skyriuje taip pat nagrinėjami turtinei viešo paskelbimo teisei taikyti apribojimai trijų pakopų testo rėmuose ir šio testo reikšmė, siekiant užtikrinti viešojo intereso įgyvendinimą, kai tai tampa vis sunkiau dėl nelankstaus teisinio reguliavimo, atsiliekančio nuo sparčiai besivystančių technologijų.

Pirmajame skyriuje išnagrinėjus teisės viešai skelbti kūrinių reglamentavimą tarptautiniu, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis bei iš šio reglamentavimo išplaukiančią paminėtos teisės sampratą, o antrajame skyriuje – viešo paskelbimo teisės sudėtinės dalis, jų kvalifikuojančius požymius bei trijų pakopų testo reikšmę apribojimų sistemai, toliau pereinama prie teisės viešai skelbti kūrinių taikymo aspektų. Paskutiniajame šio darbo skyriuje nagrinėjama bei vertinama

viešo paskelbimo teisės taikymo praktika, susiformavusi ir įgavusi tam tikrą taisyklių pavidalą jurisprudencijoje. Kitaip tariant, analizės pagrindą sudaro tai, kaip „viešo paskelbimo“ sąvoka aiškintina jurisprudencijos lygmeniu. Pagal pateiktų bylų pavyzdžius lyginamos ir vertinamos tiek Europos Teisingumo Teismo, tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicijos, interpretuojant autoriaus turtinę teisę, kuri yra atitinkamai įtvirtinta direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 dalyje bei Autorių teisių įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punkte.

Summary

AUTHOR'S RIGHT TO COMMUNICATE HIS WORK TO THE PUBLIC. PRESENT AND FUTURE

Key words: rights of communication to the public, broadcasting, retransmission, making available to the public of the work in such a way that members of the public may access these works from a place and at a time individually chosen by them, qualificatory features, three-step test.

In this work we analyzed one of the author's pecuniary rights, which is communicating a work to the public. In the first chapter we examined the way in which the mentioned right is legally regulated and also the concept of communication to the public. The established legal regulation is studied throughout international, regional and national legislation. In addition, we reviewed the complex of characterizing traits, that are typical to the right of communication to the public in general and to each of its form separately and also its evolution. The content of term "communication to the public" is studied based upon comparative method to distinguish the differences between communication to the public of works and communication to the public of neighboring rights' objects. In the first chapter the main goal is not only to reveal peculiarities of how the right of communication to the public is regulated or the meaning of the concept "communication to the public", but also the interrelation among relevant legislation. At the end of the first chapter we analyzed European Commission's proposal for a directive on certain permitted uses of orphan works, which is aimed at allowing some organizations to use orphan works for digitalizing and making them available on internet.

In the second chapter we analyze components of the communication to the public right: broadcasting, retransmission and making available to the public of the work in such a way that members of the public may access these works from a place and at a time individually chosen by them. In this chapter each of the components are studied separately purely based upon their content. Moreover, qualificatory features, according to which it is possible to separate the content of a concrete form of the communication to the public right, are established, let alone further classifications of various sub-types of these components. In this chapter we also analyzed limitations that are applied to the pecuniary right of communication to the public in the context of the three-step test and importance of this test in ensuring public interest, even though it becomes more and more complex to do so due to inflexible legal regulation, which is always behind of developing technologies.

After examining the regulation of the communication to the public right on international, regional and national levels, and also the concept of the mentioned right that follows from this regulation in the first chapter, afterwards, components of the communication to the public right, their qualificatory features and impact of the three-step test to the system of limitations in the second chapter, finally we proceed with practical aspects of the communication to the public right. In the third chapter we analyzed and evaluated the practice of application of the right at issue, which had been formed and acquired a particular shape of rule in jurisprudence. In other words, the ground of the analysis is the way in which concept of “communication to the public” is interpreted on the level of jurisprudence. According to the given case examples, we compared and evaluated positions of both European Court of Justice and Lithuanian Highest Court on how one of the author's pecuniary rights should be interpreted, which is accordingly established in the Information Society Directive 2001/29/EB article 3 section 1 and Authors' Rights Law article 15 section 1 paragraph 8.